

**ULUSLARARASI MULTİDİSİPLİNER
AKADEMİK ARAŞTIRMALAR DERGİSİ**

**AĞUSTOS 2019
CİLT: 6 SAYI: 2**

**JOURNAL OF INTERNATIONAL
MULTIDISCIPLINARY ACADEMIC
RESEARCHES**

**AUGUST 2019
VOLUME: 6 ISSUE: 2**

www.joimar.com
2019

HAKKIMIZDA

Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi 2014 yılında yayın hayatına girmiştir. Dergi yılda 3 kez olmak üzere Mayıs, Ağustos ve Aralık aylarında elektronik olarak yayımlanır. Derginin yayın kabul ettiği temel alanlar eğitim bilimleri, sosyal bilimler, sağlık bilimleri ve spor bilimleridir. Dergimize yayınlanması için belirtilen bu alanlara uygun olan özgün makale, derleme, kitap bölümü ve olgu sunumları gönderilebilir.

Dergide yayınlanması için kabul edilen akademik çalışmalar dergi web sitesinde elektronik olarak yayımlanır. Dergiye gönderilen akademik çalışmalar editörün onayından geçtikten sonra hakem değerlendirmesi için alana hâkim hakemlere yönlendirilir. Her akademik çalışma en az iki hakem değerlendirmesine tabi tutulur. Editör gerekli gördüğü durumlarda akademik çalışmayı ikiden daha fazla hakemin değerlendirmesine sunabilir. Ancak şartlar ne olursa olsun hem editör hem de derginin diğer yönetim organları hiçbir makaleye dergide yayınlanması için öncelik vermez. Ayrıca her akademik çalışma konu ile ilgili hakemlere yönlendirilirken editör veya dergi yönetim organlarının hakemlerin kararları üzerinde etkide bulunmaları söz konusu olamaz.

Günümüzde akademisyenler başta olmak üzere akademik çalışmalar yapan diğer bilim insanlarının en fazla karşılaştıkları sorunların başında akademik çalışmalarının uzun değerlendirme sürelerine tabi tutulması gelmektedir. Dergimiz bilim insanlarının bu sorunu ortadan kaldırmak ve dergiye gönderilen akademik çalışmalara ilişkin hakem görüşlerinin en kısa sürede neticelenmesi için gerekli hassasiyeti göstermektedir. Bunun yanında dergimiz aşağıda yer alan indeks ve dizinlerde taranmaktadır.

International Scientific Indexing
International Institute of Organized Research
Advanced Science Index
Indian Science Index
Infobase Index
General Impact Factor
Scientific Indexing Services
Türk Eğitim İndeksi
Eurasian Scientific Journal Index
Open Academic Journals Index
Directory of Indexing and Impact Factor
Cite Factor Academic Scientific Journals
Researchbib Academic Resource Index
Bibliothekssystem Universität Hamburg
World Catalogue of Scientific Journals
SJIF Scientific Journal Impact Factor
Scholarsteer Scholarly Information
Cosmos Impact Factor
Academic Keys
İdeal Online
Acar Index
Jifactor

ABOUT US

Journal Of International Multidisciplinary Academic Researches entered into the life in 2014. It is published electronically in May, August and December, three times a year. Base fields of the journal are educational sciences, social sciences, health sciences and sport sciences. Unique articles, collections, book sections and case reports can be sent to the journal for publication. Academic studies accepted for the publication on the articles are published on the journal website electronically. Academic studies sent to the journal are directed to the specialist referees after it was certified by the editor. Each academic study is subjected to at least two referee assessments. When the editor finds the evaluation of the study necessary, he can send the study to referees more than two. However, under all circumstances, both the editor and the other managing bodies of the articles can not give priority to any article to be published on the journal. Furthermore, while every academic study is directed to the referees interested in the topic, the editor or managing bodies of the journal can't have any effect on the decisions of the referees.

In this day and time, particularly academicians and other scientists doing academic researches say that the most common difficulty they encountered during their researches was that the academic studies had been subjected to long assessment process. Our journal displays the necessary sensitivity in order to clear the problems and provide the academic studies with results as soon as possible. Additionally, our journal is scanned in the following indexes and lists.

International Scientific Indexing
International Institute of Organized Research
Advanced Science Index
Indian Science Index
Infobase Index
General Impact Factor
Scientific Indexing Services
Index of Turkish Education
Eurasian Scientific Journal Index
Open Academic Journals Index
Directory of Indexing and Impact Factor
Cite Factor Academic Scientific Journals
Researchbib Academic Resource Index
Bibliothekssystem Universität Hamburg
World Catalogue of Scientific Journals
SJIF Scientific Journal Impact Factor
Scholarsteer Scholarly Information
Cosmos Impact Factor
Academic Keys
Ideal Online
Acar Index
Jifactor

ULUSLARARASI MULTİDİSİPLİNER AKADEMİK ARAŞTIRMALAR DERGİSİ
(E-ISSN: 2149-2166)

YAYIN KURULU

EDİTÖR	Kurum
Hakan Hekim	Hekim Limited Şirketi
YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ	
Okt. Mesut HEKİM	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
SEKRETARYA	
Mehmet TOKGÖZ	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Oğuz GÜRKAN	Bozok Üniversitesi
Servet REYHAN	Siirt Üniversitesi
Yılmaz YÜKSEL	Erzurum Teknik Üniversitesi
HAKEM KURULU	
Dr. Ahmet ŞAHİN	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Dr. Ahmet TALİMCİLER	Ege Üniversitesi
Dr. Akmaral İBRAYEVA	M. Kozybayev Kuzey Kazakistan Devlet Üniversitesi
Dr. Arzu Gürdoğan	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Dr. Asiye Ayben Çelik	Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Ayfer AYDINER BOYLU	Hacettepe Üniversitesi
Dr. Ayşe Derya IŞIK	Bartın Üniversitesi
Dr. Barbaros Serdar ERDOĞAN	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Dr. Doğan Bıçkı	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Dr. Dolunay ŞENOL	Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Elif BOZYIĞIT	Pamukkale Üniversitesi
Dr. Emre SERİN	Siirt Üniversitesi
Dr. Erdi Kaya	Akdemiz Üniversitesi
Dr. Esmâ ESGİN GÜNDER	Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Fedâ Rehimov Hannanoğlu	Akü Devlet Üniversitesi
Dr. Georgi GAGANİDZE	Ivane Javakhishvili Tiflis Devlet Üniversitesi
Dr. Gökhan ÇOBANOĞLU	Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Gönenç HONGUR	Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Dr. Gül ÖZKAYA	Akdeniz Üniversitesi
Dr. Gülay GÜNAY	Karabük Üniversitesi
Dr. Gülten HERGÜNER	Sakarya Üniversitesi
Dr. Hale YAMANER OKTAN	Ege Üniversitesi
Dr. Hande ŞAHİN	Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Hanna STAKHEYENA	Boğaziçi Üniversitesi
Dr. Hayri AYDOĞAN	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Dr. Hilal Yıldırım Keser	Uludağ Üniversitesi
Dr. Huriyet Bilge	Celal Bayar Üniversitesi

Dr. Kadri Yılmaz ERDAL	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Dr. Mehmet ŞAHİN	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Dr. Metin SAYIN	Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Mir Hamid Sleihan	Islamic Azad University, Iran Üniversitesi
Dr. Modammad Ahmad Qudah	University of Jordan Üniversitesi
Dr. Muharem Cufta	Pamukkale Üniversitesi
Dr. Murat ÇALIŞOĞLU	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
Dr. Murat GÖK	Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Dr. Murat KEÇE	Süleyman Demirel Üniversitesi
Dr. Mustafa TALAS	Ömer Halis Demir Üniversitesi
Dr. Nihada Delibegović Džanić	University of Tuzla, Bosniaand Herzegovina Üniversitesi
Dr. Nilgün VURGUN	Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Nurten DİNÇ	Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Özkan YILDIZ	Dokuz Eylül Üniversitesi
Dr. Özkan YILDIZ	Dokuz Eylül Üniversitesi
Dr. Perihan ŞARA	Uşak Üniversitesi
Dr. Semra AKAR ŞAHİNGÖZ	Gazi Üniversitesi
Dr. Semra TETİK	Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Sırrı Cem DİNÇ	Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Sibel ERKAL	Hacettepe Üniversitesi
Dr. Suat KOLUKIRIK	Süleyman Demirel Üniversitesi
Dr. Tamara Merkulova VYKTOROVNA	Khrakiv Ulusal Üniversitesi
Dr. Tonguç VARDAR	Uludağ Üniversitesi
Dr. Turan IŞIK	Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Türkay Türkoğlu	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Dr. Zafer Durdu	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Dr. Zeynel TURAN	Yüzüncü Yıl Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

	Sayfalar
Genç Milli Sporcuların Tatmin Düzeylerinin İncelenmesi Yazarlar: Şihmetmet YİĞİT, Taner YILMAZ	1-7
Hareketsiz Yaşam Tarzının Beraberinde Getirdiği Sağlık Sorunları Yazar: Pelin GÜÇLÜ	8-15
Türkiye’de Tarım Sektörü Üzerine Girdi-Çıktı Analizi: WIOD (2000 - 2014) Yazar: Mert ALINBAY	16-22
Türkiye’de Lise Öğrencilerinde Sigara Kullanım Yaygınlığının Değerlendirilmesi Yazar: Berrin GÜNER	23-31
Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi Yazarlar: Barış MAT, Başak EROĞLU	32-42
Türkiye’de Genç Bireylerin Sportif Rekreatif Etkinliklere Katılma Durumlarının Değerlendirilmesi Yazarlar: Ferhat KARDAŞ, Güven EŞKİN, Burak KAYMAK, Onur GÜNEŞ, Aykut TAŞKIN, Osman BAHÇIVAN	43-51
Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Stresle Başa Çıkma Yöntemleri İle Yaşam Tatmin Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Yazarlar: Sultan Yavuz Eroğlu, Mehmet Acet	52-60
Üniversite Spor Takımlarında Oynayan Sporcuların Sürekli Öfke Ve Öfke Tarzlarının Spor Branşı Değişkenine Göre İncelenmesi Yazar: Servet Reyhan	61-67
Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere Göre Öğrenilmiş Güçlülük Düzeylerinin İncelenmesi Yazarlar: Erdem Eroğlu, Adnan Ersoy	68-75

TABLE OF CONTENTS

	Pages
Research of The Satisfaction Levels of Young National Athletes Authors: Şihmet YİĞİT, Taner YILMAZ	1-7
Health Problems Accompanied By Motionless Lifestyle Author: Pelin GÜÇLÜ	8-15
Input-Output Analysis on Agriculture Sector in Turkey: WIOD (2000 -2014) Authors: Mert ALINBAY	16-22
Evaluation of Smoking Prevalence of High School's Student in Turkey Author: Berrin GÜNER	23-31
Investigation of The Attitudes of Secondary School Students About Physical Education Authors: Barış MAT, Başak EROĞLU	32-42
Evaluation of The Situation of Young Individuals Participation in Sportive Recreative Events in Turkey Authors: Ferhat KARDAŞ, Güven EŞKİN, Burak KAYMAK, Onur GÜNEŞ, Aykut TAŞKIN, Osman BAĞÇIVAN	43-51
Investigation Of The Relationship Between Stress Dealing Methods Of Physical Education And Sport School Students And Life Satisfaction Levels Yazarlar: Sultan Yavuz Eroğlu, Mehmet Acet	52-60
Investigation Of The Trait Anger And Anger Style Of The Athletes In University Sport Teams According To The Sport Branch Variable Yazar: Servet Reyhan	61-67
Investigation Of Learning Resourcefulness Levels Of Physical Education And Sport School Students According To Some Variables Yazarlar: Erdem Eroğlu, Adnan Ersoy	68-75

RESEARCH OF THE SATISFACTION LEVELS OF YOUNG NATIONAL ATHLETES

GENÇ MİLLİ SPORCULARIN TATMİN DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Şihmet YİĞİT¹, Taner YILMAZ²

*e-mail: svigit@nku.edu.tr

¹Namık Kemal University, School of Physical Education and Sports, Tekirdağ, Turkey

²Uşak University, Faculty of Sports Sciences, Uşak, Turkey

ABSTRACT

This research has been done to reveal the effect of demographic characteristics of athletes participating in taekwondo national team camp on athlete satisfaction. The method of the research is the screening method which is one of the descriptive research methods. The sample group of the study consists of 125 athletes totally, which are 69 male and 56 female. The data in this study were collected by using “Personal Information Form” which was developed by the researcher and “Athlete Satisfaction Questionnaire – ASQ” which was developed in 1998 by Riemer and Chelladurai and then adapted to Turkish by Türksöy “Sporcu Tatmin Ölçeği” in 2008. Data were analyzed using the t-test. In the research of the effect of the athletes participating in the national team camp, on athlete satisfaction; when we examined the level of satisfaction in terms of variables gender, age, being a national athlete or not; a significant difference was determined on the satisfaction level of trainer according to gender variable and a significant difference on the satisfaction level of team according to age variable. There was no significant difference determined according to other variables. As a result of the research, according to the answers of athletes participating in the national team camp, for the levels of athlete satisfaction, it was observed that the trainer satisfaction was more positive according to the gender and the team satisfaction was more positive at the age level for the athletes under the age of 17.

Keywords: Athlete, Satisfaction, Taekwondo

ÖZET

Bu araştırma; taekwondo milli takım kampına katılan sporcuların demografik özelliklerinin sporcu tatmini üzerine etkisini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın yöntemi betimsel araştırma yöntemlerinden tarama yöntemidir. Araştırmanın örneklem grubunu milli takım kamplarına katılan 69 erkek 56 kadın olmak üzere toplam 125 sporcu oluşturmaktadır. Araştırmada veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen ‘Kişisel Bilgi formu’ ve (Athlete Satisfaction Questionnaire-ASQ) Riemer ve Chelladurai tarafından 1998 yılında geliştirilmiş Türksöy (2008) tarafından Türkçeye uyarlanmış ‘Sporcu Tatmin Ölçeği’ ile toplanmıştır. Veriler t-testi kullanılarak analiz edilmiştir. Milli takım kampına katılan sporcuların sporcu tatmini üzerine etkisinin araştırılmasında; cinsiyet, yaş, milli sporcu olup olmama, değişkenleri açısından incelediğimizde: cinsiyet durumuna göre, antrenör tatmini düzeyinde, yaş değişkenine göre, takım tatmini düzeyinde anlamlı farklılığın olduğu görülmüş, diğer değişkenler açısından anlamlılığın olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, milli takım kampına katılan sporcuların sporcu tatmini düzeylerine yönelik vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda; cinsiyete göre, antrenör tatmininde, yaş düzeyinde ise 17 yaş altı sporcularda takım tatmininde, sporcu tatmininin daha olumlu yönde olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sporcu, Tatmin, Taekwondo

JEL CODE:L83

INTRODUCTION

Chelladurai and Riemer (1997) defined athlete satisfaction as a positive situation resulting from the evaluation of processes, structures and results, due to the sporting experience of an athlete. Chelladurai and Riemer have declared that the differences between one’s desires and expectations is a function of satisfaction. Actually, athlete satisfaction has allowed the individual to reach his personal standards. The aspects of athlete satisfaction were researched,

classified in two parts and defined as “result (winning, reaching the goal) and processes” by Chelladurai P and Riemer H.A. in 1997. Sports which is an occupation for human beings, providing the development in physically, spiritually and in social area at the same time, is a phenomenon based on his war with nature (Acet, 2005).

Scanlan, Stein & Ravizza (1989) defined the satisfaction in sports as a positive influencing reaction for the emotions and/or perceptions that the sports experience reflects such as having fun, loving and being satisfied. The concept of satisfaction is described as the emotional reaction of individuals to activities in daily life as well as the physical and social conditions; and the degree of fulfillment of individuals' expectations in the psychological contract (Schemerhorn et al., 1994). Satisfaction can also be defined as the emotional state resulting from the self assessment of the individual. This emotional state can only be understood with the individual's expression of his/her feelings (Çelik, 2011). The coaches' knowledge about the satisfaction levels of team players, can cause them to understand better the psychology of the team and the management dimensions. According to different theories, it has been suggested that satisfaction dimensions are related with the trainer behavior, ethics and training functions. Trainer behavior and ethics can affect the athlete satisfaction. Therefore, one of the most important factors in coaching is to win the satisfaction of athletes (Maghsoudi, 2009).

Sports are the easiest way for the individuals to communicate with the society physically, psychologically and socially (Dalbudak, 2019). It is also known that the psychological conditions play a role in success in sports. To fulfill the expectations of athletes, to make them satisfied are the most effective ones among the factors motivating them (Mungan, 1995, Uzun & Ramazanoğlu, 2000, Wampbell & Jones, 1994). Satisfaction in sports corresponds to the perception of the social environment that promotes the objectives of competence and social affirmation positively. Existed literature and meta-analyzes support the positive effect of competence-directed conditions (social affirmation and competence) in athlete's sports satisfaction (Duda, 2001). According to Granito and Carlton (1993), satisfaction in sports is much more important than the real athletic success. If an athlete does not feel satisfied, some factors (capacity, performance, workout, teammates etc.) can cause this, and in this case the performance success and sports satisfaction will not be possible. As a result of this, the performance of the athlete may decrease, the athlete may have more negative and pessimistic thoughts, further the decreasing of satisfaction may continue (Aumand, 2005). Taking the satisfaction of athlete in four dimensions, Jorehnush has defined it as the satisfaction from coach behaviour, from coach support, from coach strategy and from personal behavior (Landis & Koch, 1977).

The level of satisfaction in athletes is always a subject of interest for many researchers. Athlete satisfaction is derived from the physical, psychological and environmental aspects associated with athletes. The level of satisfaction of an athlete is an indication of emotions and thoughts of the sports team about the environment. Satisfaction in sports has been studied in a combination with several variables (İnce, 2006). Sportive performance is defined as the motoric and psychomotoric abilities which are revealed with the best potentials in order to achieve a sportive action (Afyon, 2015). Some of the athlete satisfaction classifications; while individual satisfaction contains the athlete's achievement goals and performance, team satisfaction is related to team performance and goal achievement (Riemer, 1998). To meet the expectations of the athletes and to provide them the sports satisfaction are the most effective ones among motivating factors (Wampbell & Jones, 2004). There have mentioned four different factors which might effect the integrity of the group for the athlete satisfaction. These are environmental factors, personal factors, team factors and leadership factors. Although the factors are given separately, they are interrelated (Eys et al., 2005).

Not only with his physical existence, also with his emotions, thoughts and all savings, the athlete is in the sports. We can explain satisfaction in sports as the attitude of the athlete

against his own sports. Just like this attitude, satisfaction also shows a complex combination of values and behavioral tendencies. Athletes must be able to compete, increase their diversity and productivity, try do their job in a best way as qualified, they have to improve their employees' performance, and satisfy them in a best way related to satisfaction in sports. In sport enterprises, it is thought that increasing the productivity, and the feeling of being irreplaceable of employees will increase the sense of belonging to their jobs and this will also affect the productivity to increase.

MATERIAL AND METHOD

Research Group

The research group, in order to determine the satisfaction levels of the athletes participating in the taekwondo young national team camp in Antalya in 2016-2017 Education/Training period and to examine the socio demographic characteristics, consists of a total of 125 athletes with a total of 69 men and 56 women.

Collecting Data

The current information related to the purpose of the research has been given systematically by scanning the literature. A theoretical framework has been established regarding the subject. In order to reach the aim of the study, a personal information form which was prepared by the researcher for determining the socio demographic characteristics of the students, and Athlete Satisfaction Questionnaire (ASQ) were used which was developed by Riemer & Chelladurai in 1998 and conducted the study of its validity and reliability by Türksoy in 2008 (STÖ). In the analysis of the data, frequency and percentage distributions were used, and according to demographic characteristics, t-test was used in order to determine the differences on the satisfaction levels of the participants between individual satisfaction, trainer satisfaction, team satisfaction and athlete satisfaction.

Data Analysis

First of all, in order to determine whether to use parametric tests, the normality test was performed (Tekedere & Mahiroğlu, 2014). In order to determine the normality of the data, skewness and kurtosis values of the athlete satisfaction point averages were checked and since these two values were between -2 and +2 (skewness=0.460 and kurtosis=1.96), it was determined that the data were normally distributed (George & Mallery, 2010). Therefore, the parametric tests were used to analyze the data. In the analysis of the data, frequency and percentage distributions were used, and according to demographic characteristics, t-test was used in order to determine the differences on the satisfaction levels of the participants between individual satisfaction, trainer satisfaction, team satisfaction and athlete satisfaction. The cronbach alpha internal consistency coefficient of the scale applied was found as 0.745.

RESULTS

In this section, the answers given by the athletes regarding the athlete satisfaction levels and the points they received are presented and interpreted by the statistical method.

Table 1: Demographic Characteristics Table

		n	%
Gender	Male	69	55.2
	Female	56	44.8
Age	Under 17	73	58.4
	17 and older	52	41.6
National Athlete	Yes	40	32.0
	No	85	68.0
Total		125	100

Table 1 shows the total values.

Table 2 shows the results of the t-test for whether the participants' individual satisfaction, trainer satisfaction, team satisfaction and athlete satisfaction levels vary according to gender.

Table 2. T-test Findings Regarding Satisfaction Levels of Participants by Gender

	Gender	N	X	S	T	Sd	P
Individual satisfaction	Male	69	4.14	1.69	1.27	123	.205
	Female	56	3.83	0.76			
Trainer satisfaction	Male	69	4.18	0.73	-2.39	123	.019
	Female	56	4.51	0.83			
Team satisfaction	Male	69	3.83	0.86	-1.77	123	.079
	Female	56	4.10	0.83			
Athlete satisfaction	Male	69	4.10	0.69	-1.51	123	.135
	Female	56	4.23	0.72			

When Table 2 is examined, according to the gender, the levels of participants' individual satisfaction ($t(123) = 1.27, p > .05$), team satisfaction ($t(123) = -1.77, p > .05$) and athlete satisfaction ($t(123) = -1.51, p > .05$) did not show a significant difference, while the trainer satisfaction levels ($t(123) = -2.39, p < .05$) show difference in favor of women.

Table 3 shows the t-test results for whether the participants' individual satisfaction, trainer satisfaction, team satisfaction and athlete satisfaction levels vary according to age.

Table 3. T-test Findings Regarding Satisfaction Levels of Participants by Age

	Age	N	X	S	t	sd	P
Individual satisfaction	Under 17	73	4.00	1.01	-0.09	123	.927
	17 and older	52	4.02	1.74			
Trainer satisfaction	Under 17	73	4.40	0.85	1.26	123	.210
	17 and older	52	4.22	0.68			
Team satisfaction	Under 17	73	4.09	0.79	2.18	123	.031
	17 and older	52	3.76	0.91			
Athlete satisfaction	Under 17	73	4.26	0.67	1.33	123	.188
	17 and older	52	4.09	0.75			

When Table 3 is examined, according to the age, the levels of participants' individual satisfaction ($t(123) = -0.09$, $p > .05$), trainer satisfaction ($t(123) = 1.26$, $p > .05$) and athlete satisfaction ($t(123) = 1.33$, $p > .05$) did not show a significant difference, while the team satisfaction levels ($t(123) = 2.18$, $p < .05$) show difference in favor of the group under 17 years of age.

Table 4 shows the t-test results for whether the participants' individual satisfaction, trainer satisfaction, team satisfaction and athlete satisfaction levels vary according to their status of being a national athlete or not.

Table 4. T-test Findings Regarding Satisfaction Levels of Participants by the Status of Being a National Athlete or Not

	National Athlete	N	X	S	t	sd	P
Individual satisfaction	Yes	40	3.86	0.77	-.845	123	.400
	No	85	4.08	1.56			
Trainer satisfaction	Yes	40	4.36	1.00	.355	123	.724
	No	85	4.31	0.67			
Team satisfaction	Yes	40	3.98	0.71	.244	123	.808
	No	85	3.94	0.92			
Athlete satisfaction	Yes	40	4.19	.79	-.028	123	.978
	No	85	4.19	.67			

When Table 4 is examined, the levels of participants' individual satisfaction ($t(123) = -.845$, $p > .05$), trainer satisfaction ($t(123) = .355$, $p > .05$), team satisfaction ($t(123) = .244$, $p > .05$) and athlete satisfaction ($t(123) = -.028$, $p > .05$) did not show a significant difference according to the status of being a national athlete or not.

DISCUSSION AND CONCLUSION

Based upon the findings of this study, the results of the similar studies about the same subject with our research were compared and discussions were made.

In the research, it was determined that there was no significant difference in the levels of individual satisfaction, team satisfaction and athlete satisfaction by the participants' gender variables, but the level of trainer satisfaction varied in favor of women. In a study performed on handball players, no difference was found between gender variable and sport satisfaction (Bebetso, 2006). The results of this research are supportive for our study.

In his study on football players, Türksoy did not find a significant difference according to age (Türksoy, 2007). In another study performed on wrestlers, there was no significant difference between age and athlete satisfaction (Şirin et al., 2016). Additionally, in a study called "Satisfaction Levels of Turkey Super Table Tennis Players", there wasn't any significant

difference in the athlete satisfaction levels according to the age variables (Korkmaz et al., 2009). Butin “Determination of Athlete Satisfaction Levels of Elite Taekwondo Players” titled study of Ramazanoğlu and Çoban, there was a significant difference found in athlete satisfaction according to the age variable of elite taekwondo players (2004). When the studies performed were examined, in general, although there were some results in a parallelism with our study, there were also results in opposite direction. According to the participants’ status of being a national athlete or not, there was no significant difference found on the levels of individual satisfaction, trainer satisfaction, team satisfaction and athlete satisfaction.

It is determined that the athletes dealing with individual sports prefer their trainer to behavior them more democratic, educative and instructive, and social supportive compared to the athletes dealing with team sports. In spite of that, the athletes dealing with team sports prefer more autocratic type of behavior in their trainers than the athletes doing individual sports (Witte, 2011). It has been observed that the young athletes’ preferred behaviors in their trainers have a positive feedback (Martin et al., 1999). According to the results of the study performed by Beam et al., (2004), the male athletes preferred more autocratic and social support behavior in their trainers than the female athletes. Further, it was observed that female athletes preferred situational consideration and educative instructional behavior in their trainers more than male athletes. As a result of the findings, there wasn’t a significant difference observed on the levels of individual satisfaction, trainer satisfaction, team satisfaction and athlete satisfaction according to gender, age and the status of being a national athlete. It is thought that the research will contribute the literature.

REFERENCES

- Acet, M. (2005). *Sporda Saldırganlık ve Şiddet* Morpa kültür yayınları İstanbul s.78-80.
- Afyon Y.A, Metin S.C. (2015). Muğla süper amatör ligindeki futbolcuların saldırganlık düzeylerinin incelenmesi, *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 5-11.
- Aumand, E. A. (2005). For The Love Of The Game: *Factors Influencing Athlete Enjoyment In Sport. Doctoral Dissertation, West Virginia University Libraries.*
- Bebetsos, E. Bebetsos (2006). G.Greek Youth Team Handball Players and Their Satisfaction Levels January (cited 13 may 2017) (about 3 p.) Available from <http://www.researchgate.net/publication/258926512>.
- Beam, J. W., Serwatka, T. S., & Wilson, W. J. (2004). Preferred leadership of NCAA Division I and II intercollegiate student-athletes. *Journal of Sport Behavior*, 27(1), 3-17.
- Chelladurai, P. And Riemer, H. A. (1997). A Classification of Facets Athlete Satisfaction. *Journal of Sport Management*. 11(2),133-159.
- Çelik, G. (2011). *Kamu Kuruluşlarında Çalışan Engelli Bireylerin Serbest Zaman Engellerinin ve Tatmin Düzeylerinin İncelenmesi (Antalya Merkez Örneği)*. Yayımlanmış yüksek lisans tezi. Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dalbudak, İ.(2019). Investigation of the Attitudes of Visual Impairment Individuals on Playing the Games Containing Physical Activity. *Universal Journal of Educational Research* 7(5),1166-1179.
- Duda, J. L. (2001). *Achievement Goal Research in Sport: Pushing the Boundaries and Clarifying Some Misunderstandings*, In G. Roberts (Ed.), *Advances in Motivation in Sport and Exercise* (pp. 129-182). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Eys, MA, Carron, AV, Bray, SR, Beauchamp, MR, (2005), The relationship between role ambiguity and intention to return, *Journal of Applied Sport Psychology*, 17, 255-261.
- George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference*, 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson.

- İnce, P. (2006). *Antrenör Davranışları Ve Sporcu Doyumu: Ölçek Geliştirme Ve Uyarlama Çalışması*. Yüksek Lisans Tezi. Manisa: Celal Bayar Üniversitesi.
- Korkmaz, F, Özkaya, G, Ercan İ. (2009). Türkiye Süper Ligi Masa Tenisçilerin Doyum Düzeyleri, 2. *Raket Sporları Sempozyumu, Kocaeli*, s:113-114.
- Landis, JR & Koch GG. (1977). The measurement of observer agreement for categorical data. *Biometrics*, 33, 159-174.
- Maghsoudi, A. (2009). *Relation Between Leadership Scales and Wrestlers' Expression and Satisfaction in Mazandaran Province, Master's Thesis, Physical Education – Allameh Tabatabaei University, Faculty of Psychology & Educational Sciences*.
- Martin, S., Jackson, A., Richardson, P., & Weiller, K. (1999). Coaching preferences of adolescent youths and their parents. *Journal of Applied Sport Psychology*. 11(2). 247-262.
- Mungan. A. S. (1995). *Sporda Motivasyon Faktörü Olarak Ödül ve Ceza*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, M.Ü. S.B.E. Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, İstanbul.
- Ramazanoğlu, F.& Çoban, B. (2004). Elit tekvandocuların spor doyum düzeylerinin belirlenmesi, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (2), 321-330.
- Chelladurai, P. Riemer HA.(1997). A classification of facets athlete satisfaction. *Journal Of Sport Management*, 11, 13 –159.
- Riemer, HA. & Chelladurai, P. (1998). Development of the Athlete Satisfaction Questionnaire (ASQ), *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 20: 127–156.
- Schemerhorn, J.R., Hunt, J.G. &Osborn, R.N. (1994). *Managing Organizational Behavior*. Brisbane: John Wiley & Sons, Inc.
- Şirin, Y. Bilir, P.&Öz, G. Sangun, L. (2016). Üniversiteler Arası Türkiye Güreş Şampiyonasına Katılan Sporcuların Demografik Özelliklerine Göre Sporcu Tatmin Düzeylerinin Belirlenmesi, *Journal of Sports and Performance Researches*, 7/2:113-119.
- Tekedere, H. & Mahiroğlu, A. (2014). Web tabanlı probleme dayalı öğrenmede denetim odağının web tabanlı ve probleme dayalı öğrenmeye yönelik tutuma etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 39(171).
- Türksoy, A. (2007). *Futbolda Sporcu Tatmini İle Antrenörlerden Beklenen ve Gerçekleşen Liderlik Davranışlarının Tespiti*".Doktora Tezi: Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Wampbell E, Jones E. (2004). Psychological Well-being in Wheelchair Sports Participants and Nonparticipants, *Adapted Physical Activity Quarterly*, 11, 404-15.
- Witte, K. S., (2011). Coaching leadership preferences: insight from the national collegiate athletic association division III athlete. *Journal of Coaching Education*. 4(2), 73-108.

HAREKETSİZ YAŞAM TARZININ BERABERİNDE GETİRDİĞİ SAĞLIK SORUNLARI

HEALTH PROBLEMS ACCOMPANIED BY MOTIONLESS LIFESTYLE

Pelin GÜÇLÜ¹

*e-mail: drpelinguclu@gmail.com

¹Bakırköy Hikmet Ercan Aile Sağlığı Merkezi, İstanbul, Türkiye

ÖZET

Son yıllarda insanların hareketsiz bir yaşam tarzına sahip oldukları görülmektedir. Literatürde yer alan çalışmalarda da insanlarda hareketsiz yaşam tarzının her geçen gün arttığına vurgu yapılmaktadır. Başta teknolojik gelişmeler olmak üzere insanları hareketsiz yaşam tarzına sürükleyen birçok unsur bulunmaktadır. Ancak hareketsiz yaşam tarzı birçok sağlık sorununu da beraberinde getirmektedir. Günümüzde gerek halk arasında gerekse de bilimsel platformlarda sıklıkla duyulan ve “modern çağımızın hastalığı” şeklinde ifade edilen hastalıkların büyük bir bölümü geçmiş yıllarda toplumlarda yaygın olarak görülmeyen, buna karşılık günümüzde hareketsiz yaşam tarzına paralel olarak ortaya çıkan hastalıklardan oluşmaktadır. Toplumda hareketsiz yaşam tarzının önlenmesi ve hareketsiz yaşam tarzına bağlı olarak ortaya çıkan sağlık sorunlarının en aza indirilmesi için öncelikli olarak toplumun bu konuda bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda yapılan bu çalışmada hareketsiz yaşam tarzının beraberinde getirdiği sağlık sorunları değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Sağlık, Hareketsiz Yaşam Tarzı, Hastalık

ABSTRACT

In recent years, it has been seen that people have motionless lifestyles. In the studies in the literature, it is emphasized that the motionless lifestyle in humans is increasing day by day. Especially technological developments, there are many factors that lead people to that motionless lifestyle. However, the motionless life style accompanies many healthy problems. Nowadays, most of the diseases, which are often heard both in public and scientific platforms and expressed as the ‘disease of our modern age’, are not commonly seen in societies in the past, but in parallel with the motionless lifestyle. To prevent motionless lifestyles in society and to minimize health problems related to motionless lifestyles, firstly, the society should raise awareness on this issue. Within the scope of this study, health problems associated with motionless lifestyle were evaluated.

Keywords: Health, Motionless Lifestyle, Disease

JEL CODE:II

GİRİŞ

Çağımızda hareketsiz hayat stiline hızla arttığı gözlemlenmektedir. Bu konunun temel sebepleri bireylerin yakın mesafelere bile araçla gitmesi, ulaşım olanaklarının geliştirilmesi, kişi yaşamını kolaylaştıran araç ve gereçlerin artması ve teknolojik gelişmeler gibi etkenlerdir. Bunun yanı sıra gelişmekte olan ülkelerin büyük bir diliminde spor kültürü ve düzenli olarak bedensel aktivite yapma alışkanlıklarının gelişmemesi de global olarak hareketsiz hayat stiline hızla artmasında önem arz etmektedir (Hekim, 2014; Hekim, 2015a; Keskin ve Çalışkan, 2017). Bozkuş ve diğerlerinin (2013) aktardığına göre sağlık, kaliteli bir hayatın olmazsa olmaz şartı olarak kabullendiğine göre, teknolojik gelişmelerle gündelik aktivite yoğunluğu minimuma indirmek her ne kadar hayatı kolaylaştırıyor olsa da uzun vadede hareketsiz bir hayat stiline sahip kişilerin sayısının artmasına neden olmakta ve insan sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir. İnaktivite olarak ifade edilen hareketsiz yaşam, gündelik yapılan alışverişin bile elektronik ortamda e-ticaret sitelerinden gerçekleştiren modern toplum adına en önemli sorunlardan bir tanesidir.

Hareketsiz yaşam stili çağımızın toplumlarını tehdit eder pek çok sağlık problemlerini beraberinde getirmektedir. Bu sebeple hareketsiz hayat stiline önlenmesi için ihtiyaç duyulan önlemlerin alınması zorunludur. Bu durumda öncelikle hareketsiz hayat stiline sebep veren öğelerin belirlenmesi gereklilik arz etmektedir. Tespit edilen sorunların minimuma indirilmesi için ihtiyaç duyulan çalışmaların da gerçekleştirilmesi büyük önem arz eder. Bunun yanı sıra hareketsiz hayat stiline sebep olan sağlık problemlerinin neler olduğu konusunda insanların bilinçlendirilmesi gerekmektedir (Hekim, 2014). Can'ın (2009) aktardığına göre de insan sağlığının korunması ve geliştirilmesinde, kronik rahatsızlıklar prevalansının minimuma indirilmesinde "aktif hayat" alışkanlığı kazanmak oldukça önemlidir. Bu kapsamda yapılan bu çalışmada toplum genelinde oldukça yaygın olan hareketsiz yaşam tarzının beraberinde getirdiği sağlık sorunlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Hareketsiz Yaşam Tarzının Nedenleri

Çağımızda ülkelerin ekonomik anlamda en çok yatırım yaptıkları sektörlerin başında sağlık sektörü vardır. Sağlık sektörü içinde de en çok yatırım yapılan ve üstünde durulan alansa hastalıkların önlenmesi ve tedavi edilebilmesidir. Dünya üstünde bazı zamanlarda ciddi salgın hastalıklar ortaya çıkmış ve kitlesel olarak insanların hayatını kaybettiği gözlenmiştir. Modern tıbbın gelişmesiyle beraber geçmişte binlerce insanın ölümüne sebep olan sağlık problemlerinin büyük bir bölümü çağımızda görülmez bir duruma gelmiştir. Fakat dünya üstünde tarih boyunca çok görülmediği halde çağımızda sıklıkla görülen yeni sağlık problemleri meydana gelmiştir. Hatta birtakım sağlık problemleri "günümüz hastalığı" gibi isimlerle ifade edilmektedir (Hekim, 2014).

Tarih boyunca çok sık rastlanılmadığı halde çağımızda sıkça rastlanılan sağlık problemlerinin temel sebeplerinin başında hareketsiz hayat stilden kaynaklı hastalıklar gelmektedir. Bilhassa sanayi devrimiyle birlikte başlayan insan yaşamını kolaylaştıran araç ve gereçlerin ortaya çıkması seneler içerisinde insanların fiziksel gücünü kullanarak işgörmeye seviyelerini minimuma indirmiştir. Hatta çağımızda pek çok meslek dalı hemen hemen tamamen hareketsiz bir işgörmeye ortamına sahiptir (banka çalışanları, masa başı memuriyet, şoförlük vb.) (Hekim, 2014). Menteş ve diğerlerinin (2011) aktardığına göre, çağımızda hareketsiz hayat stiline artması ve bu bağlamda meydana gelen rahatsızlıkların artış göstermesinde teknolojik yeniliklere ek olarak, bireylerin egzersizsiz faydaları konusunda yeteri kadar bilgiye sahip olmamaları da güçlü bir etkiye sahiptir.

Gündelik olarak belli bir seviyede bedensel egzersizsizlerin altında yaşayan bireylere de "sedanter kişi" denilmektedir. Bu davranışı belli bir rutine çeviren ve bunu alışkanlık haline getiren bireylerin hayat stilleri de sedanter hayat stili olarak tanımlanmaktadır. Bedensel egzersiz seviyesi düşük kişilerde, genel olarak yürüme aktivitesiyle ulaşabilecekleri yerlere taşıtlarla gitmeleri, çıkılması makul görülebilecek katlar için asansör kullanmaları, boş zamanlarında genellikle hareket etmeyecekleri seçeneklere yönelmeleri (bilgisayar oyunları, TV izleme vb.) gibi davranışlar öne çıkmaktadır (Keskin ve Çalışkan, 2017).

Çocukları ele alan araştırmalarda hareketsiz hayat stiline meydana gelmesinde teknolojik yeniliklerin etkisinin yüksek olduğu belirtilmiştir. Son zamanlarda çocukların bilgisayar ve televizyon karşısında geçirdikleri sürenin arttığı ve söz konusu durumun hareketsiz hayat stiline arttırdığı belirtilmiştir (Taşkınöz, 2011). Ayrıca çağımızın eğitim sistemi bünyesinde beden eğitimi dersinin haftalık saatlerinin azaltılması, gençlerin ve çocukların büyük bir çoğunluğunun sınav hazırlığı için ders dışındaki sürelerde dershaneye gitmeleri gibi öğeler de bilhassa gençler ve çocukların yaşamındaki hareket sayısını azaltmaktadır (Hekim, 2014).

Hareketsiz hayat stiline sebep veren ögelerden birisi de yaşlılıktır. İnsan organizması ihtiyarlık dönemine girdikten sonra bedensel egzersiz seviyesinde azalmalar ortaya çıkmaktadır. Bunun temel sebebi yaşlanmayla beraber bazı fiziksel etkenlerin çalışma kapasitelerinde düşüşün ortaya çıkmasıdır. Ayrıca ihtiyar bireylerin bedensel egzersiz katılımlarını arttırma amaçlı önlemlerin yetersizliği de ihtiyarlarda hareketsiz hayat stilinden kaynaklı sağlık problemlerini arttırmaktadır. Hatta ihtiyarların pek çoğu herhangi bir rahatsızlık yaşamadığı sürece bedensel egzersiz yapmamakta, yalnızca sağlık problemleri meydana geldiği zaman doktor kontrolünde rehabilite amaçlı bedensel egzersize yönelmektedirler (Hekim, 2014).

Hareketsiz Yaşam Tarzından Kaynaklanan Sağlık Sorunları

Son senelerde bireyler sağlıklarını geliştirmeyi amaçlayan bazı önlemler almaktadır. Buna karşın toplumda hareketsiz hayat stiline bağlı meydana gelen rahatsızlıklar içinde kalp damar rahatsızlıkları, tip II diyabet ve obezite gibi rahatsızlıkların yaygınlaşmasının sürekli olarak arttığı bilinmektedir. Ayrıca yapılan birtakım araştırmalarda bedensel egzersiz seviyesindeki artışın tip II diyabet, kalp damar rahatsızlıkları ve obezite oluşma ihtimalini ve söz konusu rahatsızlıklara bağlı meydana gelen ölüm oranlarını da azalttığı ifade edilmektedir (Can ve ark., 2014). Hareketsiz yaşam tarzından kaynaklanan söz konusu sağlık sorunları aşağıda açıklanmıştır.

Hareketsiz hayat stilinden ve bedensel egzersiz eksikliğinden kaynaklı sağlık problemlerine hipoteknik rahatsızlıklar denilmektedir. Bu rahatsızlıkların başında obezite yer almaktadır (Yan, 2007:4). Obezite pek çok kronik rahatsızlığa zemin hazırlayan önem arz eden bir sağlık problemidir. Türkiye'de ve dünyada rastlanma sıklığı hızlı bir şekilde artmaktadır. Obeziteye neden olan en önemli iki faktör hareketsiz hayat ve çok fazla kalori alımıdır (Akkurt, 2012). Hareketsiz hayat stilinden kaynaklı sağlık problemlerinden bir tanesi olan obeziteyle ilgili yapılan çalışmaların sayısı ger geçen gün daha da artmaktadır. Bilhassa çocukluk dönemi obezitesine yönelik akademik çalışmaların son senelerde oldukça fazla olduğu gözlemlenmektedir. Söz konusu durum akademik çevrelerin konunun ne derece önemli olduğunun farkında olmasını göstermektedir (Yan, 2007:4). Yapılan çalışmalarda çocukluk çağı obezitesinin yanında yetişkin bireylerde de obezitenin hareketsiz yaşam tarzı ile yakından ilişkili olduğuna vurgu yapılmakta (Uskun ve ark., 2005; İslamoğlu ve ark., 2008), bu nedenle obezitenin önlenmesinde fiziksel aktivitenin yararlı olduğu belirtilmektedir (Çolakoğlu ve Karacan, 2006; Kelley ve Kelley, 2006).

Diyabet hastalığı da hareketsiz yaşam tarzından kaynaklanan sağlık sorunlarının başında gelmektedir. En çok rastlanan metabolik rahatsızlığın tip II diyabet olduğu belirtilmektedir. Gelişmiş olan ülkelerde toplumun %5 ile %10'unun tip II diyabet hastası olduğu ifade edilmektedir. Dünya genelinde rastlanılan diyabet vakalarının %90 ile %95'ini tip II diyabet, %5 ile %10'unu tip I, %2 ile %3'ünüyse diğer diyabet çeşitleri oluşturmaktadır. Tip II diyabet kimi zaman böbrek yetmezliği, körlük ve travma dışı ampütasyonlara sebebiyet vermektedir (Satman, 2007: 1). Tip II diyabetin tedavisi sırasında kan şekerinin kontrol edilmesi büyük önem arz etmektedir. İlaç kullanılmayan yöntemler ile kan şekeri kontrol altına alınarak düzenli aktivite ve kilo kontrolü oldukça etkin bir yöntemdir (Özdoğan, 2007: 5). Bunun yanında tip II diyabetin temelinde yatan nedenlerin başında hareketsiz yaşam tarzı geldiği için fiziksel aktivite düzeyinin arttırılması da tip II diyabetin önlenmesinde ve tedavi sürecinde önemli bir yere sahiptir. Literatürde yer alan çalışma sonuçları da fiziksel aktiviteye katılımın Tip II diyabetin önlenmesinde önemli bir role sahip olduğu görüşünü desteklemektedir. Yapılan çalışmalarda fiziksel aktivitenin tip II diyabeti önlemede etkili olmasının temelinde

fiziksel aktivite sayesinde glikoz kontrolünün sağlanmasının yattığı belirtilmektedir (Sigal ve ark., 2007; Snowling & Hopkins, 2006).

Hareketsiz yaşam tarzına sahip olan bireylerde görülen diğer bir sağlık sorunu ise hipertansiyondur. Yapılan çalışmalarda hipertansiyonun son yıllarda halk sağlığını tehdit eden kronik bir hastalık haline geldiği belirtilmektedir (Öngen, 2005). Hatta yapılan çalışmalarda hipertansiyonun çocukluk çağında bile görülmeye başladığı belirtilmektedir (Dişçigil ve ark., 2008). Hipertansiyonda kan basıncının yükselmesi hareketsiz yaşam tarzı ile yakından ilişkili olduğu için düzenli fiziksel aktiviteye katılım hipertansiyonun önlenmesinde önemli bir role sahiptir (Yeşil & Altıok, 2012). Yapılan araştırma bulguları da hipertansiyonun önlenmesinde önemli bir role sahip olduğunu ortaya koymakta, özellikle düşük yüklenme yoğunluğunda gerçekleştirilen aerobik egzersizlerin hipertansiyonun önlenmesinde koruyucu bir role sahip olduğunu göstermektedir (Gökhan ve ark., 2011; Tsai ve ark., 2012).

Osteoporoz da hareketiz yaşam tarzına paralel olarak ortaya çıkan sağlık sorunları arasında yer almaktadır. Osteoporoz, kemik mineral sıklığının azalmasıyla birlikte meydana gelen, dışsal ve içsel pek çok ögenin tetiklediği bir rahatsızlık biçimidir (Bulca ve ark., 2014). Hekim'in (2015b) ifade ettiğine göre, osteoporoz halk dilinde kemik erimesi olarak ifade edilen bir rahatsızlıktır. Osteoporoz genel olarak menopoz sonrasında kadın bireylerde sıkça rastlanılan bir kemik rahatsızlığıdır. Son senelerde bütün dünyada daha yaygın görülen bu rahatsızlıkla mücadele için ülkeler büyük çapta harcamalar gerçekleştirmektedir. Hormonal ve genetik etkenler başta olmakla birlikte osteoporozu sebebiyet veren pek çok öge bulunmaktadır. Hareketsiz hayat stili de osteoporoz riskini arttırmaktadır. Osteoporozu neden olan unsurlar arasında hareketsiz yaşam tarzı önemli bir yere sahip olduğu için osteoporozun önlenmesinde fiziksel aktivitenin koruyucu bir role sahip olduğu belirtilmektedir. Yapılan çalışmalarda da (Shedd ve ark., 2007; Muir ve ark., 2013; Langsetmo ve ark., 2012; Sritara ve diğ., 2015) fiziksel aktiviteye katılımın kemik mineral yoğunluğunu artırarak osteoporozu önlediği rapor edilmiştir.

SONUÇ

Sağlıklı ve uzun bir hayat her kişinin dileğidir. Bunun yanı sıra çağımızda pek çok faktör sağlıklı bir hayat sürmemizi engellemektedir. Bunlardan bir bölümü kişisel önlemlerle engellenemese de önem arz eden bir kısmı hayat stili değişikliğiyle bireylerin kendilerinin engelleyebileceği faktörlerdir. Sağlıklı beslenme, bedensel egzersizin artırılması, ideal kilonun korunması ve tütün ve tütün mamullerinin kullanılmaması sağlıklı bir yaşam adına büyük önem arz etmektedir. Bunların hayat stili olarak kabul edilmesiyle kardiyovasküler rahatsızlıklar, hipertansiyon, diyabet ve kanser başta olmak üzere pek çok kronik rahatsızlıklar ihtimalinin azaldığı belirtilmiştir. Bunun yanı sıra, sağlıklı ir hayat stili, kronik rahatsızlığı olan bireylerde de rahatsızlıkların yönetiminde ve komplikasyonları önleyebilmede pek çok medikal tedaviden yararlıdır (Çakır, 2017). Buna karşın uzun dönem sedanter ya da hareketsiz hayat sağlıklı ve kaliteli bir hayatı olumsuz yönde etkileyen risk etkenlerinin başında gelmektedir (Can, 2019). Yapılan bu çalışmada da literatürde hareketsiz yaşam tarzının ortaya çıkardığı sağlık sorunlarına değinilmiştir. Literatürde yer alan bilgiler değerlendirildiği zaman hareketsiz yaşam tarzının obezite, tip II diyabet, osteoporoz, hipertansiyon ve kalp-damar hastalıkları gibi birçok sağlık sorununa neden olduğu görülmektedir. Bu noktada toplum sağlığının geliştirilmesi, bunun yanında hareketsiz yaşam tarzının beraberinde getirdiği sağlık sorunlarını en aza indirebilmek için fiziksel aktiviteye katılımın büyük bir öneme sahip olduğu söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Akkurt, S. (2012). Obezite ve egzersiz tedavisi. *Spor Hekimliği Dergisi*, 47, 123-130.
- Bozkuş, T., Türkmen, M., Kul, M., Özkan, A., Öz, Ü., & Cengiz, C. (2013). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu'nda öğrenim gören öğrencilerin fiziksel aktivite düzeyleri ile sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının belirlenmesi ve ilişkilendirilmesi. *International Journal of Sport Culture and Science*, 1(3), 49-65.
- Bulca, S., Kasap, H., Sarpel, T., Sel, S.K., Başaran, S., Yılmaz, M.B., & Pazarbaşı, A., (2014). Postmenopozal osteoporoz ile östrojen reseptör alfa geni ($er\alpha$) xba1 ve pvu 11 polimorfizmlerinin ilişkisi. *Cukurova Medical Journal*, 39(1), 105-116.
- Can, S., Arslan, E., & Ersöz, G. (2014). Güncel bakış açısı ile fiziksel aktivite. *Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 12(1), 1-10.
- Can, S. (2019). Sedentary behavior, number of steps and health. *Spor Hekimliği Dergisi*, 54(1), 71-82.
- Çolakoğlu, F. F., & Karacan, S. (2006). Genç bayanlar ile orta yaş bayanlarda aerobik egzersizin bazı fizyolojik parametrelere etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1), 277-284.
- Dişçigil, G., Aydoğdu, A., Başak, O., Gemalmaz, A., & Gürel, F. S. (2008). Aydın ilindeki ilkököl çocuklarında hipertansiyon prevalansı ve ilişkili faktörler. *Türk Aile Hekimliği Dergisi*, 12(2), 70-74.
- Gökhan, İ., Kürkçü, R., Devocioğlu, S., & Aysan, H.A. (2011). Yüzme egzersizinin solunum fonksiyonları, kan basıncı ve vücut kompozisyonu üzerine etkisi. *Klinik ve Deneysel Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 35-41.
- Hekim, M. (2014). Küresel bir sorun olan hareketsiz yaşam tarzının ortaya çıkardığı sağlık sorunları ve hareketsiz yaşam tarzından kaynaklanan sağlık sorunlarının önlenmesinde fiziksel aktivitenin önemi. II. *Uluslararası Davraz Kongresi*, 29-31 Mayıs 2014 Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta
- Hekim, M. (2015a). Tip II diyabet, hipertansiyon ve obezitenin önlenmesinde fiziksel aktivitenin önemi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(38), 1081-1086.
- Hekim, M. (2015b). Orta ve ileri yaş bireylerde osteoporoz riskinin azaltılmasında fiziksel aktivitenin önemi. *Uluslararası Hakemli Ortopedi Travmatoloji ve Spor Hekimliği Dergisi*, 2(3), 54-68.
- Kelley, G.A., & Kelley, K.S. (2006). Effects of aerobic exercise on C-reactive protein, body composition, and maximum oxygen consumption in adults: a meta-analysis of randomized controlled trials. *Metabolism*, 55, 1500-1507.
- Keskin, U., & Çalışkan, K. (2017). Sedarter yaşam tarzının yükseltilmesi: tuncay akgün'ün mizahi bakış açısı üzerine bir değerlendirme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 503-518.
- Langsetmo, L., Hitchcock, C.L., Kingwell, E.J., Davison, K.S., Berger, C., Forsmo, S., Zhou, W., Kreiger, N., & Prior, J.C., (2012). Physical activity, body mass index and bone mineral density - associations in a prospective population-based cohort of women and men: the canadian multicentre osteoporosis study (CaMos). *Bone*, 50(1), 401-408.
- Menteş, E., Mentş, B., & Karacabey, K.(2011). Adolesan dönemde obezite ve egzersiz. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(2), 963-977.
- Muir, J.M., Ye, C., Bhandari, M., Adachi, J.D., & Thabane, L., (2013). The effect of regular physical activity on bone mineral density in post-menopausal women aged 75 and over: a retrospective analysis from the canadian multicentre osteoporosis study. *BMC Musculoskeletal Disorders*, 14(253), 1-9.
- Öngen, Z.(2005). Çözümü zor bir toplumsal sorun: hipertansiyon. *Klinik Gelişim*, 18(2), 4-7.

- Satman, İ. (2007). Diabetes mellitus tanı ve izleminde yeni kriterler ve belirlenme gerekçeleri. *Türkiye Klinikleri Journal of Internal Medical Sciences*, 3(3), 1-5.
- Shedd, K.M., Hanson, K.B., Alekel, D.L., Schiferl, D.J., Hanson, L.N., & Loan, M.D.V., (2007). Quantifying leisure physical activity and its relation to bone density and strength. *Med Sci Sports Exerc*, 39(12), 2189-2198.
- Sıgal, R.J., Kenny, G.P., Boule, N.G., Wells, G.A., Prud'homme, D., Fortier, M., Reid, R.D., Tulloch, H., Coyle, D., Philips, P., Jennings, A., & Jaffey, J. (2007). Effects of aerobic training, resistance training, or both on glycemic control in type 2 diabetes. *Annals of Internal Medicine*, 147, 357-369.
- Snowling, N.J., Hopkins, W.G. (2006). Effects of different modes of exercise training on glucose control and risk factors for complications in type 2 diabetic patients. *Diabetes Care*, 29(11), 2518-2527.
- Sritara, C., Thakkinstian, A., Ongphiphadhanakul, B., Pornsuriyasak, P., Warodomwicht, D., Akrawichien, T., Vathesatogit, P., & Sritara, P., (2015). Work- and travel-related physical activity and alcohol consumption: relationship with bone mineral density and calcaneal quantitative ultrasonometry. *Journal of Clinical Densitometry: Assessment & Management of Musculoskeletal Health*, 18(1) (37-43).
- Taşkınöz, C. (2011). *9-11 Yaş ilköğretim öğrencilerinin fiziksel aktivite düzeyinin yaşa ve cinsiyete göre araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Tsai, J.C., Yang, H.Y., Wang, W.H., Hsieh, M.H., Chen, P.T., Kao, C.C., Kao, P.F., Wang, C.H., & Chan, P. (2002). The beneficial effect of regular endurance exercise training on blood pressure and quality of life in patients with hypertension. *Clinical and Experimental Hypertension*, 26(3), 255-265.
- Uskun, E., Öztürk, M., Kişioğlu, A.N., Kırbıyık, S., Demirel, R. (2005). İlköğretim öğrencilerinde obezite gelişimini etkileyen risk faktörleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 12(2), 19-25.
- Yan, Y. (2007). *10-13 Yaş çocuklarda, sosyo-ekonomik yapının fiziksel aktivite ve fiziksel uygunluk düzeyine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yeşil, P., & Altıok, M. (2012). Kardiyovasküler hastalıkların önlenmesi ve kontrolünde fiziksel aktivitenin önemi. *Türk Kardiyoloji Derneği Kardiyovasküler Hemşirelik Dergisi*, 3(3), 39-48.

EXTENDED ABSTRACT

It is seen that the motionless lifestyle is increasing rapidly. The main reasons for this are factors like technological developments, the increase in the tools and materials that facilitate human life, the development of transportation opportunities and driving of people even to the nearest places by vehicles. Besides, the lack of sports culture and regular physical activity habits in the majority of developing societies also plays an important role in increasing the global motionless lifestyle. (Hekim, 2014; Hekim, 2015a).

Motionless lifestyle brings many health problems that threaten today's society. Therefore, it is a great obligation to take the necessary measures to prevent the motionless lifestyle. At this point, firstly, the factors causing the motionless lifestyle should be identified. It is so important to carry out the necessary studies to minimize the problems identified. Besides, it is necessary to raise public awareness about the health problems caused by the motionless lifestyle (Hekim, 2014). According to Can (2009), it is important to acquire the habit of

'active life' in the protection and promotion of health and in decreasing the prevalence of chronic diseases. Within the scope of this study, it was aimed to evaluate the health problems associated with the motionless lifestyle, which is quite common throughout the society.

In recent years, people have taken some measures to improve their health. On the other hand, it is known that the prevalence of obesity, type II diabetes and cardiovascular diseases are continuously increasing among the diseases that occur due to motionless lifestyle in societies. In addition, various studies have shown that the increase in physical activity levels reduces the risk of obesity, cardiovascular diseases, type II diabetes and the mortality rates associated with these diseases. (Can et al. 2014). These health problems resulting from a motionless lifestyle are described below.

Health problems resulting from motionless lifestyle and lack of physical activity are called hypokinetic diseases. Obesity is leading among these diseases. (Yan, 2007:4). Obesity is an important health problem that paves the way for many chronic diseases. The incidence is rapidly increasing in the world and Turkey. The most two important causes of obesity are motionless life and extreme calorie intake (Akkurt, 2012). The number of studies on obesity, which is one of the health problems caused by motionless lifestyle, is increasing day by day. Especially, scientific researches on childhood obesity have been seen to be quite high in recent years. This situation shows that academic circles realize the importance of the subject. (Yan, 2007:4). The number of studies on obesity, which is one of the health problems caused by motionless lifestyle, is increasing day by day. In studies, it is emphasized that obesity is closely related to motionless lifestyle in adults as well as childhood obesity (Uskun et al., 2005; İslamoğlu et al., 2008), For this reason, it is indicated that physical activity is beneficial in preventing obesity (Çolakoğlu and Karacan, 2006) Kelley and Kelley, 2006).

Diabetes is one of the leading health problems caused by motionless lifestyle. It is expressed that type II diabetes is the most common metabolic disease. It is known that approximately percent 5-10 of the population in developed countries has type II diabetes. Percent 90-95 of diabetes cases worldwide are type II diabetes, percent 5-10 are type I diabetes and percent 2-3 are other types of diabetes. Type II diabetes can sometimes cause blindness, renal impairment and non-traumatic amputations. (Satman, 2007: 1). Controlling blood sugar is an important step in the treatment of type II diabetes. Weight control and regular exercise are so effective methods to control blood sugar by non-drug methods (Özdoğan, 2007: 5). In addition to this, increasing the level of physical activity has an important role in the prevention and treatment of type II diabetes as the underlying causes of type II diabetes are motionless lifestyle. The results of the literature support the view that participation in physical activity plays an important role in the prevention of Type II diabetes. The results of the literature support the view that participation in physical activity plays an important role in the prevention of Type II diabetes. In the studies conducted, it is reported that physical activity is effective in preventing type II diabetes that glucose control is supplied by physical activity.

Hypertension is another health problem seen in individuals who have motionless lifestyles. It is reported that hypertension has become a chronic disease which threatening public health in recent years (Öngen, 2005). Even, it is reported that hypertension has started to be seen also in

childhood (Dişçigil et al., 2008). Since the rise of blood pressure in hypertension is closely related to the motionless lifestyle, participation in regular physical activity has an important role in the prevention of hypertension. (Yeşil & Altıok, 2012). The findings of the research show that it has an important role in the prevention of hypertension that aerobic exercises performed especially at low loading intensity have a protective role in the prevention of hypertension. The findings of the research constructed show that it has an important role in the prevention of hypertension and shows that aerobic exercises performed especially at low loading intensity have a protective role in the prevention of hypertension (Gökhan et al., 2011; Tsai et al., 2012).

Osteoporosis is one of the health problems in parallel with the motionless lifestyle, too. Osteoporosis is a type of disease that is caused by a decrease in bone mineral density and triggered by many internal and external factors (Bulca et al., 2014). According to Hekim (2015b), osteoporosis is a disease commonly known as bone loss. Osteoporosis is a bone disease that is frequently encountered in postmenopausal women. In recent years, the states have been making great expenditures to fight this disease which has become widespread all over the world. There are many factors that cause osteoporosis, notably genetic and hormonal factors. Motionless lifestyle increases the risk of osteoporosis. It is stated that physical activity has a protective role in the prevention of osteoporosis since the motionless lifestyle has an important place among the factors causing osteoporosis. In the studies conducted (Shedd et al., 2007; Muir et al., 2013; Langsetmo et al., 2012; Sritara et al., 2015), it was reported that participation in physical activity prevents osteoporosis by increasing bone mineral density.

TÜRKİYE’DE TARIM SEKTÖRÜ ÜZERİNE GİRDİ-ÇIKTI ANALİZİ: WIOD (2000 - 2014)

INPUT-OUTPUT ANALYSIS ON AGRICULTURE SECTOR IN TURKEY: WIOD (2000 -2014)

Mert ALINBAY¹

*e-mail: malinbay@hotmail.com

¹Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak, Türkiye

ÖZET

Tarım her ülkenin ekonomisi için önemli bir anlam ifade etmektedir. Gelişen teknolojiler ile tarım bir çok ekonomi için önemini kaybetmesine karşın, insani ihtiyaçların en temeli olan gıdanın karşılanması konusunda olan önemini korumuştur. Bu bağlamda tarımın etkinliğinin artırılması ekonomi açısından farklı bir anlam kazanmıştır. Her ne kadar zirai etkinlik tarım açısından en önemli faktör olsa da, ekonomik açıdan yarattığı etkilerin incelenmesi ve ortaya koyulması sektörün bu alanda ki etkinliğini de arttırmakta sektörün farklı bir dal üzerinden geliştirilmesine yardımcı olacaktır. Bu şekilde, tarımsal üretim ekonomi içerisindeki toplam yerini koruyacak ve ortaya çıkan kaynaklar katma değer yönünden zengin farklı alanlara taşınabilecektir. Bu noktada, Girdi-Çıktı analizleri, sektörlerin birbirleri arasındaki ilişkileri ortaya koyarak yarattıkları doğrudan ve toplam etkileri ifade etmektedir. Çalışmanın amacı bu noktada, tarım sektörünün World Input-Output Database (WIOD) verileri aracılığı ile 2000 – 2014 yılları arasında yarattığı etkileri ve bağlantıları göstermektir.

Anahtar kelimeler: Girdi-Çıktı, Tarım Ekonomileri, WIOD

ABSTRACT

Agriculture hold an important place in every economy. While with advanced technology, agriculture lost its place in many economies, it kept its place in human lives as humans cannot replace food with something else. In that case it become more important to increase the productivity of the agriculture. In agriculture the most important productivity changes comes from agricultural advancement, this cannot be kept in that aspect only and needs to be supported by economical productivity increase. With keeping the product level at the same while lowering the requirements for it will ensure that those extra resources to be transferred to more value-added sectors. In that aspect, Input-Output analysis will help us to find out the connections between the sectors and allow us to use the resources more properly. In this paper, agriculture sector will be inspected while using World Input-Output Database (WIOD) dataset released in 2016 which covers 2000 – 2014 years period.

Keywords: Input-Output, Agriculture Economies, WIOD

JEL CODE: C67

GİRİŞ

Tarım, insani ihtiyaçların en önemlilerinden biri olan gıdayı karşılayan sektörler grubu olarak adlandırılabilir. Katma değer öncelikli ekonomik gelişme sürecinde, tarım yarattığı düşük katma değer göz önüne alınarak ekonomilerde geri plana itilmiş olmasına karşın. Özellikle Avrupa Birliği bütçesi içerisinde önemini korumuştur. Avrupa Birliği bütçesine göz atıldığında 2018 yılı içerisinde tarım, *sürdürülebilir büyüme: doğal kaynaklar* başlığı altında bütçenin %43’lük kısmını almıştır. Bu ise avrupa ekonomilerinin aslında tarıma verdikleri önemi düşürmediklerini göstermektedir. Bu noktada, sektörün yapısının öğrenilmesi ve zirai etkinliğe ekonomik etkinlik ile destek çıkılması, ülke ekonomisi açısından son derece faydalı olacaktır. Tarım gibi hayati bir sektör içerisinde dışa bağımlılığın azaltılması özellikle

ülkemiz gibi jeopolitik konum noktasında önem arz eden bir ülke için ayrı bir önem kazanmaktadır.

Ulusal literatür içerisinde benzer yöntemli çalışmalar yapılmıştır, Bayramoğlu ve Gündoğmuş (2007)'un çalışması tarıma dayalı sanayi işletmelerini incelemiş ve kilit sektör analizi yapmıştır. Çondur ve Evlimoğlu (2007) madencilik sektörü üzerine girdi-çıkıta analizi yapmıştır. Yılcı (2008) Türkiye ekonomisinin geneli üzerine TÜİK tarafından yayımlanan 1998 yılına ait girdi-çıkıta tablosunu kullanarak kilit sektör analizi gerçekleştirmiştir.

Çalışma içerisinde Girdi-Çıkıta analizi kullanılacaktır. Analiz içerisinde kullanılacak veriler World Input-Output Database'in 2016 yayımından alınacaktır.

Teori

Ekonominin yapısının öğrenilmesi, ekonomi üzerinde yapılacak planları daha anlamlı kılmaktadır. Bu hususta, sektörler arası bağlantının bilinmesi gerekmektedir. Keza bir sektörün üretiminin artırılması için diğer hangi sektörlerin çıktılarının artırılması gerektiği bilinmelidir. Ancak bu şekilde sektöre doğru müdahil olunabilir. Bu noktada endüstrilerarası işlem tablosu bu soruna cevap niteliği taşımaktadır. Tablo 4 bölüm şeklinde oluşturulmuştur;

- Bölüm 1 içerisinde endüstriler arası ilişkinin temeli verilmektedir. Satırlar, çıktıları yani sektörün diğer sektörlerle sağladıklarını. Sütunlar ise girdileri yani sektörün diğer sektörlerden sağladıklarını göstermektedir.
- Bölüm 2 içerisinde nihai talep unsurları yer almaktadır. Bu başlık altında tüketim, yatırım, devlet, ihracat, stok değişimler gibi kalemler yer almakla birlikte, tabloda bu başlıkların birleştirilmeside mümkündür.
- Bölüm 3 içerisinde üretilmesi mümkün olmayan fakat dışarıdan sağlanan, emek, toprak vb. gibi katma değer unsurları yer almaktadır.
- Bölüm 4 içerisinde nihai talebe dahil olan dolaysız faktör girdileri yer almaktadır (Öney, 1980).

Girdi-Çıkıta çözümlerinin 4 temel varsayımı mevcuttur, bunlar ise;

- Her mal ve mal grubunun tek bir sektör tarafından üretildiği kabul edilir.
- Üretim fonksiyonu doğrusal ve homojendir.
- Analiz, ölçeğe göre sabit getiri olduğunu kabul eder.
- Analiz, "dışsal tasarruf ve kayıplara yer vermeyen toplanabilirlik" varsayımını kabul etmektedir (Altan, 1996).

Girdi-çıkıta çözümlerinin ilk adımı a_{ij} yani girdi katsayısı olarak görülmektedir. Bu ifade açık olarak;

$$a_{ij} = \frac{x_{ij}}{x_j} \quad (1)$$

şeklinde gösterilebilir. Bu ise, bir j sektörünün bir birimlik çıktı üretebilmesi için ihtiyaç duyduğu i malını ifade etmektedir (Öney, 1980).

Sektörlerin sınıflandırılması ve özellikle kaynak sorunu çeken ülkelerin daha hızlı gelişmelerini sağlamak adına, kilit sektörler belirlenmektedir. Böylece ülkeler ekonomileri üzerinde en etkili olacak sektör ve sektör gruplarını belirleyerek kaynaklarını o yöne yönlendirmelidir. Bu noktada Chenery ve Watanabe (1958), sektörleri 4 kategori içerisinde dahil etmişlerdir;

- Kategori 1: Geri bağlantı etkisi yüksek, ileri bağlantı etkisi düşük sektörler,

- Kategori 2: İleri ve geri bağlantı etkileri yüksek sektörler,
- Kategori 3: İleri bağlantı etkisi yüksek, geri bağlantı etkisi düşük sektörler,
- Kategori 4: İleri ve geri bağlantı etkileri düşük sektörlerdir.

Bu kategorik sistem içerisinde, kategori 2 ile kilit sektörler, kategori 4 ile de izole sektörler ifade edilmiştir (Chenery ve Watabane, 1985).

YÖNTEM

Bölüm içerisinde, sektör ile ilgili doğrudan ve toplam bağlantı etkileri hesaplanacak akabinde ise toplam etkiler üzerinden endeksler ve dağılım etkileri hesaplanacaktır.

Bir ekonomi içerisinde herhangi bir sektörün yarattığı doğrudan ileri bağlantı etkisi (LF_i), sektörün diğer sektörlerle sağladığı aramalı toplamının toplam üretime bölünmesi ile elde edilir. Geri bağlantı etkisi (LB_j) ise, sektörün diğer sektörlerden aldığı aramalı toplamının toplam üretime bölünmesi ile elde edilmektedir. Bu durum;

$$LF_i = \frac{\sum_j X_{ij}}{X_i} \quad (2)$$

$$LB_j = \frac{\sum_i X_{ij}}{X_j} = \sum_i a_{ij} \quad (3)$$

olarak formülize edilmektedir (Aydoğuş, 2010).

Toplam etkiler ise, doğrudan etkilerin içinde barındırmadığı dolaylı etkileri de kapsamakta ve şu şekilde formülize edilmektedir;

$$TLF_i = \sum_j r_{ij} \quad (4)$$

$$TLB_j = \sum_i r_{ij} \quad (5)$$

Formüllere tekrar bakıldığında aslında Leontief ters matrisi ile hesaplanmış değerlerin satır ve sütun toplamları oldukları görülmektedir (Aydoğuş, 2010).

Sektörler arası karşılaştırma yapılmak istenildiğinde bu etkilerin belirli bir baz değere endekslenmeleri karşılaştırma sürecini kolaylaştıracak bir etmen olacaktır. Bunun için ise Bulmer-Thomas (1982) tarafından önerilmiş bağlantı etkileri kullanılması gerekmektedir, bu ise;

$$TFI_i = \frac{TLF_i}{\sum_i TLF_i} = \frac{\sum_j r_{ij}}{\sum_i \sum_j r_{ij}} \quad (6)$$

$$TBI_j = \frac{TLB_j}{\sum_j TLB_j} = \frac{\sum_i r_{ij}}{\sum_j \sum_i r_{ij}} \quad (7)$$

şeklinde hesaplanmaktadır. Bu noktada hesaplanan değerlerin 1'in üstünde olması sektörün ağırlığının olacağı anlamına gelmektedir (Yılancı, 2008, Aydoğuş, 2010).

Bu noktaya kadar hesaplanan endeksler sektörlerin etkilerini ve önemini göstermektedir. Son olarak ise bir sektörün dağılım etkileri hesaplanacaktır. Dağılımın ile ifade edilmek istenen ise sektörün ileri ve geri bağlantı noktalarında ekonominin geneline nasıl dağıldığını ifade etmektedir. Bu değer alt noktası 0'dır. Değerin sıfır olması, o sektörün ileri veya geri dağılım noktasında tam dağıldığını ifade etmektedir. Dağılım etkilerinin önemi kilit sektör analizlerinde önem kazanmaktadır. Bu etkiler;

$$DF_i = \sqrt{\frac{(\frac{1}{N-1}) \sum_j [r_{ij} - (\frac{1}{N}) \sum_j r_{ij}]^2}{\frac{\sum_j r_{ij}}{N}}} \quad (8)$$

$$DB_j = \sqrt{\frac{(\frac{1}{N-1}) \sum_i [r_{ij} - (\frac{1}{N}) \sum_i r_{ij}]^2}{\frac{\sum_i r_{ij}}{N}}} \quad (9)$$

olarak ifade edilmektedir (Valadkhani, 2003, Aydoğuş, 2010).

BULGULAR

Tablo 1 - Tarım sektörünün bağlantı etkileri

	LF	LB	TLF	TLB
2000	0,658	0,348	2,185	1,697
2001	0,602	0,347	2,069	1,697
2002	0,733	0,345	2,357	1,681
2003	0,717	0,344	2,323	1,682
2004	0,703	0,343	2,305	1,680
2005	0,693	0,343	2,280	1,680
2006	0,633	0,342	2,151	1,683
2007	0,602	0,344	2,078	1,689
2008	0,611	0,345	2,077	1,681
2009	0,652	0,345	2,162	1,675
2010	0,654	0,343	2,160	1,675
2011	0,621	0,342	2,108	1,690
2012	0,624	0,343	2,114	1,686
2013	0,579	0,342	2,010	1,687
2014	0,566	0,342	2,000	1,689

Tarım sektörünün hesaplanan ilk etkileri doğrudan ve toplam bağlantı etkileri olmuştur. Tablo 1 içerisinde gösterilen doğrudan bağlantı etkileri incelendiğinde, sektörün ileri bağlantı etkisinin geri bağlantı etkisine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, 2000 yılında sektörün ileri bağlantı etkisi 0,658 birim olarak hesaplanmıştır. Yıllar içerisinde dalgalı bir seyir izleyen sektör değerleri 2002 yılında 0,733 birime kadar yükselmiş, 2010 yılında 0,624 birime kadar yükselmiştir. Sektörün 2014 yılı içinde hesaplanan ileri bağlantı etkisi ise 0,566 birim olmuştur. Geri bağlantı etkilerine bakıldığında ise, sektörün daha sabit bir trende sahip olduğu görülmektedir. 2000 yılı için hesaplanan değer 0,348 birim olmuştur. Bu ise, sektörün bir birimlik üretim artışı için ihtiyaç duyduğu girdinin 0,348 birim olduğunu

ifade etmektedir. Yıllar içerisinde daha küçük değişiklikler yaşayan sektörün 2014 yılı değeri ise 0,342 birim olmuştur.

Toplam etkiler incelendiğinde ise, sektörün benzer trendleri taşıdıkları görülmektedir. Toplam ileri bağlantı etkileri 2000 yılı için 2,185 birim olarak hesaplanmıştır. Bu ise, diğer sektörlerde yaşanan bir birimlik bir üretim artışının bu sektör içerisinde 2,185 birimlik bir üretim artışı yaratacağı şeklinde yorumlanabilir. 2002 yılında 2,357 birime kadar yükselen sektörün toplam ileri bağlantı etkisi, daha sonraki yıllarda düşüş eğilimine geçmiştir. 2014 yılı için hesaplanan değeri ise 2 birim olmuştur. Toplam geri bağlantı etkilerine bakıldığında ise, sektörün 2000 yılı için hesaplanan değeri 1,697 birim olmuştur. Bu ise, sektöre bir birimlik bir talep artışı yapıldığında, diğer sektörler için 1,697 birimlik bir üretim artışı yapmaları gerektiğini ifade etmektedir. Sektör, toplam ileri bağlantı etkisi yönünden sabit bir trend izlediği görülmektedir. Yıllar içerisinde küçük değişiklikler yaşayan sektörün 2014 yılı için hesaplanan değeri ise 1,689 birim olmuştur.

Tablo 2 - Tarım sektörü endeks ve dağılım etkileri

	DF	DB	TİBE*	TGBE*
2000	0,810	0,887	0,916	0,712
2001	0,818	0,873	0,873	0,716
2002	0,804	0,915	0,999	0,713
2003	0,808	0,913	0,982	0,711
2004	0,808	0,911	0,978	0,713
2005	0,811	0,911	0,968	0,713
2006	0,820	0,896	0,917	0,717
2007	0,828	0,888	0,884	0,719
2008	0,831	0,893	0,895	0,724
2009	0,821	0,903	0,933	0,722
2010	0,823	0,903	0,926	0,718
2011	0,825	0,891	0,888	0,711
2012	0,823	0,892	0,899	0,717
2013	0,832	0,882	0,849	0,713
2014	0,831	0,879	0,850	0,718

Tablo 2 içerisinde sektörün öncelikle dağılım etkileri ve sonrasında endeks bilgileri verilmiştir. Dağılım etkilerine bakıldığında sektörün genel olarak iyi bir dağılım etkisine sahip olmadığı görülmektedir. İleri dağılım etkilerine bakıldığında sektörün 2000 yılı için hesaplanan değeri 0,81 olmuştur. Yıllar içerisinde dalgalı bir trend izleyen ileri dağılım etkileri 2014 yılında 0,831 olarak hesaplanmıştır. Geri dağılım etkilerine bakıldığında, ilk noktada ileri dağılım etkilerine göre daha kötü bir durumda olduğu görülmektedir. 2000, 2002 ve 2014 yılları için hesaplanan geri dağılım etkileri sırası ile 0,887, 0,915 ve 0,879 olmuştur.

Sektörün kategorik yerini belirlemek aynı zamanda diğer sektörler ile karşılaştırmak adına yapılan endeks hesaplarına bakıldığında ise, sektörün toplam ileri bağlantı endeksi 2000 yılı için 0,916 olarak hesaplanmıştır. 2002 yılında bu değer 0,999'a kadar yükselmiş olmasına karşın 1 sınırını geçememiştir. Sonrasında aşağı yönlü bir trend izleyen sektör 2007 yılında 0,884'e kadar gerilemiştir. 2009 yılında 0,933'e kadar yükselmesine karşın 2014 yılında 0,85'e kadar gerilemiştir. Toplam geri bağlantı endeksi toplam ileri bağlantı endeksine göre daha zayıf kalmış ve 2000 yılında 0,712 olarak hesaplanmıştır. Sabit bir trend izleyen sektör için 2014 yılında hesaplanan toplam geri bağlantı endeksi 0,718 olarak hesaplanmıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Sektörün bağlantı endeksleri incelendiğinde, sektörün kategori IV içerisinde yani izole bir sektör kapsamında olduğu görülmektedir. Sektör 2002 yılında sektör 15 yıllık dönem içerisinde en güçlü dönemini yaşamıştır. Bu yıl içerisinde toplam geri bağlantı endeksinin 0,999'a kadar yükselmesi sektörü izole sektörler kapsamından kurtarmanın eşiğine getirmiştir. Sonraki yıllarda ise sektörün değerinin daha da düştüğü görülmüştür. Yapısı itibari ile tarım sektörünün geriye dönük bağlantılarının zayıf olması normal karşılanmaktadır.

Her ne kadar sektörün etki yapısının zayıf olmasına karşın, dağılım etkilerinde benzer bir zayıflık ($DF > 1$ ve/veya $DB > 1$) görülmemektedir. Bununla sektörün etkilerinin artırılması hususunda dağılımının daha ekonominin geneline olacağı anlaşılmaktadır.

Ülkemizin, toprak ve emek noktasında zengin oluşu ve dışa bağımlılığın azaltılması adına tarıma yatırım yapılması, gıda gibi insan hayatı açısından kritik önem arz eden bir konuda ülkemize fayda sağlayacaktır. Özellikle ülkemizin yıllık ithalatının %3.97'lik kısmını oluşturuyor olması bu noktada yapılacak müdahaleler ile ülkeden döviz çıkışını da olumlu yönde etkileyen bir faktör olacaktır.

KAYNAKLAR

- Altan, Ş. (1996). *Girdi-Çıktı analizinde girdi katsayılarının tahmininde değişik bir yöntem ve uygulanması*, Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aydoğuş, O. (2010). *Girdi-Çıktı modellerine giriş*. 3. Baskı. Ankara: Efil Yayınevil.
- Bayramoğlu, Zeki ve Erdemir Gündoğmuş (2007). Konya ili tarıma dayalı sanayi işletmelerinde tamamlayıcı ithalatın etkisi, *Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 21, 110 - 119.
- Chenery, H.B., & Tsunehiko, W. (1958). International comparisons of the structure of production, *Econometrica*, 24(4), 487 - 521.
- Çondur, F., & Evlimoğlu, U. (2007). Türkiye'de madencilik sektörünün girdi-çıktı analizi yöntemiyle incelenmesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 17, 25 - 41.
- Öney, E. (1980). *İktisadi planlama*, 2. Baskı. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Valadkhani, A. (2003). How many jobs were lost with the collapse of Ansett?, *University of Wollongong Research Online*, 263 - 275.
- Yıllancı, V. (2008). Türkiye Ekonomisi için Kilit Sektörün Belirlenmesi -Girdi Çıktı Analizi Yaklaşımı-, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*.

EXTENDED ABSTRACT

Agriculture is the most crucial sector in human life that supplies food. In technological advancement, agriculture lost its priority in this line to other sectors which creates bigger value to the economies. But this does not change the fact that humans still require food to stay alive thus this creates issue in an economy that how an economy can keep its sources for better sectors which creates bigger value compared to agriculture while keeping agriculture production levels in acceptable level. This requires agricultural improvement as well as economical one. In that aspect, we require a method that allows us to look at the economy as whole, Input-Output analysis will allow us to look at the economy as whole while seeing the connections between the sectors. This method will ensure that the policy makers can look at

the specific sector and take decisions or make sure the funding will go to proper sections of that sector.

In that regard, many papers which takes sectors into account used this method. Bayramoğlu and Gündoğmuş (2007) did a key sector analysis on agri-food industry. Çondur ve Evlimoğlu (2007) made an input-output analysis on mining industry. Yılcı (2008) used Turkstat data to make an key sector analysis on Turkish economy. Many of the analysis and papers uses methods that combines many same sectors into one big category.

This paper will use input-output analysis which inspects leakage effects. First will be the input coefficient calculations based on the input-output table. While this calculations shows direct effects, total effects will be left alone and this requires new calculations. At that point Leontief's inverse matrix will allow us to calculate total effects. This paper will also calculate the indexes which allows sectors to be placed based on their forward and backwards indexes and distribution effects which shows, sectors input and outputs distributed towards whole economy.

Data used in this paper taken from World Input-Output Database (WIOD). Its 2016 release is covering the parts of 2000 – 2014 years period. The data is used in total value which includes both domestic and imports values from the data source.

Calculated results for the agriculture sector for input coefficient shows that sector's forward effects are more stronger than its backward effects. When looked at forward effects, in 2000, sector's calculate value was 0.658. Sector shows in year 2002 its highest year with 0,733. After that year, sector in decay and lowered its value to 0.566 unit in 2014. Backward effects are close to half. In 2000 calculate value for the sector was 0.348 unit. For years 2002 and 2014, sectors calculated values were 0,345 and 0.342. In total effects same trends looks for both effects. For 2002, sector's forward and backward effects calculated as 2.357 and 1.681. This means, if whole other sectors has 1 unit increase in their final demand this will increase the production value of the sector by 2.357 unit and if sector gets 1 unit worth demand this will increase production of other sectors by 1.681 unit.

Other calculations in this paper is covering the indexes and distribution. Based on the indexes, agriculture sector put under the category IV which is isolated sectors. Isolated sectors has low forward and backwards values (under 1). Sector only manage to come close to 1 unit in 2002 with 0.999 unit. In distribution effects, sector shows values under 1. This effect mostly used to determine key sectors.

Considering the values during the 15 years long data. It shows that agriculture sector slowly decaying its values but holding certain values stable. This shows that Turkish economy can benefit from the improvements in this sector. Data shows that agriculture still holds 3.97% of total import of the country. Eliminating or minimizing this values will help the Turkish economy based on the fact that Turkish land is very rich and can produce many of the agricultural products.

TÜRKİYE'DE LİSE ÖĞRENCİLERİNDE SİGARA KULLANIM YAYGINLIĞININ DEĞERLENDİRİLMESİ

EVALUATION OF SMOKING PREVALENCE OF HIGH SCHOOL'S STUDENT IN TURKEY

Berrin GÜNER¹

*e-mail: berrinuner@gmail.com

¹Adnan Menderes Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Aydın, Türkiye

ÖZET

Sigara kullanımı halk sağlığını tehdit eden bir unsur olmasına rağmen son yıllarda yapılan çalışmalarda sigaraya başlama yaşının ilkokul çağına kadar dūřtūđu görülmektedir. Sigara kullanımının yaygın olduğu gruplar arasında lise öğrencileri önemli bir orana sahiptir. Bu durum son yıllarda dünya çapında lise đrencilerinde sigara kullanımını önlemeye yönelik politikaların artmasına zemin hazırlamıştır. Türkiye'de de bu alanda çalışmalar yapılırsa da lise öğrencileri arasında sigara kullanım yaygınlığının giderek arttığı bilinmektedir. Lise đrencilerinde sigara kullanım yaygınlığının en aza indirilmesi için bu konuda farkındalık çalışmalarının yapılması oldukça önemlidir. Bu kapsamda yapılan bu çalışmada Türkiye'de lise öğrencileri arasında sigara kullanım yaygınlığının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında lise đrencilerinde sigara kullanım yaygınlığı üzerine yapılan araştırma bulguları ele alınmış, çalışmanın sonunda Türkiye'de lise öğrencileri arasında sigara kullanım sıklığının oldukça yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Lise ğrencileri, bağımlılık, sigara kullanımı

ABSTRACT

Although smoking is a threat to public health, studies construed in recent years show that the age of starting smoking has fallen down to primary school age. Among the groups whose smoking prevalence is common, high school students have a substantial proportion. This situation has paved the way for increasing policies to prevent smoking among high school students worldwide in recent years. Even studies in this field in Turkey, among high school students is known that increasing prevalence of smoking. To minimize the prevalence of smoking among high school students, it is very important to carry out awareness studies on this issue. Within the scope of study constructed aimed to investigate the prevalence of tobacco use among high schools. Research in the context of high school students discussed the research findings on the prevalence of smoking among high school students in Turkey, at the end of the study concluded that the prevalence of smoking is quite high.

Keywords: High school students, addiction, smoking

JEL CODE: I12

GİRİŞ

Lise ğrencileri gelişim dönemi olarak ergenlik döneminde bulunmakta olup, ergenlik dönemi 12-18 yaş aralığı olarak tanımlanmaktadır (ztrk, 2008). Bu yönüyle ergenlik dönemi çocukluk dönemi ile yetişkinlik dönemi arasında köprü görevi gören bir dönem olarak değerlendirilmektedir (ebi ve ark., 2016). Ergenlik dönemi fiziksel açıdan büyüme, psikososyal olgunlaşma ve cinsel gelişimin meydana geldiği, çocukluk döneminde yetişkin hayata geçiş süreci olarak karşımıza çıkmaktadır. Hızlı sosyal ve psikolojik değişimlerle karakterize edilen bu dönem bireyin gelişim evreleri içerisinde en önemli dönemlerden biri olarak değerlendirilmektedir (Akcan-Parlaz ve ark., 2012). Ergenlik dönemi bireyin fiziksel gelişiminin yanında psikolojik yönden gelişiminin de hızlı olduğu bir dönem olduğu için bu dönemde psikolojik sorunlar sıklıkla karşılaşılan bir durumdur (Acar, 2017). Ergenlik

döneminde meydana gelen psikolojik değişimler bireyin kimlik ve kişilik yapısının yanında aile yaşamını da olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Çelik ve ark., 2008).

Tütün ürünlerinin kullanımı günümüzde ciddi bir halk sağlığı sorunu olarak değerlendirilmektedir. Özellikle küçük yaşlarda sigara kullanımının yaygınlaşması kullanan bireyin sağlığı açısından ciddi sağlık risklerini de beraberinde getirmektedir (Keten ve ark., 2014: 115). Tütün ürünlerinin yaygın kullanım biçimi ise sigaradır (Kara ve ark., 2011). Lise çağında bulunan bireylerde de sigara kullanım yaygınlığı giderek artmakta olup, lise öğrencilerinin en az %10'unun düzenli olarak sigara kullandığı tahmin edilmektedir. Bununla birlikte lise öğrencilerinin küçük yaşlarda sigara kullanmaya başladıkları belirtilmektedir (Emekdar ve ark., 2017: 58). Bu nedenle son yıllarda lise öğrencilerinde sigara kullanımı önemli bir araştırma konusu haline gelmiştir (Akkuş ve ark., 2017).

Lise öğrencilerinde sigara kullanımını önlemeye yönelik çalışmalar yapılmakla beraber, literatürde mevcut sigara kullanan lise öğrencilerinde de sigarayı bırakma mücadelesine yer verilmesi gerektiği belirtilmektedir (Emekdar ve ark., 2017). Çünkü lise öğrencilerinde sigara kullanım yaygınlığının en aza indirilmesi ilerleyen yıllarda halk sağlığının korunmasına yardımcı olacak bir adım olarak değerlendirilmektedir (Gökgöz ve Koçoğlu, 2009: 33). Bunun sağlanabilmesi için de öncelikli olarak lise öğrencilerinde sigara kullanım yaygınlığının belirlenmesine, risk faktörlerinin ortaya çıkarılmasına ve lise öğrencilerinin sigaranın zararları konusunda bilinçlendirilmesine gereksinim duyulmaktadır (Nilden-Arslan ve ark., 2012: 80). Bu kapsamda yapılan bu çalışmada Türkiye'de lise öğrencilerinde sigara kullanım yaygınlığının incelenmesi amaçlanmıştır.

Sigaranın Sağlığa Zararları

Bağımlılık yapıcı maddeler bireyin bedensel ve ruhsal yapısında sağlık sorunlarına neden olan unsurlar arasında yer almaktadır (Taylan & Genç, 2017: 180). Bağımlılık yapıcı maddeler arasında da en fazla kullanılan ürünlerin başında sigara gelmektedir (Erdamar & Kurupınar, 2014). Sigara kullanmayı deneyen her iki gençten birisi ilerleyen dönemlerde de sigara kullanmaya devam etmektedir. Gençlerde sigara kullanmaya başladıktan bir kaç gün ile bir kaç hafta içinde yoksunluk semptomları ortaya çıkabilmektedir. Yoksunluk semptomlarının arasında sinirlilik, baş ağrısı, huzursuzluk, yorgunluk, dikkat dağınılığı, aşırı istek ve sindirim sistemi yakınmaları gelmektedir (Özcebe, 2008). Sigaranın sağlık üzerindeki olumsuz etkileri nedeniyle dünyanın birçok ülkesinde sigara ile mücadele üzerine önlemler alınmaktadır (Bilir & Özcebe, 2014).

Sigara kullanımı psikolojik sorunların ortaya çıkmasına neden olan klinik bir sorun olarak değerlendirilmektedir. Sigara kullanımı ile ölüm oranı arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu da bilinmektedir (Korkmaz ve Şimşek, 2017). Literatürde yer alan çalışmalarda sigaranın ortaya çıkardığı diğer sağlık sorunlarının başında kalp rahatsızlıkları, hamilelikte düşük riski, akciğer kanseri, ve kronik öksürük gibi sağlık sorunlarının geldiği belirtilmektedir (Keten ve ark., 2014).

Lise Öğrencilerinde Sigara Kullanımında Risk Faktörleri

Lise öğrencilerinin büyük bir bölümü yaşadığı sosyal çevrede sigara içen birey bulunduğu için sigara kullanımına yönelmektedir. Literatürde yer alan çalışmalarda özellikle arkadaş çevresi ya da aile içerisinde sigara içen birey bulunan lise öğrencilerinde sigara kullanım yaygınlığının yüksek olduğu belirtilmektedir (Güraksın ve ark., 1998; Berk ve ark., 2007; Erdamar & Kurupınar, 2014). Özellikle sosyo-ekonomik yapısı düşük ailelerde yetişen gençler aile normlarına ve değerlerine uymak için aile içerisinde sigara içen diğer bireyler gibi

sigara kullanmaya yönelmektedirler. Bunun yanında yapılan çalışmalarda en iyi arkadaşının sigara kullanması gencin sigaraya yönelme olasılığını 3-4 kat arttırmaktadır (Özcebe, 2008). Bunun yanında aile ve arkadaş çevresinde sigara kullanan birey bulunan lise öğrencileri özenti veya merak gibi nedenlerle de sigara kullanmaya başlamaktadır (İlter, 2018).

Lise öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının da sigara kullanım yaygınlığını arttırdığı bilinmektedir. Benzer şekilde kötü yaşam tarzına sahip olan lise öğrencilerinde de sigara kullanım yaygınlığının yüksek olduğu vurgulanmaktadır. Bu konuda yapılan çalışmalarda özellikle küçük yaşlarda anne veya babasını kaybeden ya da parçalanmış aile yapısına sahip olan lise öğrencilerinde anne ve babası yaşayan lise öğrencilerine kıyasla sigara kullanım yaygınlığının daha yüksek olduğu rapor edilmiştir (Emekdar ve ark., 2017; Taylan ve Genç, 2017). Düzce ilinde bulunan devlet liseleri ile özel liselerde öğrenim gören öğrencilerde sigara kullanım yaygınlığının ele alındığı bir çalışmada derse devamsızlık yapan, daha önce polisle başı derde giren ya da akademik başarısı düşük düzeyde olan öğrencilerde sigara kullanım yaygınlığının yüksek olduğu rapor edilmiştir (Akkuş ve ark., 2017).

Ebeveynlerin sağlıklı yaşam biçimi davranışları hakkındaki bilgi ve tutum düzeyleri ile eğitim seviyeleri de lise öğrencilerinde sigara kullanımını etkileyen unsurlar arasında yer almaktadır. Literatürde bu konuda yapılan çalışmalarda ebeveynlerin eğitim düzeyleri düştükçe lise öğrencilerinin sigara kullanım sıklıklarının arttığı bulgularına ulaşılmıştır (Emekdar ve ark., 2017).

Lise öğrencilerinde sigara dışında bağımlılık yapıcı diğer maddelerin kullanımı da sigara kullanımını için ciddi bir risk faktörü oluşturmaktadır. Bu konuda yapılan çalışmalarda uyuşturucu madde (Keten ve ark., 2014) ya da alkol kullanan lise öğrencilerinin sigara kullanım düzeylerinin söz konusu maddeleri kullanmayan öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu rapor edilmiştir (Akkuş ve ark., 2017).

Yaşanılan coğrafi konum da gençlerde sigara kullanımını etkileyen unsurlar arasında yer almaktadır. Yapılan çalışmalarda özellikle gecekondu bölgelerinde yaşayan gençlerin pasif içiciliğe saha fazla maruz kaldıkları, nünün yanında gecekondu bölgelerinde yaşayan gençlerin sigara kullanımı ve pasif içiciliğin zararları konusundaki bilgi düzeylerinin düşük olduğu rapor edilmiştir (Alçak ve ark., 2018).

Sigaranın içinde bulunan nikotin maddesi nedeniyle bağımlılık yapması ve diğer bağımlılık yapıcı maddeler ile kıyaslandığı zaman sigaraya ulaşımın daha kolay olması da lise öğrencilerinde sigara kullanımını arttırmaktadır. Bunun yanında içinde bulunduğu yaş dönemi itibarıyla lise öğrencilerinin kendilerini yetişkin birey olduklarını ispatlamaya yönelmeleri de sigara kullanımını arttıran unsurlar arasında yer almaktadır. Bunun yanında yapılan çalışmalarda lise öğrencilerinin sorunlarını çözme aracı olarak sigarayı “yalancı kurtarıcı” olarak görmeleri de sigaraya yönelmede etkili faktörler arasında sayılmaktadır (Taylan ve Genç, 2017). Bu konuda yapılan araştırmalarda lise öğrencilerinin stresli veya sıkıntılı yaşam tarzından kurtulmak için sigaraya yöneldikleri belirtilmektedir (Özcebe, 2008).

Lise öğrencilerinde sigara kullanımına neden olan bazı psikolojik durumlar da söz konusudur. Gencin büyüdüğünü ispatlamak için sigaraya yönelmesi buna örnek gösterilebilir. Bunun yanında arkadaşları arasında kabul görmek ya da popüler olmak gibi amaçlarda sigaraya yönelmede önemli rol oynayan psikolojik unsurlar arasında yer almaktadır. Arkadaş baskısı ya da arkadaş grubu içinde kendine yer bulma isteği de lise öğrencilerini sigaraya yönelten psikolojik unsurlar arasında gösterilmektedir (Özcebe, 2008).

Lise Öğrencilerinde Sigara Kullanım Yaygınlığı

Türkiye’de lise öğrencilerinde sigara kullanım yaygınlığının ele alındığı birçok çalışma bulunmaktadır. Söz konusu çalışmalarda yapılan araştırma bulguları aşağıda özetlenmiştir.

İlter (2018) tarafından yapılan çalışmada lise öğrencilerinde sigara kullanım düzeyi ile sigara kullanımı ile ilişkili risk faktörlerinin incelenmesi amaçlanmış, araştırmaya 146 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırmanın sonunda öğrencilerin %28.1’inin düzenli olarak sigara kullandığı, %54.1’inin sigara kullanma alışkanlığı olmadığı, %11’inin ara sıra sigara kullandığı, %4.8’inin daha önce sigara kullanıp bıraktığı, %2.1’inin ise birkaç kez sigara içmeyi denedikleri tespit edilmiştir.

Emekdar ve arkadaşları (2017) tarafından lise öğrencileri üzerinde yürütülen çalışmada Tokat il merkezinde bulunan liselerde öğrenim gören öğrencilerde sigara kullanım yaygınlığının incelenmesi amaçlanmış, araştırmaya 512 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırmada cinsiyet ayrımı yapılmaksızın sigara kullanım yaygınlığının %18 olduğu, erkek lise öğrencilerinde sigara kullanım yaygınlığının %29.9 olduğu, kız öğrencilerde ise sigara kullanım yaygınlığının %7.1 düzeyinde olduğu tespit edilmiştir.

Akkuş ve arkadaşları (2017) tarafından yapılan çalışmada Düzce ilinde bulunan devlet liseleri ile özel liselerde öğrenim gören öğrencilerde sigara kullanım yaygınlığının incelenmesi amaçlanmış, araştırmaya 1997 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın sonunda öğrencilerin %35’inin hayatında en az bir defa sigara kullandığı, öğrencilerin %20.1’inin ise her gün sigara kullandıkları tespit edilmiştir. Taylan ve Genç (2017: 180) tarafından Kocaeli ilinde bulunan liselere öğrenim gören öğrencilerde sigara kullanım yaygınlığının incelenmesi amaçlanmış, araştırmaya 1100 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın sonunda sigara kullanım oranının %28.2 olduğu tespit edilmiştir.

Keten ve arkadaşları (2014: 111) tarafından Kahramanmaraş ilinde yürütülen çalışmada öğrenci yurdunda kalan lise öğrencilerinde sigara kullanım yaygınlığının incelenmesi amaçlanmış, çalışmaya 121 erkek lise öğrencisi katılmıştır. Araştırmada öğrencilerin %36.4’ünün düzenli olarak sigara kullandığı, %6.6’sının daha önce sigara içip sigarayı bıraktığı, %57’sinin ise daha önce hiç sigara kullanmadıkları tespit edilmiştir. Erdamar ve Kurupınar (2014) tarafından yapılan çalışmada Bartın ilinde bulunan liselerde öğrenim gören öğrencilerde sigara kullanım durumunun incelenmesi amaçlanmış, araştırmaya 545 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırmada öğrencilerin %10.8’inin en az bir defa sigara kullandığı, %27.4’ünün ise düzenli olarak sigara kullanma alışkanlığı olduğu belirlenmiştir.

Nilden-Arslan ve arkadaşları (2012) tarafından yapılan çalışmada Samsun ilinde bulunan liselerde öğrenim gören öğrencilerde sigara kullanım yaygınlığının incelenmesi amaçlanmış, araştırmaya 951 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırmanın sonunda öğrencilerin %30.2’sinin hayatında en az bir defa sigara içtiği, %7’sinin her gün düzenli olarak sigara tükettiği, %72.2’sinin ise pasif içiciliğe maruz kaldıkları rapor edilmiştir.

Akter (2011) tarafından yapılan ve Adana ilinde bulunan liselerde öğrenim gören öğrenciler üzerinde yürütülen çalışmada lise öğrencilerinin %34.6’sının hayatında en az bir defa sigara kullandığı tespit edilmiştir. Çolak-Özdemir (2011: 6) tarafından yapılan çalışmada ise Zonguldak ilinde bulunan liselerde akran etkisi ile öğrencilerin sigara başlama durumlarının incelenmesi amaçlanmış, araştırmada akran etkisi ile sigaraya başlayan öğrencilerin %32.3’ünün düzenli olarak sigara kullandıkları belirlenmiştir.

Hartevioğlu (2009) tarafından yapılan çalışmada lise birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinde sigara kullanım yaygınlığının incelenmesi amaçlanmış, araştırmaya 225 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırmada öğrencilerin %9.3'ünün düzenli olarak sigara kullandığı, %4.4'ünün daha önce kullanıp bıraktığı, %9.3'ünün ise hayatı boyunca birkaç kez sigara içtiği tespit edilmiştir.

Berk ve arkadaşları (2007) tarafından yapılan çalışmada Ağrı ilinin Doğubeyazıt ilçesinde bulunan liselerde öğrenim gören öğrencilerde sigara kullanım yaygınlığının incelenmesi amaçlanmış, araştırmaya 340 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırmada öğrencilerin %24.1'inin düzenli olarak sigara kullandığı, sigara kullanan öğrencilerin %86.6 gibi önemli bir bölümünün erkek öğrencilerden meydana geldiği tespit edilmiştir.

Kara ve arkadaşları (2003) tarafından yapılan çalışmada Kocaeli ilinde bulunan liselerde öğrenim gören öğrencilerde sağlık açısından riskli davranışların görülme düzeyinin incelenmesi amaçlanmış, araştırmaya 206 erkek ve 185 kız olmak üzere toplam 391 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırmanın sonunda öğrencilerin %15.4'ünün düzenli olarak sigara kullandığı, sigara kullanan öğrencilerin %67.5'inin erkek, %32.5'inin ise kız öğrencilerden meydana geldiği tespit edilmiştir. Gülmez (2003) tarafından Ankara ilinde bulunan liselerde öğrenim gören öğrenciler üzerinde yürütülen diğer bir çalışmada öğrencilerin %48.4'ünün hayatı boyunca en az bir defa sigara kullandığı tespit edilmiştir.

Ögel ve arkadaşları (2001) tarafından yapılan araştırmada farklı coğrafi bölgelerde yaşayan lise öğrencilerinde sigara kullanım yaygınlığının incelenmesi amaçlanmış, araştırmaya Adana, Ankara, Antalya, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Malatya, Muğla, Sivas, Trabzon ve Van illerinde bulunan liselerde öğrenim gören 18.599 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın sonunda öğrencilerin %63.9'unun yaşamı boyunca en az bir defa sigara kullandığı, her gün düzenli olarak sigara içen öğrencilerin oranının ise %22 olduğu tespit edilmiştir.

Demirhan (1999) tarafından yapılan çalışmada Denizli ilinin Tavas ilçesinde bulunan ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin sigara kullanım sıklıklarının incelenmesi amaçlanmış, araştırmaya 686 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırmada kız öğrencilerin %17.9'unun hayatı boyunca en az bir kez sigara kullandığı, erkeklerde hayatı boyunca en az bir defa sigara kullanan öğrenci oranının %47.3 olduğu tespit edilmiştir. Aynı çalışmada kız öğrencilerin %1.3'ünün, erkek öğrencilerin ise %8.3'ünün her gün düzenli olarak sigara kullandığı belirlenmiştir.

Güraksın ve arkadaşları (1998) tarafından yapılan çalışmada Erzurum ilinde bulunan liselerde öğrenim gören öğrencilerde sigara kullanım yaygınlığının incelenmesi amaçlanmış, araştırmaya katılan öğrenciler içerisinde sigara kullanan öğrencilerin 12-13 yaşlarında sigara kullanmaya başladıkları belirlenmiş, öğrencilerin %28.1'inin düzenli olarak sigara kullandıkları tespit edilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Genelde 18 yaş altı çocuklardan oluşan lise öğrencilerinde (gençlerinde) zararlı madde alışkanlıklarının yanı sıra sigaranın aşırı kullanımı, toplum ruh sağlığımız, gelecek nesillerimizin sağlığı ve çocuklarımızın iyilik halleri açısından üzerinde durulması, düşünülmesi ve incelenmesi gereken önemli bir sosyal sorun alanıdır (Taylan ve Genç, 2017). Bu kapsamda yapılan bu çalışmada Türkiye'de lise öğrencilerinde sigara kullanım yaygınlığının incelenmesi amaçlanmış, çalışma kapsamında 1998 yılı ve sonrasında konu ile ilgili yapılan araştırma bulguları değerlendirilmiştir.

Yapılan araştırma bulguları değerlendirildiği zaman Türkiye’de lise öğrencilerinde sigara kullanım sıklığının oldukça yüksek olduğu görülmüştür. Yapılan birçok çalışmada lise öğrencilerinin yaklaşık olarak 3/1’inin düzenli olarak sigara kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Sigara kullanımının sağlık üzerindeki zararları göz önünde bulundurulduğu zaman Türkiye’de lise öğrencilerinde sigara kullanımının oldukça yaygın olduğu, bu durumun da ilerleyen yıllarda halk sağlığını tehdit edecek bir sorun olduğu görülmektedir. Bu noktada lise öğrencilerinde sigara kullanım yaygınlığının azaltılmasına yönelik tedbirler alınması gerektiği söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Acar, R. (2017). *Mardin il bölgesinde okullardaki sosyal etkinliklerin (tiyatro, müzik, spor, dans, şenlikler) lise dönemi ergen (14-18 yaş) kişiliğe etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akcan- Parlaz, E., Tekgül, N., Karademirci, E., & Öngel, K. (2012). Ergenlik dönemi: fiziksel büyüme, psikolojik ve sosyal gelişim süreci. *Turkish Family Physician*, 3(2), 10-16.
- Akkuş, D., Karaca, A., Konuk Şener, D., & Ankaralı, A. (2017). Lise öğrencileri arasında sigara ve alkol kullanma sıklığı ve etkileyen faktörler. *Anadolu Kliniği*, 22(1), 36-45.
- Akter, E. (2011). *Adana il merkezindeki lise öğrencilerinde tütün ve tütün mamullerinin kullanımı*. Aile Hekimliği Uzmanlık Tezi, Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adana.
- Alkaç Ç., ÇelİK, P., Cengiz-Özyurt, B., Şakar-Coşkun, A., Özgen-Alpaydın, A., Göktalay, T., Demet, M., & Yorgancıoğlu, A.A. (2018). Manisa ili ilköğretim öğrencilerinde sigara içme prevalansı. *Tuberk Toraks*, 66(3), 224-233.
- Berk, S., Doğan, Ö. T., & Nur, N. (2007). Ağrı-Doğubayazıt’da lise öğrencilerinin sigara içme alışkanlıkları ve sigaraya karşı tutumları. *CÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 29(4), 149-155.
- Bilir, N., & Özcebe, H. (2014). Tütün bağımlılığı ve kontrolü: bireysel, toplumsal ve sosyal pazarlama yaklaşımları. *Eurasian J Pulmonol*, 16, 63-68.
- Çebi, M., Yamak, B., & Öztürk, M. (2016). 11-14 yaş çağındaki çocukların spor yapma alışkanlığının duygu kontrolü üzerine etkilerinin incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 468-482.
- Çelik, G., Tahiroğlu, A., & Avcı, A. (2008). Ergenlik döneminde beynin yapısal ve nörokimyasal değişimi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 11(1), 11, 42-47.
- Çolak-Özdemir, S. (2011). *Zonguldak il merkezindeki liselerde sigara ile mücadelede akran eğitiminin etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak.
- Demirhan, H. (1999). *Denizli ili, Tavas ilçe merkezinde yer alan ortaöğretim öğrencilerinde sigara, alkol ve uçucu madde kullanımı*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Emekdar, G., Çıtıl, R., Önder, Y., Bulut, Y. E., Yaşayanca, Ö., Kazancı, N. Ö., & Eğri, M. (2017). Tokat İli ortaokul ve lise öğrencilerinde sigara içme prevalansı ve etkileyen faktörler. *Çağdaş Tıp Dergisi*, 7(1), 58-66.
- Erdamar, G., & Kurupınar, A. (2014). Ortaöğretim öğrencilerinde görülen madde bağımlılığı alışkanlığı ve yaygınlığı: Bartın ili örneği. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 65-84.
- Gökgöz, Ş., & Koçoğlu, G. (2009). Adolesan çağda sigarayla ilgili verilen eğitimin etkileri. *Fırat Tıp Dergisi*, 14(1), 33-41.
- Gülmez, G. (2003). *Sosyo-ekonomik durumu farklı iki lisede madde kullanma durumu ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi*. Bilim Uzmanlık Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

- Güraksın, A., Ezmeci, T., İnandı, T., Vançelik, S., & Tufan, Y. (1998). Erzurum il merkezinde ortaokul ve lise öğrencilerinde sigara içme sıklığı. *Atatürk Üniversitesi Tıp Dergisi*, 30(3), 89-93.
- Hartevioğlu, A. (2009). *Ortaöğretim 9. ve 10. sınıfa devam eden ergenlerin madde kullanıma ilişkin bilgi tutum ve davranışları: bir özel okul örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- İlter, B. (2018). *Sigara ve alkol kullanan lise öğrencilerinin sosyal destek algısı: gerede örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Kara, B., Hatun, Ş., Aydoğan, M., Babaoğlu, K., & Gökalp, A. S. (2003). Kocaeli ilindeki lise öğrencilerinde sağlık açısından riskli davranışların değerlendirilmesi. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 46(1), 30-7.
- Kara, S., Baş, F. Y., & Açıkalın, C. (2011). Sigara içme davranışları ve etkili faktörler: Tıp ve Diş Hekimliği Fakültelerinin ilk ve son sınıf öğrencileri üzerinde çalışma. *Smyrna Tıp Dergisi*, 1(1), 16-21.
- Keten, H. S., Sucaklı, M. H., Ersoy, Ö., Üçer, H., Sarı, N., & Çelik, M. (2014). Sigara ve zararlarına yönelik eğitimin etkinliği: Bir konferans değerlendirmesi. *Kafkas Tıp Bilimleri Dergisi*, (1), 14-18.
- Keten, H. S., Sucaklı, M. H., Ersoy, Ö., Üçer, H., Sarı, N., & Çelik, M. (2014). Sigara ve zararlarına yönelik eğitimin etkinliği: Bir konferans değerlendirmesi. *Kafkas Tıp Bilimleri Dergisi*, (1), 14-18.
- Korkmaz, G., & Şimşek, Ç. (2017). Sigara Bağımlılığına Yönelik Müdahaleler. *JAREN*, 3(Ek sayı), 14-23.
- Nilden- Arslan, H., Terzi, Ö., Dabak, Ş., & Pekşen, Y. (2012). Substance, cigarette and alcohol use among high school students in the provincial center of samsun. *Erciyes Tıp Dergisi*, 34(2), 79-84.
- Ögel, K., Tamar, D., Evren, C., & Çakmak, D. (2001). Lise gençleri arasında sigara, alkol ve madde kullanım yaygınlığı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12(1), 47-52.
- Özcebe, H. (2008). *Gençler ve sigara*. Ankara: Klasmat Matbaacılık.
- Öztürk, M. (2008). *Ergen psikolojisi*. Sosyal Bilimler Konferansları, İstanbul.
- Taylan, H.H., & Genç, Y. (2017). Liselerde sigara, alkol ve uyuşturucu/uçucu/uyarıcı madde kullanım eğilimleri: Kocaeli örneği. *Asos Journal Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 47, 180-199.

EXTENDED ABSTRACT

Puberty; physical growth, psychosocial maturation and sexual development, is the process of transition from childhood to adult life. This period, which is characterized by rapid psychological and social changes, is shown as one of the most important periods in the developmental stages of the individual (Akcan-Parlaz et al., 2012: 10). In climates where in Turkey the process of puberty covers 10-years that is between 11 and 20 years. When children come to puberty, their attitudes and behaviors change critically. These changes adversely affect not only the growth but also the acquisitions in all development areas and cause more adaptation problems compared to the other stages. Adolescence is the part of an individual's life between childhood and adulthood (Çebi et al., 2016: 470). Adolescence is a difficult process in a person's life. The main reason why this process is difficult is that many changes in one's life are experienced in this process. In this process, the transition to adulthood takes place and a person is fighting for independence, which is important and difficult for him. Rapid changes in the physical aspect of the individual cause psychological fluctuations (Acar, 2017: 3). The problems in high school students in adolescence also lead to some harmful habits.

Although studies have been carried out to prevent smoking among high school students, it is stated in the literature that high-school students who smoke should also be involved in the struggle to quit smoking (Emekdar et al., 2017: 65). Because minimizing the prevalence of smoking among high school students is considered to be a step that will help protect public health in the following years (Gökgöz and Koçoğlu, 2009: 33). In order to achieve this, it is necessary to determine the prevalence of smoking among high school students, to reveal the risk factors and to raise the awareness of high school students about the harms of smoking (Nilden-Arslan et al., 2012: 80). Within the scope of study constructed aimed to investigate the prevalence of tobacco use among high schools. In this research, documentary resource collection model, which is frequently used in literature, is utilized. In this context, the studies carried out on the subject were collected primarily. In the next stage, the findings of the studies which is related to issue are summarized. Some of the findings of the study after literature review are explained below.

In the research conducted by İlter (2018: 95), it was aimed to investigate smoking level and risk factors related to smoking among high school students and 146 high school students participated in the study. At the end of the research, it was determined that percent 28.1 of the students smoked regularly, percent 54.1 had no habit of smoking, percent 11 had occasionally smoked, percent 4.8 had previously smoked and percent 2.1 tried to smoke several times.

In the study conducted by Emekdar et al. (2017: 589), it was aimed to investigate the prevalence of smoking among high school students in high schools in the city of Tokat and 512 high school students participated in the study. The prevalence of smoking was percent 18 regardless of gender, prevalence of smoking was percent 29.9 among male high school students and percent 7.1 among female students.

In the study conducted by Akkuş et al. (2017: 36), it was aimed to investigate the prevalence of smoking among students attending state high schools and private high schools in Düzce province and 1997 students participated in the study. At the end of the research, it was determined that percent 35 of the students smoked at least once in their lives and percent 20.1 of the students smoked every day. Taylan and Genç (2017: 180) aimed to investigate the prevalence of cigarette smoking among high school students in Kocaeli and 1100 students participated in the study. At the end of the research, it was determined that the smoking rate was percent 28.2.

In the study conducted by Keten et al. (2014: 111) in Kahramanmaraş province, it was to investigate the prevalence of smoking among high school students who stay in dormitories, and 121 male high school students participated in the study. In the research, it was determined that percent 36.4 of the students smoked regularly, percent 6.6 of them had smoked before and quit smoking, and percent 57 of them had never smoked before. In the study conducted by Erdamar and Kurupinar (2014: 65), it was aimed to investigate the smoking situation among high school students in Bartın province and 545 high school students participated in the study. In the research, it was specified that percent 10.8 of the students smoked at least once and percent 27.4 of them had habit of smoking regularly.

In the study conducted by Nilden-Arslan et al. (2012: 79), it was aimed to investigate the prevalence of cigarette smoking among high school students in Samsun and 951 high school students participated in the study. At the end of the research, it was reported that percent 30.2 of the students smoked at least once in their lives, percent 7 smoked regularly every day and percent 72.2 were exposed to passive smoking.

In a study conducted by Akter (2011: 40) and carried out on high school students in Adana, it was determined that percent 34.6 of high school students smoked at least once in their lives. In the research conducted by Çolak-Özdemir (2011: 6), it was aimed to examine the smoking onset status of students with peer effect in high schools in Zonguldak province, in the research, it was determined that percent 32.3 of the students who started smoking with peer effect regularly smoke.

When research findings construed evaluate in high school students in Turkey were determined to be quite high smoking prevalence. In many studies, it was concluded that approximately 1/3 of high school students smoked regularly. When harms of smoking on health is considered in high school students in Turkey is quite common use of tobacco, this situation seems to be a problem that threatens public health in the following years. At this point, it can be said that measures should be taken to reduce the prevalence of smoking among high school students.

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN BEDEN EĞİTİMİ DERSİNE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF THE ATTITUDES OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS ABOUT PHYSICAL EDUCATION

Bariş MAT¹, *Başak EROĞLU²

*e-mail: beroglu@nku.edu.tr

¹Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ, Türkiye

²Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Tekirdağ,
Türkiye

ÖZET

Yapılan bu araştırmada ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya Isparta ili Şarkikaraağaç ilçesinde bulunan ortaokullarda öğrenim gören 79 erkek ve 72 kadın olmak üzere toplam 151 öğrenci katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının belirlenmesinde ise Güllü ve Güçlü (2009) tarafından geliştirilen ‘‘Beden Eğitimi Dersi Tutum Ölçeği’’ kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analiz sürecinde SPSS 22.0 programında Mann Whitney U testi ile frekans analizinden yararlanılmıştır. Çalışmanın sonunda araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının orta düzeyin üzerinde olduğu, öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının cinsiyet, spor yapma durumu, beden eğitimi dersinde kendilerini yeterli görme algısı ve okullarında yeterince spor malzemesi bulunma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0.05$). Buna karşılık öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının okul spor kulüplerinde oynama değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiş ($p<0.05$), elde edilen bulgulara göre beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutum düzeyinin okul spor kulüplerinde oynayan çocuklar lehine yüksek olduğu bulunmuştur. Sonuç olarak, ortaokul öğrencilerinde okul sporlarına katılımın beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumu olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Beden eğitimi ve spor, ortaokul öğrencileri, tutum

ABSTRACT

In this study constructed, it is aimed to investigate the attitudes of secondary school students towards physical education and sports lesson according to some demographic variables. To this study, 79 males and 72 females from secondary schools in Şarkikaraağaç district of Isparta province 151 students participated in. Attitude Scale of Physical Education Course which is developed by Güllü and Güçlü was used to participation of the students in physical education and in determining their attitudes towards sports lessons. In the process of statistical analysis of obtained data, frequency analysis with Mann Whitney U test in SPSS 22.0 program was used. At the end of the study, it was determined that the attitudes of the secondary school students towards physical education and sports lesson were above the middle level, and the attitudes of the students towards physical education and sports lesson did not show a significant difference according to gender, the state of doing sports, the perception of self sufficient vision in the physical education class and the presence of sufficient sports equipment in their schools. ($p> 0.05$). Whereas, it was found that the attitudes of students towards physical education and sports lesson showed a significant difference according to the variables of playing in school sports clubs ($p <0.05$). As a conclusion, it can be said that participation in school sports positively affects the attitude towards physical education and sports lesson among middle school students.

Keywords: Physical education and sport, secondary school students, attitude

JEL CODE: L83

GİRİŞ

Eğitim ‘‘insanları ve toplumları düzgün ve belirli bir amaca dönük hayat standardına ulaştırma noktasında sahip olunan bilgi, yetenek ve değerleri planlı olarak gelecek kuşaklara aktarma

sürecinde kişinin tutumlarını tecrübelerle değiştirme süreci” şeklinde tanımlanmaktadır (Harmandar, 2004). Beden eğitimi ise “bireysel ya da takım olarak yapılan, belirli plan ve program dahilinde, fiziksel ve zihinsel bir ön hazırlığa ihtiyaç duyulan, belirli bir amaca ilişkin eylemler bütünü” olarak tanımlanmaktadır (Çoban ve Ünveren, 2007). Bir başka tanıma göre beden eğitimi “kişinin zihinsel, ruhsal ve fiziksel olarak gelişimlerinin yanı sıra kişinin toplumsallaşmasına katkıda bulunan, bu boyutları ile genel eğitimin bir tamamlayıcısı olan bilinçli ve planlı etkinlikler” olarak tanımlanmıştır (Çelik ve Pulur, 2011). Aras (2013) beden eğitimi “bireyin sağlığını, karakter gelişimini ve moral verimliliğini arttırmayı hedefleyen, milli olarak güçlü, ortak duygu ve tutumları benimseyen, yüksek bir insan varlığı ile doğrudan bağlantılı olan eğitim etkinliği” olarak tanımlamıştır.

Yapılan tanımlardan da anlaşılacağı gibi beden eğitimi ve spor etkinlikleri öğrencilerin fiziksel, sosyal ve psikolojik gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Literatürde yer alan araştırma bulguları da (Eraslan, 2016; Saygılı ve ark., 2015, Hekim, 2016) beden eğitimi ve spor etkinliklerine katılımın çocuklarda ve gençlerde gelişimi birçok yönden desteklediğini göstermektedir. Bu noktada okullarda beden eğitimi derslerinin verimli işlenebilmesi için gerek tesis gerekse de spor malzemesi sağlama noktasında gerekli önlemlerin alınması gerektiği belirtilmektedir (Eraslan & Hacıcaferoğlu, 2015).

Eğitim sistemleri içerisinde beden eğitimi dersinin önemli bir yeri bulunmaktadır. Kangalgil ve diğerlerine (2006) göre, çağdaş yaklaşıma uygun şekilde eğitim hedeflerine ulaşılması kişinin, zihinsel eğitiminin yanı sıra fiziksel olarak da eğitilmesi ile olanaklıdır. Bu kapsamda hareketler yolu ile öğrenmeyi hedefleyen beden eğitimi ve spor dersi genel eğitimin vazgeçilemez bir ögesi olarak nitelendirilmektedir. Nebioğlu’na (2006) göre, çocukların temel hareket yetilerinin geliştirilmesine katkıda bulunduğundan beden eğitimi dersleri ilköğretim döneminin vazgeçilmez bir dersi olarak nitelendirilmektedir. Özellikle ilköğretim döneminde geliştirilemeyen hareket yetilerinin ilerleyen dönemlerde geliştirilmesinin güç olduğu dikkate alındığında ilköğretimde beden eğitimi derslerinin önemi daha iyi kavranmaktadır.

Bireylerin içinde yer aldıkları çevrede karşı karşıya kaldıkları olgu ya da nesnelere ilişkin tepki eğilimleri “tutum” olarak açıklanmaktadır. Bir başka deyişle tutum, insanların karşılaştıkları durum ya da olaylar karşısında geliştirmeleri beklenen davranış şekli olarak ifade edilmektedir. İnsanların mevcut tutumları yalnızca karşılaştıkları olay ya da durumlara ilişkin olmayıp, bireylerin diğer bireylere, bir eşya veya soyut bir duruma (yüce, iyi, kötü, mutluluk, mutsuzluk vb.) ilişkin olarak tutum geliştirmeleri de mümkündür (İnceoğlu, 2010). Eğitimden beklenen verimin elde edilebilmesi için öğrencilerin eğitime ilişkin yaklaşımlarının değerlendirilmesi önemli bir konudur (Zengin ve ark., 2016). Çünkü öğrencilerin derslere yönelik tutumları ders başarıları başta olmak üzere derse yönelik yaklaşımlarını da etkilemektedir. Söz konusu durum beden eğitimi dersi için de geçerlidir. Öğrencilerin beden eğitimi dersine ilişkin olumlu yaklaşıma sahip olmaları beden eğitimi öğretmenlerinin derse ilişkin güdülenmelerini arttırmakta, bununla beraber öğretmenlerin beden eğitimi derslerini daha verimli geçirmelerine yardımcı olmaktadır (Çelik ve Pulur, 2011).

Öğrencilerin mevcut fiziksel yetileri ve beden eğitimi dersinde hareketler öğrencilerin beden eğitimi dersine ilişkin yaklaşımlarını etkilemektedir. Örneğin; beden eğitimi dersinde ilk kez bir jimnastik hareketi ile karşılaşan çocuk bu hareketi amacına paralel şekilde yerine getiremeyebilir. Ayrıca öğrencinin hareketi yaparken sakatlanma riski de vardır. Bu durum öğrencinin diğer beden eğitimi derslerinde jimnastik hareketlerinden korkmasına, bu derste yaşadığı olumsuz olayların anımsanmasına ve beden eğitimi dersine ilişkin negatif duygular beslemesine ortam hazırlamaktadır. Bu olumsuzluklar karşısında öğrencinin jimnastik hareketlerine ve beden eğitimi dersine ilişkin olumsuz yaklaşımlar sergilemesi olası bir durumdur (Aras, 2013).

Literatürde yer alan bilgiler değerlendirildiği zaman öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumları ders motivasyonları ve ders başarılarını etkileyen bir unsurdur. Bu nedenle öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarını etkileyen unsurların iyi bilinmesi öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının artırılmasına katkı sağlayacaktır. Bunun yanında eğitim sisteminin daha kaliteli bir yapıya kavuşması ve eğitim dünyasında meydana gelen değişimlere ayak uydurabilmesi için derslere yönelik öğrenci tutum ve görüşlerinin incelenmesi önemli bir konu olarak değerlendirilmektedir (Eraslan ve Özmeden, 2016). Bu kapsamda yapılan bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL VE METOT

Araştırma Modeli

Yapılan bu çalışmada spor bilimleri alanında yaygın olarak görgül (gözleme dayalı) çalışma yöntemlerinden tarama tipi araştırma yöntemi kullanılmıştır. Gözleme dayalı araştırmalar araştırmacıların aramak istedikleri soruları yanıtlamak, cevap aranan soruların doğru olup olmadığını sınamak istedikleri durumlarda hipotezler geliştirilerek, anket ve ölçekler kullanarak gerçekleştirdikleri araştırmalardan oluşmaktadır. Gözleme dayalı araştırma modelleri arasında yer alan tarama tipi araştırmalar büyük örneklem gruplarının araştırmaya konu olan özelliklerinin (yaş, cinsiyet vb.) belirlenmesinde kullanılan betimsel araştırma yöntemi olarak da bilinmektedir (Can, 2014)

Araştırma Grubu

Yapılan bu araştırmaya Isparta ili Şarkikaraağaç ilçesinde bulunan ortaokullarda öğrenim gören 79 erkek ve 72 kadın olmak üzere toplam 151 öğrenci katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrenciler ilçede yer alan İnönü Ortaokulu, Yunus Emre Ortaokulu ve Atatürk Ortaokulu öğrencileri arasında tesadüfî yöntem ile seçilmiştir. Araştırma grubunu oluşturan öğrencilerin demografik özelliklerine ilişkin bulgular Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Öğrencilerin Demografik Bilgilerine İlişkin Frekans ve Yüzdeler Dağılımları

Değişken	Alt değişken	f	%
Cinsiyet	Erkek	79	52,3
	Kadın	72	47,7
Düzenli spor yapma durumu	Evet	84	55,6
	Hayır	67	44,4
Sportif müsabakalara katılma durumu	Evet	70	46,4
	Hayır	81	53,6
Beden eğitimi dersinde yeterlilik algısı	Yeterli	54	35,8
	Yetersiz	97	64,2
Okulda yeterince spor malzemesi var mı	Var	130	86,1
	Yok	21	13,9

Araştırmaya katılan öğrencilerin %52,3’ü erkek, %47,7’si kadınlardan oluşmaktadır ve öğrencilerin %55,6’sı düzenli spor yapmakta, %46,4’ü sportif müsabakalara katılmakta, %35,8’i kendisini beden eğitimi dersinde yeterli görmekte, %86,1’i okullarında yeterli spor malzemesi olduğunu ifade etmektedir.

Verilerin Toplanması

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet, spor yapma durumu, okul sporlarında yer alma durumu, okullarında spor malzemesinin yeterli olma durumu ve kendilerini beden eğitimi dersinde yeterli görme durumlarının belirlenmesinde araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formundan yararlanılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının belirlenmesinde ise Güllü ve Güçlü (2009) tarafından geliştirilen ‘‘Beden Eğitimi Dersi Tutum Ölçeği’’ kullanılmıştır. Beden Eğitimi Dersi Tutum Ölçeği 11 olumsuz ve 34 olumlu olmak üzere toplam 35 maddeden meydana gelmektedir. Ölçek tek alt boyuta sahip olup, tek faktörün açıkladığı varyans değerinin %36,19 olduğu tespit edilmiştir. Ölçek geliştirme sürecinde ölçeğin güvenirlik analizlerinde Cronbach Alfa değerinin 0,94, güvenirlik katsayısının ise 0,80 olduğu belirlenmiştir. Ölçek 5’li likert tipinde olup, dereceleme biçimi ‘‘Tamamen Katılıyorum (5), Katılıyorum (4), Kararsızım (3), Katılmıyorum (2), Kesinlikle Katılmıyorum (1)’’ şeklindedir. Ölçekte yer alan 11 olumsuz madde 3, 17, 19, 20, 24, 25, 26, 29, 30, 34, 35 ve 24 maddelerdir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 35 olup, alınabilecek en yüksek puan ise 175’dir. Ölçekten alınan puanın artması beden eğitimi dersine yönelik tutum düzeyinin yüksek olduğunu ifade etmektedir (Güllü ve Güçlü, 2009).

İstatistiksel Analiz

Elde edilen veriler SPSS 22.0 programı ile analiz edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik bilgileri, beden eğitimi ve sporla ilgili bilgilerine göre beden eğitimi dersine yönelik tutum düzeylerinin karşılaştırılmasında veriler normal dağılım göstermediğinden dolayı Mann Whitney U analizi kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan tutum ölçeğine ilişkin Cronbach’s Alpha iç tutarlık katsayısı ,94 olarak bulunmuştur. Bu değer ölçeğin yüksek düzeyde güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir.

BULGULAR

Tablo 2. Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

N	X	Ss
151	133,04	27,097

Tablo incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının orta düzeyin üzerinde olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutum Düzeylerinin Karşılaştırılması

Cinsiyet	N	X	Ss	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Erkek	79	137,30	23,583	81,47	6436,0	2412,0	,107
Kadın	72	128,36	29,964	70,0	5040,0		

Tablo incelendiğinde, öğrencilerin cinsiyetlerine göre beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir (U=2412,0; p>0,05).

Tablo 4. Öğrencilerin Düzenli Spor Yapma Durumuna Göre Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutum Düzeylerinin Karşılaştırılması

Düzenli spor	N	X	Ss	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Evet	84	135,75	25,960	79,86	6708,5	2489,5	,224
Hayır	67	129,64	28,288	71,16	4767,5		

Tablo incelendiğinde, öğrencilerin düzenli spor yapma durumlarına göre beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir (U=2489,5; p>0,05).

Tablo 5. Öğrencilerin Sportif Müsabakalara Katılma Durumuna Göre Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutum Düzeylerinin Karşılaştırılması

Müسابakalara katılma durumu	N	X	Ss	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Evet	70	139,0	25,448	85,66	5996,5	2158,5	,012
Hayır	81	127,89	27,572	67,65	5479,5		

Tablo incelendiğinde, öğrencilerin sportif müsabakalarına katılıp katılmama durumlarına göre beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı ve sportif müsabakalara katılan öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutum düzeyinin sportif müsabakalara katılmayan öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir (U=2158,5; p<0,05).

Tablo 6. Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersinde Kendilerini Yeterli Görme Algısına Göre Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutum Düzeylerinin Karşılaştırılması

Yeterlilik algısı	N	X	Ss	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Yeterliyim	54	134,74	25,201	77,73	4197,5	2525,5	,717
Yetersizim	97	132,09	28,180	75,04	7278,5		

Tablo incelendiğinde, öğrencilerin kendilerini beden eğitimi dersinde yeterli görüp görmeme durumlarına göre beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir (U=; p>0,05).

Tablo 7. Öğrencilerin Okullarında Yeterince Spor Malzemesi Olması Durumuna Göre Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutum Düzeylerinin Karşılaştırılması

Yeterince malzeme var mı?	N	X	Ss	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Var	130	133,78	27,529	77,56	10082,5	1162,5	,276
Yok	21	128,43	24,351	66,36	1393,5		

Tablo incelendiğinde, öğrencilerin okullarında yeterince spor malzemesi olup olmama durumuna göre beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir (U=1162,5; p>0,05).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmaya katılan öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının orta düzeyin üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Türkiye de gerek ortaokul öğrencileri gerekse de diğer eğitim düzeylerine sahip öğrenciler üzerinde yapılan benzer çalışmalarda da

öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının genellikle yüksek olduğu rapor edilmiştir (Zengin ve ark., 2016; Keskin ve ark., 2016). Bu kapsamda araştırmaya katılan öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutum düzeylerine ilişki bulguların literatür ile paralellik gösterdiği söylenebilir.

Cinsiyet değişkenine göre ele alındığı zaman araştırmaya katılan öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bu çalışmanı ortaya çıkmasının temelinde hem kız hem de erkek öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersini sevmelerinin yattığı düşünülebilir. Literatürde yer alan bazı çalışmalarda cinsiyetin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutum üzerinde önemli bir belirleyici olduğu ifade edilmekle birlikte (Hekim ve Tokgöz, 2017), yapılan birçok çalışmada öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutum ve yaklaşımlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı rapor edilmiştir (Gülsoy ve ark., 2016; Hekim ve Saygılı, 2016a; Hekim ve Saygılı, 2016b; Uluşık ve ark., 2016). Zengin ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan benzer bir çalışmada da ortaokul ve lise öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Keskin ve arkadaşları (2016) tarafından ortaokul öğrencileri üzerinde yürütülen diğer bir çalışmada da öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği rapor edilmiştir. Kılıç ve Çimen (2016) tarafından ortaokul öğrencileri üzerinde yürütülen benzer bir çalışmada da öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutum düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Hekim ve arkadaşları (2017) tarafından yapılan çalışmada ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı bulunmuş, bunun temelinde araştırmanın yapıldığı okullarda öğrencilerin beden eğitimi derslerinden beklentilerinin benzer düzeyde karşılanmasının, bunun yanında tüm sınıflarda beden eğitimi derslerine aynı öğretmenlerin girmesinin ve ders işleyiş biçimlerinin tüm sınıflarda benzer olmasının yattığı ifade edilmiştir.

Spor yapma durumu değişkenine göre ele alındığı zaman araştırmaya katılan öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının düzenli olarak spor yapma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Literatürde yer alan bazı çalışmalarda ise beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutum düzeyinin düzenli olarak spor yapan öğrenciler lehine yüksek olduğu rapor edilmiş (İmamoğlu, 2011; Doğan, 2011), bunun temelinde sporla iç içe bir yaşama sahip olmanın beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumları olumlu yönde etkilemesinin yattığı ifade edilmiştir (Cimilli, 2017).

Spor müsabakalarına katılma durumu değişkenine göre ele alındığı zaman okul spor müsabakalarına katılan öğrencilerin okul spor müsabakalarına katılmayan öğrencilere kıyasla beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Literatürde yer alan birçok çalışmada elde edilen bulgular da okul spor müsabakalarına katılan öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının okul sporlarına katılmayan öğrencilerden daha yüksek olduğu görüşünü desteklemektedir (Uluşık ve ark., 2016; Alpaslan, 2008; Güllü, 2007). Cimilli (2017) tarafından yapılan araştırmada ise öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının okul spor kulüplerinde oynama değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiş, bunun temelinde öğrencilerin çoğunluğunun okul spor takımlarında yer almasının yattığı ifade edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin beden eğitimi dersinde kendilerini yeterli görme algılarına göre beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasının temelinde öğrencilerin büyük bir bölümünün kendisini beden eğitimi dersi için yetersiz görmesinin yattığı düşünülebilir. Literatürde yer

alan çalışmalar değerlendirildiği zaman öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının kendilerini bu derste yeterli görme durumlarına göre incelendiği çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu kapsamda öğrencilerin beden eğitimi dersinde kendilerini yeterli görme algılarına göre beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının ele alındığı yeni çalışmalar yapılması gerektiği söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin okullarında yeterince spor malzemesi olması durumuna göre ele alındığı zaman beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasının temelinde öğrencilerin çoğunluğunun öğrenim gördüğü okulda spor malzemesi bulunmasının yattığı düşünülebilir. Nitekim öğrencilerin %86.1 gibi önemli bir oranının öğrenim gördüğü okulda spor malzemesi sorunu olmadığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının orta düzeyin üzerinde olduğu, öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının cinsiyet, spor yapma durumu, beden eğitimi dersinde kendilerini yeterli görme algısı ve okullarında yeterince spor malzemesi bulunma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Buna karşılık öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının okul spor takımlarında oynama değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiş, elde edilen bulgulara göre beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutum düzeyinin okul spor kulüplerinde lisanslı olarak oynayan öğrenciler lehine yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırmada elde edilen bulgular ışığında aşağıdaki önerilerde bulunulabilir;

1. Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarını etkileyen unsurlara ilişkin daha geniş kapsamlı bulgulara ulaşılabilmesi için daha büyük örneklem grupları ile benzer çalışmalar yapılabilir.

2. Araştırmada okul spor kulüplerinde oynamanın beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının okul spor kulüplerinde yer almayan öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu noktada ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarını arttırmak amacıyla öğrencileri okul sporlarına yönlendirmeye yönelik çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Alpaslan, S. (2008). *Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi öğretmenlerinin sergilediği öğretim davranışlarına ilişkin algıları ve öğrencilerin bu derse karşı geliştirdikleri tutumları*. Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bolu.
- Aras, Ö. (2013). *İlköğretim kurumları ikinci kademedeki öğrenim gören öğrenci ve görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi dersine yönelik görüş ve tutumlarının incelenmesi (Kars ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Can, A. (2014). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. 2. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Cimilli, V. (2017). *Spor lisesi öğrencilerinde bedensel / kinestetik zekâ ile beden eğitimi dersine yönelik tutum düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (İstanbul ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Erzurum.

- Çelik, Z., & Pulur, A. (2011). Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spora İlişkin Tutumları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı:115-121.
- Çoban, B., & Ünveren, A. (2007). *Beden eğitimi ve oyun öğretimi*. Oğuzhan Zirek (Editör). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Doğan, N. (2011). *Niğde ilinde bulunan farklı statüdeki liselerde öğrenim gören öğrencilerin beden eğitimi dersine karşı tutumları ve fiziksel uygunluk düzeylerinin araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Niğde.
- Eraslan, M. (2016). Gençlerde duygusal zekâ ve empatik eğilim düzeylerinin yaş, cinsiyet ve spor yapma değişkenlerine göre incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(4), 1839-1852.
- Eraslan, M., & Hacıcaferoğlu, B. (2015). Türkiye’de beden eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi dersinde ve meslek yaşamlarında karşılaştıkları sorunlar. *Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 1-11.
- Eraslan, M., & Özmaden, M. (2019). Üniversite öğrencilerinin görüşlerine göre spor eğitimi veren öğrenim kurumlarının değişim ihtiyacının belirlenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 162-173.
- Güllü, M. (2007). *Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının araştırılması*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Güllü, M., & Güçlü, M. (2009). Ortaöğretim öğrencileri için beden eğitimi dersi tutum ölçeği geliştirilmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 138-151.
- Gülsoy, H.T., Hekim, M., & Saygılı, G. (2016). *İlkokul öğrencilerinin sınıf, cinsiyet ve kinestetik zekâ değişkenlerine göre beden eğitimi dersine yaklaşımlarının incelenmesi*. XV. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- Harmandar, İ.H. (2004). *Beden eğitimi ve sporda özel öğretim yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Hekim, M. (2016). Çocuklarda beden eğitimi, spor ve oyun etkinliklerine katılımın kemik gelişimi üzerine etkilerinin değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(2), 66-71.
- Hekim, M., & Saygılı, G. (2016a). *Ortaokul öğrencilerinin sınıf, cinsiyet ve kinestetik zekâ değişkenlerine göre beden eğitimi dersine yaklaşımlarının incelenmesi (Tarsus ilçesi örneği)*. VIII. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Hekim, M., & Saygılı, G. (2016b). *Ortaokul öğrencilerinin sınıf, cinsiyet ve kinestetik zekâ düzeylerine göre beden eğitimi dersine ilişkin tutumlarının incelenmesi (Tarsus ilçesi örneği)*. VIII. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Hekim, M., & Tokgöz, M. (2017). Lise öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre incelenmesi (Burdur örneği). *Uluslararası Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 104-111.
- Hekim, M., Tokgöz, M., & Yüksel, Y. (2017). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının sınıf ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenmesi (Burdur örneği). *Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 104-111.
- İmamoğlu, C. (2011). *Aktif olarak spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerinin beden eğitimi dersine karşı tutumlarının karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- İnceoğlu, M. (2010). *Tutum algı iletişim*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınevi.

- Kangalgil, M., Hünük, D., & Demirhan, G. (2006). İlköğretim, lise ve üniversite öğrencilerinin beden eğitimi ve spora ilişkin tutumlarının karşılaştırılması. *Hacettepe Journal of Sport Sciences*, 17(2), 48-57.
- Keskin, N., Öncü, E., & Küçük-Kılıç, S. (2016). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutum ve öz-yeterlikleri. *Sporometre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(1), 93-107.
- Kılıç, T., & Çimen, P. N. (2018). Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersine Karşı Tutumlarının İncelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-13.
- Nebioğlu, D. (2006). *Beden eğitimi dersi genel esasları ve planlaması denetimi*. 2. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Saygılı, G., Atay, E., Eraslan, M., & Hekim, M. (2015). Düzenli olarak spor yapan ve yapmayan öğrencilerin kişilik özellikleri ile akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(1), 161-170.
- Uluşık, V., Beyleroğlu, M., Suna, G., & Yalçın, S. (2016). Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi dersine ilişkin tutumları ve akademik güdülenme düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi (Burdur il merkezi örneği). *Journal of Human Sciences*, 13(3), 5092-5106.
- Zengin, S., Hekim, M., & Hekim, H. (2016). Ortaokul ve lise öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının cinsiyet ve öğrenim kademesi değişkenine göre incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 13(2), 3242-3251.

EXTENDED ABSTRACT

People's tendency to react to the facts or objects they encounter in their environment is identified as attitude. In other words, attitude is expressed as the behaviour that people are expected to put forward in the face of situations or events they have encountered. The attitudes of people are not only directed to the events or situations they encounter, it is also possible for people to develop attitudes towards other people, an object or an abstract situation (supreme, good, bad, happiness, unhappiness, etc.) (İnceoğlu, 2010).

It is an important issue to examine students' attitudes towards education in order to achieve the desired efficiency from education (Zengin et al., 2016). Because the students attitudes also affect their approach towards the course, especially the course achievements. This also applies to physical education. The positive attitude of the students towards physical education course increases the motivation of physical education teachers towards the lesson, and in parallel to this, it contributes to the more efficient functioning of the physical education courses. (Çelik and Pular, 2011).

When the information in the literature is evaluated, the attitudes of the students towards physical education and sports lesson is a factor affecting course motivation and course success. Therefore, a good knowledge of the factors that affect students 'attitudes towards physical education and sports lesson will contribute to increase students' attitudes towards physical education and sports lesson. In this study constructed, it was aimed to investigate the attitudes of secondary school students towards physical education course according to some demographic variables.

In this research constructed, scanning type research method which is one of empirical (observation based) study methods is used commonly in the field of sports sciences. Observational research consists of researches conducted by researchers using questionnaires and scales by developing hypotheses in cases where they want to answer the questions they

want to search and test whether the answers are correct. Scanning-type surveys, which are among the observation-based research models, are also known as descriptive research methods used to determine the characteristics (age, gender, etc.) of the large sample groups (Can, 2014).

To this study, 79 males and 72 females from secondary schools in Şarkikaraağaç district of Isparta province 151 students participated in. The students who participated in the study were randomly selected among the students of İnönü Secondary School, Yunus Emre Secondary School and Atatürk Secondary School in the district.

The personal information form prepared by the researcher was used to determine the gender, the status of doing sports, the participation in school sports, the sufficiency of the sports equipment in their schools and seeing themselves sufficient in the physical education class. Physical Education Course Attitude Scale developed by Güllü and Güçlü (2009) was used to determine the attitudes of the students participating in the study towards physical education and sports lessons. Physical Education Attitude Scale consists of 45 items that 11 negative and 34 positive. The scale has a single sub-dimension and the variance value explained by a single factor was found to be 36.19%. Cronbach's alpha value was found to be 0.94 and reliability coefficient was 0.80. The scale is a 5-point Likert type and the grading format is "I Fully Agree (5), Agree (4), Undecided (3), Disagree (2), Strongly Disagree (1)". The 11 negative items in the scale were 3, 17, 19, 20, 24, 25, 26, 29, 30, 34, 35 and 24 items. The lowest score is 35 and the highest score is 175. Increasing in the score obtained from the scale is expressed that the attitude level towards physical education course is high (Güllü & Güçlü, 2009).

The data obtained were analysed with SPSS 22.0 program. Mann Whitney U analysis was used in comparison of demographic information, physical education and sport related attitudes of students who participated in the study because of not the normal distribution of the data. The Cronbach's Alpha internal consistency coefficient for the attitude scale used in the study was found to be 94. This value shows that the scale has a high level of reliability.

It was determined that the attitudes of the students who participated in the study towards physical education and sports lessons were above the middle level. When the gender variable was taken into consideration, it was found that the attitudes of the students who participated in the study towards physical education and sports lesson did not show a significant difference according to their gender. It can be thought that the basis of the emergence of this study is that both female and male students love physical education and sports lessons. When it is considered according to the sporting status variable, it was determined that the attitudes of the students participating in physical education and sports lesson did not show a significant difference compared to the sporting status variable regularly. When the status of participation in sports competitions is taken into consideration, it is determined that the students attending school sports competitions have higher attitudes towards physical education and sports lessons than the students who do not participate in school sports competitions.

It was determined that the attitudes of the students participating in the study towards physical education and sports lesson did not show significant differences according to their perception of seeing themselves sufficient in physical education course. It can be thought that the main reason for the emergence of this result is that most of the students consider themselves insufficient for physical education. It was determined that the attitudes of the students who participated in the study according to the fact that there were enough sports equipment in their

schools did not show a significant difference in their attitudes towards physical education and sports lesson.

As a result, It was determined that the attitudes of the secondary school students participating in the research towards physical education and sports lesson were above the middle level, the attitudes of the students towards physical education and sports lesson were not significantly different according to gender, the state of doing sports, the perception of self-sufficient vision in the physical education class and the presence of sufficient sports equipment in the schools. On the contrast, it was found that the attitudes of students towards physical education and sports lesson showed a significant difference according to the variable of playing in school sports teams, and it was found that the attitude towards physical education and sports lesson was higher in favor of the students playing in school sports clubs. In the light of the findings obtained in the research, the following suggestions can be made;

1. Similar studies can be done with larger sample groups in order to reach more comprehensive findings on the factors affecting the attitudes of secondary school students towards physical education and sports lesson.
2. In the study, it was found that attitudes towards physical education and sports lessons were higher than those who were not involved in school sports clubs. At this point, in order to increase the attitudes of secondary school students towards physical education and sports lessons, studies can be conducted to direct students to school sports.

TÜRKİYE’DE GENÇ BİREYLERİN SPORTİF REKREATİF ETKİNLİKLERE KATILMA DURUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

EVALUATION OF THE SITUATION OF YOUNG INDIVIDUALS PARTICIPATION IN SPORTIVE RECREATIVE EVENTS IN TURKEY

*Ferhat KARDAŞ¹, Güven EŞKİN², Burak KAYMAK³, Onur GÜNEŞ⁴,

Aykut TAŞKIN⁵, Osman BAHÇIVAN⁶

*e-mail: kardasferhat@gmail.com

^{1,2,3}Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı

^{4,5}Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Rekreasyon Anabilim Dalı

⁶Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Antrenörlük Eğitimi Anabilim Dalı

ÖZET

Son yıllarda gençler arasında zararlı alışkanlıkların arttığı bilinmekte olup, gençlerde zararlı alışkanlıklar hem kendi sağlıklarını hem de toplum sağlığını tehdit edici boyutlara ulaşmıştır. Bu noktada gençlerin serbest zamanlarında zararlı alışkanlıklardan uzak durmalarına katkı sağlayacak etkinliklere katılmaları oldukça önemli bir konu haline gelmiştir. Gençleri zararlı alışkanlıklardan uzak tutmaya katkı sağlayan serbest zaman etkinliklerinin başında sportif rekreatif etkinlikler gelmektedir. Bu nedenle son yıllarda gençlerin serbest zamanlarında sportif etkinliklere katılım durumlarının ele alındığı çalışmalarda artış meydana geldiği görülmektedir. Yapılan bu çalışmada da Türkiye’de gençlerin serbest zamanlarında sportif rekreatif etkinliklere katılım durumlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada derleme çalışmalarda sıklıkla kullanılan belgesel kaynak derlemesi modelinden yararlanılmış olup, yapılan literatür taraması sonunda Türkiye’de gençlerin serbest zamanlarında sportif rekreatif etkinliklere katılım düzeylerinin düşük olduğu bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Gençlik, spor, rekreasyon

ABSTRACT

It is known that harmful habits among young people have increased in recent years, harmful habits among young people have reached a level that threatens both their health and public health. At this point, it has become an important issue for young people to participate in activities that will help them avoid harmful habits in their free time. Sportive recreation activities are leading of among the most important free time activities to help keep young people away from harmful habits. Whereas, it has been seen that in recent years, there has been an increase in the studies on the participation of young people in their free time in sporting activities. Made in the young people's free time in Turkey, this study constructed was aimed to evaluate the status of contributions to participated in sportive recreational activities. In research, studies are often used in the compilation of documentary sources compilation model, at the end of literature scanning the youth's free time in Turkey were found to have low levels of participation in sporting recreational activities.

Keywords: Youth, sport, recreation

JEL CODE: L83

GİRİŞ

Kavramsal açıdan ele alındığı zaman rekreasyon “kişilerin serbest zamanlarında ev içerisinde veya dışarıda yapmış oldukları türlü etkinlikler” biçiminde adlandırılmaktadır (Tribe, 2005). Günümüzde insanlar, serbest zamanlarında; içinde yer aldıkları ortamdaki uzaklaşmak, hava

değişimi sağlamak, dinlenmek, sağlıklı olmak, gezip-görmek, dostları ile zaman geçirmek, farklı ortamlarda yer almak, heyecan duymak gibi farklı gayelerle ev haricinde veya ev içerisinde, açık ya da kapalı alanlarda, aktif veya pasif şekilde, şehir içerisinde ya da kırsalda etkinliklere katılım sağlamaktadırlar (Türker ve ark., 2016). İnsanlar için katıldıkları serbest zaman etkinlikleri farklı anlamlar taşımaktadır. Bazı insanlar için serbest zaman etkinlikleri başka insanlar ile sosyal etkileşimi ve özgür olmayı ifade ederken, bazı insanlar için serbest zaman etkinlikleri yaşamdan zevk almayı ifade etmektedir (Er ve ark., 2019).

Günümüzde rekreasyon faaliyetlerine yoğun şekilde yönelim göstermelerinin temelinde, teknolojik gelişmelerin kişinin hayatını kolaylaştırması, sıradan yaşam stiline her geçen gün artış göstermesi, nüfus artışıyla beraber şehirlerin kalabalık duruma gelmesi ve yorucu ortamlar biçimine dönüşmesi, bunların sonucunda da kişilerde dinlenme ve eğlenme isteğinin artması yer almaktadır (Müderrişoğlu & Uzun, 2004). İnsanlar dinlenme ve eğlenme gibi amaçlar ile rekreasyon etkinliklerine yönelmelerinin yanında bazı motivasyonel faktörlere bağlı olarak da rekreasyon faaliyetlerine katılmaktadırlar (Hekim ve ark., 2019; Çuhadar ve ark., 2019a).

İnsanların rekreasyon etkinliklerine katılım göstermelerinde etkisi bulunan çeşitli faktörler mevcuttur. Bu faktörlerin başında kişilerin sahip oldukları toplumsal özellikler vardır. Bu faktörler toplumun yaşlanma özellikleri, ilerleyen zamanlarda çocuk sahibi olma isteği, evlerin genişlik özellikleri, düşük doğum oranları, göçten sonra gelişen etnik çeşitliliklerdeki artışlar, genç kişilerin kırsal kesimlerden kentlere yerleşmeleri, kırsal nüfusun azalması, bazı ülkelerde azalan bazılarında ise artan nüfus özellikleri gibi faktörleri kapsamaktadır. Bu çeşitlilikler, rekreasyon ve boş zaman etkinliklerinin uygulanma şeklinde farklılıklarla sonuçlanmaktadır (Bell ve ark., 2007). Bunun yanında insanların serbest zaman etkinliklerinden beklentileri de serbest zaman etkinliklerine katılım düzeylerini ve tercihlerini etkilemektedir (Çuhadar ve ark., 2019b).

Rekreasyon etkinliklerine katılımın her yaş döneminde bireye birçok katkı sağladığı bilinmekle beraber, yapılan çalışmalarda gençlik yıllarında dâhil olunan serbest zaman etkinliklerinin psikolojik, fiziksel ve sosyal gelişimi desteklediği, bunun yanında genel sağlık düzeyini olumlu yönde etkilediği belirtilmektedir (Güçlü, 2013; Eime ve ark., 2010; Montes ve ark., 2012). Ancak gençlerin katıldıkları rekreasyon etkinliklerinden söz konusu faydaları elde edebilmeleri için fiziksel, sosyal ve psikolojik gelişimlerini destekleyici rekreatif etkinliklere katılmaları oldukça önemlidir. Bu noktada gençlerin gelişimlerini birçok açıdan olumlu yönde etkileyecek olan spor etkinlikleri rekreatif faaliyetler arasında önemli bir yer tutmaktadır. Bu nedenle son yıllarda gençlerin serbest zamanlarında spor etkinliklerine yönelme durumlarının ele alındığı birçok çalışma yapıldığı görülmektedir (Sit & Lindner, 2005; Doherty & Taylor, 2007; Dollman & Lewis, 2010; Taks & Scheerder, 2006). Yapılan bu çalışmada da gençlerin serbest zamanlarında sportif rekreatif etkinliklere katılım düzeylerinin literatürde yer alan araştırma bulguları ışığında değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Spor Kavramı

Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde spor kavramı "bireysel ya da takım halinde gerçekleştirilen, genellikle bir müsabakaya dayanan, bazı kurallar çerçevesinde yapılan fiziksel faaliyetlerin bütünüdür". Diğer bir tanıma göre ise spor, özel bazı araçlarla ve belirli bir ortam kapsamında, belirli bir süre içerisinde rekor kaygısı güden müsabakaya dayanan fiziksel faaliyetlerdir. Felsefi olarak değerlendirildiğinde spor, sporda adaleti, sporun temelini ele alan, kavramı spor bilimleri ve felsefeleri ile yeniden yorumlayan ve aydınlatan bir bilgi alanıdır. Sosyoloji açısından spor; belirli kuramlarla ve farklı bilim dalları ile beraber sporda toplumsal yapı ve sosyal davranış türleri ile sporun topluma olan sosyal yansımalarını ele

almaktadır (Heper, 2012). Çoban & Ünveren (2007) spor kavramını “bir müsabakayı kazanmak ya da rakibini mağlup etmek adına fiziksel, psikolojik ve teknik bir potansiyel gerektiren, izleyici de estetik kaygılar uyandıran, psikoloji, fizyoloji ve biyomekanik alanlarla iç içe bir olgu” şeklinde tanımlamışlardır.

İnsanların katıldıkları sportif aktiviteler aynı zamanda bedensel etkinlik olarak nitelendirilmektedir. Son yıllarda dünyanın birçok ülkesinde spor etkinlikleri insanlar tarafından sıklıkla edilen bedensel etkinlikler arasında yer almaktadır. İnsanların spor etkinliklerine büyük önem vermelerinin temel nedenlerinin başında sporun insanlık tarihi kadar eski olması, bunun yanında insan yaşamında uzun yıllardır önemli bir yer tutması yatmaktadır. Söz konusu unsurlara paralel olarak toplumsal yaşam içerisinde spor ile insan kavramları birbirinden soyutlanamaz bir hal almıştır (Dever, 2010).

Rekreasyon Kavramı

Kavramsal açıdan ele alındığı zaman rekreasyon “insanların serbest zamanlarını değerlendirme amacıyla buldukları ortamlardan ayrılarak dinlenme, sosyalleşme, eğlenme, yeni insanlarla tanışma ve beden sağlığını geliştirme amacı güderek katıldıkları etkinlikler bütünü” şeklinde tanımlanmaktadır (Albayrak, 2012) Literatürde rekreasyon kavramının genellikle boş zaman kavramı ile aynı anlamda kullanıldığı görülmektedir. Ancak rekreasyon kavramı ile boş zaman kavramı arasında önemli bir farklılık bulunmaktadır. Kavramsal açıdan değerlendirildiği zaman boş zaman; insanların özgür oldukları zamanı ifade ederken, rekreasyon kavramı insanların boş zamanlarını değerlendirmek için katıldıkları etkinlikleri ifade etmektedir (Metin ve ark., 2013).

Rekreasyon kavramı hem gelişen hem de gelişmekte olan ülkelerde insanların boş zamanlarının artmasına paralel olarak gelişmiştir. İnsanlar için çalışma yaşamları nasıl bir amaç için gerçekleştiriliyorsa, rekreasyon etkinliklerine katılım da birtakım amaçlar için yapılmaktadır. İnsanların rekreasyon etkinliklerine dahil olmaları, çalışma yaşamı dışında kalan zamanlarda kendilerini ödüllendirmiş olmaları demektir. Son yıllarda insanlar resmi tatil günlerini ve diğer boş zamanlarını kolayca değerlendirebilecekleri imkânlarla sahipler. Hatta dünyanın birçok ülkesinde rekreasyon faaliyetleri günlük hayatın bir parçası haline gelmiş, insanlar toplumsal nedenlere paralel olarak ortaya çıkan baskılardan kurtulmak için rekreasyon etkinliklerini birer araç olarak görmeye başlamışlardır (Türkmen ve ark., 2013).

Rekreasyon etkinliklerine katılımın psikolojik açıdan bireylerin rahatlamasına katkı sağladığı bilinmekle beraber, rekreasyon etkinliklerinin bireyin sosyalleşme düzeyini geliştirdiği ve düşünme becerilerinin gelişimine katkı sağladığı belirtilmektedir. Ayrıca serbest zamanları değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilen rekreatif etkinlikler sayesinde kazanılan deneyimler ve sosyal beceriler, insanların hayatları boyunca karşılaştıkları problemler ile mücadele edebilmelerine, bunun yanında problem çözme becerilerinin gelişmesine de katkı sağlamaktadır (Özer ve ark., 2009). Söz konusu yararları dikkate alındığı zaman rekreasyon etkinlikleri bir amaç olmaktan ziyade, insanların yaşam kalitelerini düzeltme, artırma ve öğrenmeyi artırma, sağlık düzeyini geliştirme, bedensel kondisyon düzeyini artırma, motivasyon düzeyini geliştirme, doğaya karşı bakış açılarını geliştirme ve suç oranının en aza indirilmesine katkı sağlayan bir araç olarak değerlendirilmektedir (Okuyucu ve ark., 2006).

Konu İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Hekim ve Eraslan (2015a) tarafından yapılan çalışmada lise öğrencilerinde serbest zaman değerlendirme tercihlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya Burdur ilindeki USO Anadolu Lisesi’nde öğrenim gören 198 öğrenci katılmıştır. Araştırmada öğrencilerin serbest

zaman tercihlerinin başında müzik dinleme, televizyon izleme, aile ile zaman geçirme, müzik aleti çalma veya video izleme gibi etkinliklerin geldiği, öğrencilerin sportif rekreatif etkinliklere katılım düzeylerinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Afyon & Kayapınar (2014) tarafından lise öğrencileri üzerinde yürütülen diğer bir çalışmada, öğrencilerin rekreatif tercihlerinin incelenmesi amaçlanmış, araştırmaya Muğla ilinde bulunan liselerde öğrenim gören 300 öğrenci katılmış, çalışmanın sonunda öğrencilerin serbest zaman tercihleri arasında sportif rekreasyon etkinliklerinin önemli bir yer tutmadığı tespit edilmiş, öğrencilerin serbest zamanlarında genellikle evde dinlenme ve TV izleme gibi pasif rekreasyon etkinliklerine yöneldikleri belirlenmiştir.

Hekim & Eraslan (2015b) tarafından meslek yüksekokulu öğrencileri üzerinde yürütülen çalışmada öğrencilerin serbest zamanlarında sportif rekreasyon etkinliklerine katılım sıklıklarının incelenmesi amaçlanmış, çalışmanın sonunda öğrencilerin %12.1'inin her zaman, %14.8'inin ise sıklıkla serbest zamanlarında sportif etkinliklere katıldıkları tespit edilmiştir. Hekim & Eraslan (2015c) tarafından spor yöneticili bölümünde öğrenim gören üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada ise öğrencilerin %31.4 gibi oldukça düşük bir kısmının serbest zamanlarında sportif rekreasyon etkinliklerine yöneldikleri bulunmuştur. Hekim ve Turan (2018) tarafından yapılan ve üniversite öğrencileri üzerinde yürütülen diğer bir çalışmada kadınların %12'sinin, erkeklerin ise %10'unun serbest zamanlarında sportif rekreasyon etkinliklere katıldıkları tespit edilmiştir. Sabbağ & Aksoy (2011) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen çalışmada öğrencilerin %31.6'sının serbest zamanlarında düzenli olarak spor etkinliklerine yöneldikleri belirlenmiştir. Hekim & Tokgöz (2017a) tarafından yapılan çalışmada da ortaokul ve lise öğrencilerinin serbest zaman tercihlerinin incelenmesi amaçlanmış, çalışmanın sonunda öğrencilerin serbest zamanlarında sportif etkinliklere katılmaktan ziyade dinlenme, müzik dinleme, sinema ve tiyatroya gitme gibi pasif rekreatif etkinliklere yöneldikleri tespit edilmiştir.

Literatürde yer alan bazı çalışmalarda ise gençlerin serbest zamanlarında sportif rekreasyon etkinliklerine katılım düzeylerinin yüksek olduğu rapor edilmiştir. Akgül (2013) tarafından bu konuda yapılan bir çalışmada lise öğrencilerinin serbest zaman tercihlerinin incelenmesi amaçlanmış, araştırmaya 440 erkek ve 440 kadın olmak üzere toplam 880 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırmanın sonunda öğrencilerin %39 gibi önemli bir oranının serbest zamanlarında spor etkinliklerine katıldıkları tespit edilmiştir. Filiz ve Özçalıkuşu (2001) tarafından Hatay ilinde bulunan ilköğretim okullarında öğrenim gören öğrenciler üzerinde yürütülen çalışmada öğrencilerin %51 gibi önemli bir oranının serbest zamanlarında sportif rekreasyon etkinliklerine katıldıkları bulunmuştur. Kahraman ve arkadaşları (2017) tarafından lise öğrencileri üzerinde yürütülen çalışmada Spor Lisesi öğrencilerinin %51'inin, Anadolu Lisesi öğrencilerinin ise %37'sinin serbest zamanlarında sportif rekreasyon etkinliklerine yöneldikleri tespit edilmiştir. Hekim & Yüksel (2017) tarafından beden eğitimi ve spor bölümlerinde öğrenim gören öğrenciler üzerinde yürütülen diğer bir çalışmada ise öğrencilerin %66.7 gibi önemli bir bölümünün serbest zamanlarında spor etkinliklerine yöneldikleri tespit edilmiştir. Hekim & Tokgöz (2017b) tarafından yapılan çalışmada da lise öğrencilerinde özellikle erkeklerin serbest zamanlarında sportif rekreasyon etkinliklerine katılma sıklıklarının yüksek olduğu belirlenmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak, Türkiye'de genç bireylerin serbest zamanlarında sportif rekreasyon etkinliklerine katılım düzeylerinin ele alındığı çalışmaların genellikle lise ve üniversite öğrencileri üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Yapılan çalışmaların büyük bir bölümünde gençleri sportif rekreasyon etkinliklerine yönelme sıklıklarının düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Bunun

temelinde öğrencilerin birlikte spor yapacak arkadaş bulamamaları, spor etkinliklerine yönelim konusunda tesis ve malzeme yetersizliği ile karşı karşıya olmaları, ailelerinin sosyo-ekonomik yapıları düşük düzeyde olduğu için spor malzemesi temin edememeleri, yine sosyo-ekonomik sorunlar nedeniyle genç yaşta serbest zamanlarında çalışmak zorunda olmaları gibi nedenlerin geldiği düşünülebilir. Bilindiği gibi sportif rekreatif etkinliklere katılım gençlerin fizikseli sosyal ve psikolojik yönlerini birçok açıdan olumlu yönde geliştirmektedir. Bu noktada gençlerin serbest zamanlarında sportif rekreasyon etkinliklere katılım sorunlarının belirlenmesine ve çözüm önerilerinin üretilmesine yönelik araştırmalara ağırlık verilmesi gerektiği söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Afyon, Y.A., & Karapınar, M. (2014). Lise son sınıf öğrencilerinin serbest zaman faaliyetlerine katılım biçimlerinin değerlendirilmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33, 147-163.
- Akgül, S. (2013). *Farklı eğitim kurumlarında öğrenim gören ortaöğretim öğrencilerinin sportif rekreasyon etkinliklerine yönelmede meraklılık düzeylerinin etkisinin araştırılması (Kütahya ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Kütahya.
- Albayrak, A. (2012). İstanbul'daki konaklama işletmelerinin rekreasyon faaliyetlerinin değerlendirilmesi. *Online Academic Journal of Information Technology*, 3(8), 43-58.
- Bell, S., Tyrvaenen, L., Sievänen, T., Pröbstl, U., & Simpson, M. (2007). Outdoor recreation and nature tourism: A European perspective. *Living Reviews in Landscape Research*, 1(2), 1-46.
- Çoban, B., & Ünveren, A. (2007). *Beden eğitimi ve oyun öğretimi*. Oğuzhan Zirek (Ed.), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çuhadar, A., Er, Y., Demirel, M., & Demirel, D.H. (2019a). Bireyleri rekreasyonel amaçlı egzersize motive eden faktörlerin incelenmesi. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(3), 153-161.
- Çuhadar, A., Demirel, M., Er, Y., & Serdar, E. (2019). Lise öğrencilerinde boş zaman yönetimi ve gelecek beklentisi ilişkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(66), 1498-1505.
- Dever, A. (2010). *Spor sosyolojisi*. İstanbul: Başlık Yayınları.
- Doherty, A., & Taylor, T. (2007). Sport and physical recreation in the settlement of immigrant youth. *Leisure/loisir*, 31(1), 27-55.
- Dollman, J., & Lewis, N. R. (2010). The impact of socioeconomic position on sport participation among South Australian youth. *Journal of Science And Medicine in Sport*, 13(3), 318-322.
- Eime, R. M., Harvey, J. T., Brown, W. J., & Payne, W. R. (2010). Does sports club participation contribute to health-related quality of life. *Med Sci Sports Exerc*, 42(5), 1022-1028.
- Er, Y., Koç, M.C., Demirel, M., & Çuhadar, A. (2019). The meaning of leisure and life satisfaction: The sample of university students. *International Journal of Culture and History*, 6(2), 1-16.

- Filiz, K., & Özçalıkuşu, O. (2001). Hatay ili yatılı ilköğretim bölge okullarında okuyan öğrencilerin boş zaman alışkanlıkları. *Atatürk Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(3), 82-87.
- Güçlü, M. (2013). Gençlik döneminde boş zaman faaliyetlerinin yeri ve önemi. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 158-169.
- Hekim, M., & Eraslan, M. (2015a). Ortaöğretim öğrencilerinin rekreatif tercihlerinin incelenmesi (Burdur USO Anadolu Lisesi örneği). Şimşek, K. Y., Tütüncü Ö. (Ed.). III. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi Bildiri Kitabı. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Hekim, M., & Eraslan, M. (2015b). Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin rekreatif tercihlerinin incelenmesi (Ağlasun Meslek Yüksekokulu örneği). III. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi, 5-7 Kasım 2015 Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Hekim, M., & Eraslan, M. (2015c). Spor yöneticiliği bölümü öğrencilerinin rekreatif tercihlerinin incelenmesi (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi örneği). III. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi, 5-7 Kasım 2015 Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Hekim, M., & Tokgöz, M. (2017a). Ortaokul ve ortaöğretim öğrencilerinin serbest zaman tercihlerinin karşılaştırılması (Isparta ili örneği). Dünya Spor Bilimleri Araştırmaları Kongresi, 23-26 Kasım 2017, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Hekim, M., & Tokgöz, M. (2017b). Ortaöğretim öğrencilerinin serbest zaman tercihlerinin cinsiyet değişkenine göre incelenmesi (Isparta ili örneği). Dünya Spor Bilimleri Araştırmaları Kongresi, 23-26 Kasım 2017, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Hekim, M., Tokgöz, M., & Yüksel, Y. (2017). Üniversite öğrencilerinin serbest zaman tercihlerinin fakülte türü değişkenine göre incelenmesi. *Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4(3), 1-12.
- Hekim, M., & Turan, B. (2018). Üniversite öğrencilerinin spora katılım ve genel sağlıklarına dikkat etme düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi*, 5(3), 33-39.
- Hekim, Ö., Er, Y., & Kılıçman, İ. (2019). Beden eğitimi ve spor bölümünde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin spora katılım motivasyonlarının incelenmesi. 2. Uluslararası Rekreasyon ve Spor Yönetimi Kongresi, 10-13 Mayıs 2019, Bodrum, Türkiye.
- Heper, E. (2012). *Spor bilimleri ile ilgili kavramlar ve sporun tarihsel gelişimi*. Hayri Ertan (ed.). Birinci Baskı. Açık Öğretim Fakültesi Yayınları. Eskişehir.
- Kahraman, G., Çolak, E., Bayazıt, B., & Yılmaz, O. (2017). Lise öğrencilerinin rekreasyonel faaliyetlere katılmalarını etkileyen faktörlerin incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 7(1), 28-40.
- Montes, F., Sarmiento, O. L., Zarama, R., Pratt, M., Wang, G., Jacoby, E., ... & Michel, G. (2012). Do health benefits outweigh the costs of mass recreational programs? An economic analysis of four Ciclovía programs. *Journal of Urban Health*, 89(1), 153-170.
- Müderrişoğlu, H., & Uzun, S. (2004). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Orman Fakültesi öğrencilerinin rekreasyonel eğilimleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 2, 108-121.
- Okuyucu, C., Ramazanoğlu, F., & Tel, M. (2006). Çevresel faktörlerdeki değişimin serbest zaman faaliyetlerine etkileri. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 40-44.

- Özer, B., Gelen, İ., & Öcal, S. (2009). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin boş zaman değerlendirme alışkanlıklarının günlük problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(12), 235-257.
- Sabbağ, Ç., & Aksoy, E. (2011). Üniversite öğrencileri ve çalışanların boş zaman etkinlikleri: Adıyaman örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4, 10-23.
- Sit, C. H., & Lindner, K. J. (2005). Motivational orientations in youth sport participation: Using achievement goal theory and reversal theory. *Personality and Individual Differences*, 38(3), 605-618.
- Taks, M., & Scheerder, J. (2006). Youth sports participation styles and market segmentation profiles: evidence and applications. *European Sport Management Quarterly*, 6(2), 85-121.
- Tribe, J. (2005). *The Economics of Recreation, Leisure and Tourism*. Fourth Edition. UK: Butterworth-Heinemann.
- Türker, N., Ölçer, H., & Aydın, A. (2016). Yerel Halkın Serbest Zaman Değerlendirme Alışkanlıkları: Safranbolu Örneği. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 49-62.
- Türkmen, M., Kul, M., Genç, E., & Sarıkabak, M. (2013). Konaklama işletmesi yöneticilerinin rekreasyon algı ve tutumlarının değerlendirilmesi: Batı Karadeniz Bölgesi örneği. *Turkish Studies*, 8(8), 2139-2152.

EXTENDED ABSTRACT

When taken from a conceptual perspective, recreation is defined as a whole of activities in which people leave their environments in order to evaluate their free times, rest, socialize, entertain, meet new people, and aim to improve physical health ((Albayrak, 2012) People today, to away from the environment in which they are located, to provide air exchange, to relax, to be healthy, to sightseeing, to spend time with friends, to take part in different environments, excitement for different purposes such as apart from the home or at home, indoor or outdoor, active or passive way participate in activities in the city or in the countryside (Türker et al., 2016).

There are several factors that influence people's participation in recreation activities. One of these factors is the social characteristics of public. These factors include the aging characteristics of the society, the desire to have children later, the width characteristics of the houses, low birth rates, increases in ethnic diversity after immigration, settling of young people from rural areas to urban areas, decreasing rural population and decreasing population characteristics in some countries and increasing population characteristics in some countries. These variations result in differences in the way recreation and leisure activities are implemented (Bell et al., 2007).

Although it is known that participation in recreation activities contributes a lot to the individual at each of age, it is expressed that in the studies which leisure activities included in

the youth support psychological, physical and social development and also affect the general health level positively (Güçlü, 2013; Eime et al., 2010). Montes et al., 2012). However, it is very important for young people to participate in recreational activities that support their physical, social and psychological development to benefit from the recreational activities they participate. At this point, sports activities, which will positively affect the development of young people in many aspects, have an important place among the recreational activities. Therefore, it has been seen that many studies have been conducted in recent years in which young people are directed to sports activities in their free times (Sit & Lindner, 2005; Doherty & Taylor, 2007; Dollman & Lewis, 2010; Taks & Scheerder, 2006). In this study, it was aimed to evaluate the participation levels of young people in sporting recreational activities in their free times taken in the light of the research findings in the literature. The findings of the study are summarized below.

In the study conducted by Hekim & Eraslan (2015a), it was aimed to determine the free times evaluation preferences of high school students. 198 students from USO Anatolian High School in Burdur participated in the study. At the beginning of the study, it was determined that the activities of students such as listening to music, watching television, spending time with family, playing musical instruments or watching video came at the beginning of the students and their participation level in sports and recreational activities was low. In another study carried out by Afyon & Kayapınar (2014) on high school students, it was aimed to examine the students' recreational preferences, 300 students from high schools in Muğla participated in the study. In their free times, they usually turn to passive recreation activities such as resting at home and watching TV.

In the study conducted by Hekim & Eraslan (2015b) on vocational school students, it was aimed to examine the frequency of participation of students in sport recreation activities in their free time. In a study conducted by Hekim & Eraslan (2015c) on university students studying in the department of sports administration, it was found that 31.4% of the students turned to sport recreation activities in their free time. In another study conducted by Hekim and Turan (2018) and conducted on university students, it was found that 12% of women and 10% of men participated in sport recreation activities in their free time. In a study conducted by Sabbag & Aksoy (2011) on university students, it was determined that 31.6% of students tend to sport activities regularly in their free time. In the study conducted by Hekim and Tokgöz (2017a), it was aimed to examine the free time preferences of middle and high school students, and at the end of the study, it was determined that the students were more interested in passive recreation activities such as resting, listening to music, going to cinema and theater rather than participating in sporting activities in their free time.

In some studies in the literature, it has been reported that young people have high levels of participation in sportive recreation activities in their free time. In a study conducted by Akgül (2013) on this subject, it was aimed to investigate the free time preferences of high school students and a total of 880 high school students, 440 male and 440 female, participated in the study. At the end of the study, it was found that 39% of the students participated in sports activities in their free times. In a study conducted by Filiz & Özçalıkuşu (2001) on students studying in primary schools in Hatay, it was found that 51% of students participated in

recreational activities in their free times. In a study conducted by Kahraman et al. (2017) on high school students, it was found that 51% of sports high school students and 37% of Anatolian high school students turned to sporting recreation activities in their free time. In another study conducted by Hekim & Yüksel (2017) on the students studying in physical education and sports departments, it was found that 66.7% of the students turned to sports activities in their free time. In the study conducted by Hekim & Tokgöz (2017b), it was determined that the frequency of participation in sport recreation activities was high among high school students especially in their free time.

As a conclusion, it was seen that young individuals of their free times to sports recreation activity participation level of studies discussed in Turkey generally are focused on high school and college students. In most of the studies constructed, it is seen that the incidence of young people to engage in sports recreation activities is low. On the basis of this, students can not find friends to do sports, face the lack of facilities and materials in the direction of sporting activities, their families have low socio-economic structure, such as the provision of sports equipment, and again have to work at a young age because of socio-economic problems It can be thought that the reasons come. As it is known, participation in sports and recreational activities improves the physical, social and psychological aspects of young people in many ways. At this point, it can be said that the researches aimed at identifying the problems of participation in sporting recreation activities and producing solutions for the youth in their free time should be emphasized.

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN STRESLE BAŞA ÇIKMA YÖNTEMLERİ İLE YAŞAM TATMİN DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ¹

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN STRESS DEALING METHODS OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORT SCHOOL STUDENTS AND LIFE SATISFACTION LEVELS

Sultan YAVUZ EROĞLU², Mehmet ACET³

*e-mail: sultanjavuzeroğlu@siirt.edu.tr

²Siirt Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Spor Yöneticiliği Bölümü
³Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümü

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında öğrenim gören öğrencilerin stresle başa çıkma yöntemleri ile yaşam tatmini düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Çalışma gurubunu Beden eğitimi ve Spor yüksekokulunda öğrenim gören 73'ü Kadın, 77'si erkek toplam 150 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu, Özbay ve Şahin (1997) tarafından Türkçeye uyarlanan "Stresle Başa Çıkma Tutumları Ölçeği", Diener ve Ark. (1985) tarafından geliştirilen Köker (1991) tarafından Türkçeye uyarlanan yaşam tatmin ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde normallik testi yapılmış ve ikili karşılaştırmaların tespiti için T-testi ikiden fazla bağımsız değişkenler ile bağımlı değişkenler arasındaki farkın tespiti için ANOVA testi kullanılmıştır. Ölçeklerin alt boyutları arasındaki ilişkinin tespiti için korelasyon analizi yapılmıştır. Sonuç olarak; cinsiyet ve bölüm değişkenine göre yaşam tatmini düzeylerinde anlamlı farklılık görülmezken ($p>0.05$), yaş değişkeninde anlamlı farklılık görülmüştür ($p<0.05$). Aynı zamanda, yaşam tatmini ile stresle başa çıkma ölçeği alt boyutlarında anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür ($p<0.05$).

Anahtar kelimeler: Stresle başa çıkma, yaşam tatmini, spor, beden eğitimi

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate the relationship between stress coping methods and life satisfaction levels of the students of Physical Education and Sports Schools. The study group consisted of 150 students (73 females and 77 males) studying at the School of Physical Education and Sports. The personal information form created by the researchers as a data collection tool in the study,, Stress Coping Attitudes Scale uyar adapted by Turkish by Özbay and Şahin (1997), Diener et al. (1985) developed by Köker (1991) adapted to Turkish life satisfaction scale was used. In the analysis of the data, normality test was performed and T-test was used for the determination of binary comparisons and ANOVA test was used to determine the difference between more than two independent variables and dependent variables. Correlation analysis was performed to determine the relationship between the sub-dimensions of the scales. As a result; While there was no significant difference in life satisfaction levels according to gender and department variable ($p> 0.05$), there was a significant difference in age variable ($p <0.05$). At the same time, significant correlations were found in life satisfaction and stress coping subscales ($p <0.05$).

Keywords: Coping with stress, life satisfaction, sports, physical education and sports

JEL CODE: L83

*Bu çalışma 13-16 Kasım 2019 tarihinde Türkiye/Antalya'da düzenlenen 17. Uluslararası spor bilimleri kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Üniversite eğitimi, bireylerin akademik ve mesleki gelişimlerinin yanı sıra sosyal ve kişilik olarak da pek çok özelliklerine katkı sağlamaktadır. Ebeveynlerinden uzaklaşıp kendi yaşam alanlarına sahip olan üniversite öğrencileri, eğitim sürecinde, farklı insanlar ve kültürler tanıyarak daha çok sosyalleşmektedir. Ayrıca eğitimin içerisindeki sınav kaygıları, mezun olduktan sonraki yaşam düşünceleri gibi birçok nedene bağlı olarak karşılaştıkları sıkıntılar gerek yaşam tatmin düzeyini gerekse de stres düzeyini arttırabilmektedir. Araştırmamıza konu olan yaşam tatmini ve stresle başa çıkma yöntemlerinin literatürde birçok tanımı mevcuttur. Bunlar; Lazarus (1999) stresi; Kendi psikolojik kaynaklarımız ile başa çıkamayacağımızı değerlendirdiğimiz durumların veya yorumların sonucu ortaya çıkan, kaygı verici ve tehdit edici histir' şeklinde tarif eder. Yani stres, organizmanın bedensel ve ruhsal sınırlarının tehdit edilmesi ve zorlanmasıyla ortaya çıkan bir durumdur (Kavas, 2013). Stres en basit haliyle kişi veya kişiler tarafından engellenebilen ve bireylerin refahı için tehlike oluşturan çevre arasındaki ilişki olarak tanımlanabilir (Sullivan, 2011). Yaşam tatminine bakacak olursak, çağlar boyunca insanlığın ilgi odağı olmuş konulardan biridir. Yaşam tatmini kişinin beklentilerinin gerçek durumla kıyaslanmasıyla ortaya çıkan sonucu gösterir. Bir başka tanımla yaşam tatmini kişinin boş zaman ve diğer iş dışı zaman olarak tanımlanan yaşamın bütününe gösterdiği duygusal tepkisi ya da tutumudur (Özdevecioğlu & Aktaş, 2007). Günümüzde en önemli sosyal olgulardan biri olarak gösterilen spor, ekonomik, sosyal ve kültürel bir dinamik olarak varlığını sürdürmektedir (Reyhan, 2019). Aynı zamanda spor için tek kelimelik bir ifade kullanmak gerekirse sporun hareket olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Biraz daha kapsamlı olarak spor, bireylerin bedensel, ruhsal ve zihinsel olarak sağlıklı ve iyi olmaları için yaptıkları etkinlikler bütünüdür (Eroğlu, 2019). İnsanların spordan beklentilerinin artmasının temelinde sporun birçok açıdan faydalı olması gelmektedir. Literatürde yer alan araştırma bulguları değerlendirildiği zaman, spora katılımın fiziksel ve psikolojik açıdan yararlı olduğu görülmektedir. Bunun yanında yapılan araştırma bulguları spora katılımın genel sağlık kalitesinin artırılmasına ve hastalıkların önlenmesine katkı sağladığını ve insanların yaşam memnuniyetlerini arttırdığını ortaya koymaktadır Psikolojik açıdan ele alındığı zaman spora katılımın gerek stresin önlenmesinde gerekse de stresle baş etme konusunda önemli bir araç olduğu belirtilmektedir. Literatürde yer alan deneysel araştırma bulguları da stresle mücadelede sporun etkili bir yöntem olduğu görüşünü desteklemektedir (Reyhan, 2016). Ayrıca spor, çalışma ve sosyal yaşantıda bir arada bulunan bireyleri birbirinden ayıran bir takım özellikler vardır (Ersoy ve ark. 2016). Bu özellikler kimi zaman stres unsuru olurken kimi zaman var olan stresi ortadan kaldırabilmektedir. Spor eğitimi, kuramsal ve uygulamalı eğitim yaşantılarını içeren bir eğitim sürecidir. Bu eğitim sürecinde, öğrenciye mesleği için gerekli kuramsal bilgiler verilirken, öğrencinin bu bilgileri uygulama alanlarında beceriye dönüştürebilmesine çalışılır. Spor eğitiminde niteliğinin gelişmesinde en önemli ve öncelikli koşullardan birisi eğitimin niteliğinin yeterli olmasıdır (Aka, 2001., Taşocak, 2001). Dolayısıyla spor eğitimi veren beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin yaşam tatmini ve stresle başa çıkma yöntemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL ve METOT

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada veriler anket yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Katılımcılara araştırma konusu ile ilgili bilgi verildikten sonra araştırmaya gönüllü olarak katılanlar tarafından anketlerin doldurulması istenmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırma Grubunu Siirt ve Batman Üniversitesi Beden eğitimi ve Spor yüksekokulunda 45'i beden eğitimi öğretmenliği, 51'i spor yöneticiliği ve 54'ü antrenörlük bölümünde öğrenim gören 73'ü Kadın, 77'si erkek toplam 150 öğrenci oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları ve Yöntemleri

Araştırmada veri toplama aracı olarak öğrencilerin demografik özelliklerini tespit etmek için araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Öğrencilerin stresle başa çıkma yöntemlerini ölçmek için Özbay (1993) tarafından ABD'de üniversitede öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilere yönelik geliştirilmiş olan daha sonra Özbay ve Şahin (1997) tarafından Türkçeye uyarlanan "Stresle Başa Çıkma Tutumları Ölçeği" kullanılmıştır. Öğrencilerin yaşam tatmin düzeylerini ölçmek için Diener ve Ark. (1985) tarafından geliştirilen Köker (1991) tarafından Türkçeye uyarlanan yaşam tatmin ölçeği kullanılmıştır.

İstatistiksel Analiz

Verilerin analizi aşamasında analizler öncesinde verinin normal dağılıp dağılmadığı kontrol edilmiş ve Kolmogorow-Smirnov normallik testi sonucunda verinin normallik varsayımını karşıladığı belirlenmiştir ($p>0,05$). İkili karşılaştırmaların tespiti için T-testi ikiden fazla bağımsız değişkenler ile bağımlı değişkenler arasındaki farkın tespiti için ANOVA testi kullanılmıştır. Ölçeklerin alt boyutları arasındaki ilişkinin tespiti için korelasyon analizi yapılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Stresle Başa Çıkma Yöntemleri Ölçeği Alt boyut puanları ve Yaşam Tatmin Ölçeği Alt boyut Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre T Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	X	S	sd	t	P
Yaşam Tatmini	Kadın	69	21,90	6,16	147	3,147	,002
	Erkek	80	18,95	5,28			
Aktif Planlama	Kadın	69	31,96	5,78		-,946	,346
	Erkek	80	33,05	7,96			
Dış Yardım Arama	Kadın	69	27,12	5,69		-1,838	,068
	Erkek	80	28,84	5,71			
Dine Sığınma	Kadın	69	20,06	3,83		,972	,332
	Erkek	80	19,43	4,07			
Kaçma Soyutlanma Duygusal-Eylemsel	Kadın	69	21,88	4,19		-,455	,650
	Erkek	80	22,19	3,95			
Kaçma Soyutlanma Biyokimyasal	Kadın	69	8,10	3,11		-2,351	,020
	Erkek	80	9,45	3,79			
Kabul Bilişsel Yeniden Yapılanma	Kadın	69	22,17	4,16		-1,056	,292
	Erkek	80	22,86	3,79			

Tablo 1'de yer alan analiz sonuçları, katılımcıların yaşam tatmin düzeyleri ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre kadınlar lehine ($X=21,90$) anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir $t(147)=3,147, p<0,05$. Ayrıca katılımcıların stresle başa çıkma ölçeği alt boyutlarından olan kaçma soyutlanma biyokimyasal alt boyutunda erkekler lehine ($X=9,45$) anlamlı bir farkın olduğunu görülmektedir $t(147)=-2,351, p<0,05$.

Tablo 2. Stresle Başa Çıkma Yöntemleri Ölçeği Alt Boyut Puanları Ve Yaşam Tatmin Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları

		Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	P	Farkın Kaynağı
Yaşam Tatmini	Gruplar Arası	15,96	3	5,32	,152	,928	
	Gruplar İçi	5108,02	146	34,99			
	Toplam	5123,97	149				
Aktif Planlama	Gruplar Arası	417,48		139,16	2,936	,035	B-D
	Gruplar İçi	6919,35		47,39			
	Toplam	7336,83					
Dış Yardım Arama	Gruplar Arası	73,42		24,47	,742	,528	
	Gruplar İçi	4813,25		32,97			
	Toplam	4886,67					
Dine Sığınma	Gruplar Arası	68,38		22,79	1,465	,227	
	Gruplar İçi	2271,99		15,56			
	Toplam	2340,37					
Kaçma Soyutlanma Duygusal-Eylemsel	Gruplar Arası	152,72		50,91	3,227	,024	B-D
	Gruplar İçi	2303,26		15,78			
	Toplam	2455,97					
Kaçma Soyutlanma Biyokimyasal	Gruplar Arası	96,26		32,09	2,635	,052	
	Gruplar İçi	1777,74		12,18			
	Toplam	1874,00					
Kabul Bilişsel Yeniden Yapılanma	Gruplar Arası	3,68		1,23	,077	,972	
	Gruplar İçi	2329,39		15,95			
	Toplam	2333,07					

A: 18-22 Yaş B: 23-27 Yaş C: 28-32 Yaş D: 33 ve üzeri yaş

Tablo 2’de yer alan analiz sonuçları, katılımcıların stresle başa çıkma ölçeği alt boyutlarından olan aktif planlama $F(3,146)=2,936$, $p<0,05$ ve kaçma soyutlanma duygusal eylemsel alt boyutlarında $F(3,146)=3,227$, $p<0,05$ anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Farkın kaynağına ilişkin yapılan Tukey Testi sonuçlarına göre, Aktif Planlama alt boyutunda 23-27 yaş grubunda olan katılımcılar ile 33 ve üzeri yaş grubu katılımcılar arasında olduğu görülmektedir. Ayrıca Kaçma Soyutlanma Duygusal-Eylemsel alt boyutunda da 23-27 yaş grubunda olan katılımcılar ile 33 ve üzeri yaş grubu katılımcılar arasında olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Stresle Başa Çıkma Yöntemleri Ölçeği Alt Boyut Puanları Ve Yaşam Tatmin Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Bölüm Değişkenine Göre ANOVA Testi Sonuçları

		Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	P	Farkın Kaynağı
Yaşam Tatmini	Gruplar Arası	275,07	2	137,54	4,170	,017	A-B
	Gruplar İçi	4848,90	147	32,99			
	Toplam	5123,97	149				
Aktif Planlama	Gruplar Arası	823,03	2	411,52	9,287	,000	A-B, B-C
	Gruplar İçi	6513,80	147	44,31			
	Toplam	7336,83	149				
Dış Yardım Arama	Gruplar Arası	630,45	2	315,23	10,887	,000	A-B, B-C
	Gruplar İçi	4256,22	147	28,95			
	Toplam	4886,67	149				
Dine Sığınma	Gruplar Arası	3,27	2	1,63	,103	,902	
	Gruplar İçi	2337,11	147	15,90			
	Toplam	2340,37	149				
Kaçma Soyutlanma Duygusal-Eylemsel	Gruplar Arası	41,61	2	20,80	1,267	,285	
	Gruplar İçi	2414,37	147	16,42			
	Toplam	2455,97	149				
Kaçma Soyutlanma Biyokimyasal	Gruplar Arası	52,93	2	26,47	2,136	,122	
	Gruplar İçi	1821,07	147	12,39			
	Toplam	1874,00	149				
Kabul Bilişsel Yeniden Yapılanma	Gruplar Arası	184,84	2	92,42	6,324	,002	A-B
	Gruplar İçi	2148,23	147	14,61			
	Toplam	2333,07	149				
A: Beden Eğitimi Öğretmenliği	B: Spor Yöneticiliği	C: Antrenörlük					

Tablo 3’de yer alan analiz sonuçları, katılımcıların yaşam tatmin ölçeği puanlarında anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. $F(2,147)=4,170$, $p<0,05$, katılımcıların stresle başa çıkma ölçeği alt boyutlarından olan aktif planlama $F(2,147)=9,287$, dış yardım arama $F(2,147)=10,887$, $p<0,05$ ve kabul bilişsel yeniden yapılanma alt boyutlarında $F(2,147)=6,324$, $p<0,05$. Anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Farkın kaynağına ilişkin yapılan Tukey Testi sonuçlarına göre, yaşam tatmini ölçeği puanları ile stresle başa çıkma ölçeği alt boyutlarından aktif planlama, dış yardım arama ve kabul bilişsel yeniden yapılanmada beden eğitimi öğretmenliği bölümü ile spor yöneticiliği bölümü gruplarında görülmektedir. Bu sonuca göre beden eğitimi öğretmenliği ile spor yöneticiliği bölümündeki öğrencilerin yaşam tatmin düzeyleri ve stresle başa çıkma düzeyleri antrenörlük bölümündeki öğrencilere göre daha olumludur.

Tablo 4. Stresle Başa Çıkma Yöntemleri Ölçeği Alt Boyutları İle Yaşam Tatmin Ölçeği Toplam Puanı Arasındaki Korelasyon Testi Sonuçları

	Aktif Planlama	Dış Yardım Arama	Dine Sığınma	Kaçma Soyutlanma Duygusal-Eylemsel	Kaçma Soyutlanma Biyokimyasal	Kabul Bilişsel Yeniden Yapılanma	
Yaşam Tatmini	r	-,002	,543**	,376**	,447**	,107	,563**
	p	,982	,000	,000	,000	,192	,000
	n	150	150	150	150	150	150

Tablo 4'te yer alan yaşam tatmini ölçeği puanları ve stresle başa çıkma ölçeği alt boyutlarından aktif planlama ($r=-,002$) ve kaçma soyutlanma biyokimyasal ($r=,107$) puanları arasındaki korelasyonda düşük düzeyde aktif planlamada negatif kaçma soyutlanma biyokimyasalda pozitif ve anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür $p>0,05$. Fakat yaşam tatmini ölçeği puanları ve stresle başa çıkma ölçeği alt boyutlarından dış yardım arama($r=,543$) orta düzeyde, dine sığınma ($r=,376$) düşük düzeyde, kaçma soyutlanma duygusal-eylemsel ($r=,447$) düşük düzeyde, kabul bilişsel yeniden yapılanma ($r=,563$) orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür $p<0,05$.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Çalışmamızın bulguları doğrultusunda konumuzla ilgili ya da yakın ilgisi olan kaynaklara ulaşılmıştır. Yapmış olduğumuz çalışmada ele aldığımız yaşam tatmini ve stresle başa çıkma yöntemleri alt boyutlarının cinsiyet, yaş, bölüm değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığına baktığımızda ve ölçekler arasındaki korelasyon sonuçlarına göre; Katılımcıların yaşam tatmin düzeyleri ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre kadınlar lehine anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür. Yaşanılan coğrafyadaki kadınların sorumluluklarının erkeklere göre daha fazla olması (ev, çocuk vb.) burada öğrenim gören öğrencilerin geleceğe dair umut düzeylerinin yüksek olmasına dolayısıyla yaşam tatminlerinin yüksek olmasına olanak sağladığı söylenebilir. Ayrıca katılımcıların stresle başa çıkma ölçeği alt boyutlarından olan kaçma soyutlanma biyokimyasal alt boyutunda erkekler lehine anlamlı bir farkın olduğunu görülmüştür. Kaçma soyutlanma biyokimyasal pasif bir mücadele yöntemi olarak bireyin fizyolojik bir değişikliğe yönelme isteği şeklinde açıklandığı (sigara kullanma, alkol tüketimi vb) (Düğenci, 2018) literatürde erkeklerin toplumun yüklediği roller gereği güçlü görünmek adına duygularını dışa vurmada yetersiz kaldıklarından kaynaklı fizyolojik değişikliğe yönelme isteği kadınlara göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Başka bir bulgumuz katılımcıların stresle başa çıkma ölçeği alt boyutlarından olan aktif planlama ve kaçma soyutlanma duygusal eylemsel alt boyutlarında 23-27 yaş grubunda olan katılımcılar ile 33 ve üzeri yaş grubu katılımcılardan kaynaklandığı görülmektedir. Aktif planlama aktif olarak bir şeyler yapma, doğrudan yapılacak işe yönelme, aktif çabaları çoğaltma, fiili planları oluşturma, iş üzerinde yoğunlaşma ve sorun çözme sistematiği içerisinde olmayı kapsamasıdır. Kaçma-Soyutlama duygusal eylemsel iki boyutlu olarak faktöriyel yapıda yer alması ve bunlar bireyin stresle mücadele tutumlarını pasif bir biçimde durumdan kendisini soyutlama isteğini ele almaktadır. Anlamlı farkın çıktığı 23-27 yaş grubunun 18-22 yaş grubuna göre daha tecrübeli olduğundan olayları daha iyi analiz edebilme yeteneğine sahip olduğundan ayrıca 28 yaş ve üzerine göre ise hayatla mücadelesinin başında oldukları için uğraştıkları işe daha çok yoğunlaşabileceklerini ve stresle daha kolay baş edebileceklerini söyleyebiliriz. Son olarak, katılımcıların stresle başa çıkma ölçeği alt boyutlarından olan aktif planlama, dış yardım arama ve kabul bilişsel yeniden yapılanma alt boyutlarında beden eğitimi öğretmenliği bölümü ile spor yöneticiliği bölümü gruplarından kaynaklı fark olduğu görülmüştür ve yaşam tatmini ölçeği puanları ve stresle başa çıkma ölçeği alt boyutlarından aktif planlama ve kaçma soyutlanma biyokimyasal puanları arasındaki korelasyonda düşük

düzeyde aktif planlamada negatif kaçma soyutlanma biyokimyasalda pozitif ve anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür $p>0,05$. Fakat yaşam tatmini ölçeği puanları ve stresle başa çıkma ölçeği alt boyutlarından dış yardım arama orta düzeyde, dine sığınma düşük düzeyde, kaçma soyutlanma duygusal-eylemsel düşük düzeyde, kabul bilişsel yeniden yapılanma orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Reyhan ve Karaca'nın (2016) yapmış olduğu "Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu İle Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Algılanan Stres Düzeylerinin Karşılaştırılması" adlı çalışmada cinsiyet değişkenine göre stres düzeylerinde kadınlar lehine anlamlı fark bulunmuştur. Erkmən ve Çetin'in (2008) yapmış olduğu "beden eğitimi öğretmenlerinin stresle başa çıkma tarzlarının bazı değişkenlerle ilişkisi" adlı çalışmada cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Öte yandan Türküm (2001), stresle başa çıkmada sosyal destek arama ve soruna yönelme türünden başa çıkma yollarını kadın öğrenciler lehine anlamlı farklılık bulunmuş ve psikolojik yardım almaya ilişkin daha olumlu tutumlara sahip olduklarını belirtmiştir. Phelps ve Jarvis (1994), stresle başa çıkma stilleri olarak kadınların kabullenme ve duygu odaklı başa çıkma stillerini daha fazla kullandıklarını, erkeklerin ise daha fazla kaçınma stratejilerini kullandıkları ortaya çıkmıştır.

Yaş değişkenine göre yapılan karşılaştırmada dine sığınma alt boyutunda 30 yaş ve altında olanlar 31–35 yaş ile 36 yaş ve üstü olanlardan anlamlı düzeyde farklı bulunmuştur. Kaçma-soyutlama alt boyutunda 30 yaş ve altında olanların 36 yaş ve üzeri olanlardan anlamlı düzeyde farklı bulunmuştur. Kaçma-soyutlanma alt boyutunda ise 31–35 yaş olanların diğer gruplara göre anlamlı düzeyde farklı olduğu bulunmuştur. Düğenci'nin (2018) yapmış olduğu "beden eğitimi ve spor öğrencilerinin stresle başa çıkma yöntemlerinin ve yaşam tatmini düzeylerinin incelenmesi" adlı tez çalışmasında cinsiyet değişkenine göre yaşam tatmini düzeylerinde anlamlı farklılık bulunmamıştır. Fakat stresle başa çıkma yöntemleri alt boyutlarından kaçma duygusal eylem ve kaçma biyokimyasalda erkekler lehine anlamlı sonuçlar bulunmuştur. Aynı çalışmada yaş değişkeninde kaçma biyokimyasal alt boyutunda 18-22 yaş aralığında olan katılımcılar ve 23-27 yaş aralığında olan katılımcıların puan 27 ortalamalarının farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Karakaş ve Koç'un (2014) yapmış olduğu "stresle başa çıkma ve dini başa çıkma yöntemleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi" adlı çalışmada cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Engin'in (2006) yapmış olduğu "the relationships among coping with stress, life satisfaction, decision-making styles and decision self-esteem: an investigation with turkish university students" adlı çalışmasında stresle başa çıkma özgüven arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Odacı ve Çıkrıkçı'nın (2012) yapmış olduğu "University Students' Ways Of Coping With Stress, Life Satisfaction And Subjective Well-Being" adlı çalışmasında stresle başa çıkma alt boyutları ile öznel iyi oluş arasında pozitif ve anlamlı korelasyon bulunmuştur.

KAYNAKLAR

- Kavas, E. (2013). Dini tutum - stresle başa çıkma ilişkisi, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 37
- O'Sullivan, G. (2011). The relationship between hope, eustress, self-efficacy, and life satisfaction among undergraduates, *Social Indicators Research*, 101(1), 155–172.
- Özdevecioğlu, M., & Aktaş, A. (2007). Kariyer bağlılığı, mesleki bağlılık ve örgütsel bağlılığın yaşam tatmini üzerindeki etkisi: iş- aile çatışmasının rolü, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (28), 1-20
- Reyhan, S., & Kolayış, H. (2019). "Profesyonel liglerde görev yapan futbol hakemlerinin hakemlik deneyimlerine göre benlik saygısı, kaygı ve mesleki doyum düzeylerinin incelenmesi, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, KOSBED, (37)

- Eroğlu, E. (2019). Türkiye’de spor yönetimi, Türkeri, C. (Ed). Beden eğitimi ve spor bilimlerinin temelleri. (ss. 91-103) Ankara. Akademisyen Yayınevi
- Reyhan, S., & Karaca, A.M. (2016). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu ile eğitim fakültesi ğrencilerinin algılanan stres düzeylerinin karşılaştırılması, *Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi*, (3), 3.
- Ersoy, A., Bişgin, H., Eroğlu, E., & Karayol, M. (2016). Gençlik ve spor bakanlığı merkez teşkilat çalışanlarının kişilik özelliklerine göre iş değerlerinin tespit edilmesi, *Türk&İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (3), 7, 169-181.
- Erkmen, N., & etin, M.. (2008). Beden eğitimi ğretmenlerinin stresle başa çıkma tarzlarının bazı değişkenlerle ilişkisi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19)
- Türküm, S. (2001). “Stresle başa çıkma biçimi, iyimserlik, bilişsel çarpıtma düzeyleri ve psikolojik yardım almaya ilişkin tutumlar arasındaki ilişkiler: Üniversite ğrencileri üzerinde bir araştırma”. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. (2), 1, 1-16.
- Phelps, S.B., & Jarvis, P.A. (1994). “Coping in adolescence: empirical evidence for a theoretically based approach to assessing coping”. *Journal of Youth and Adolescence*. 25. 359-371.
- Düğenci, A. (2018). *Beden Eğitimi ve spor ğrencilerinin stresle başa çıkma yöntemlerinin ve yaşam tatmini düzeylerinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
- Karakaş, A.C., & Koç, M. (2014). Stresle başa çıkma ve dini başa çıkma yöntemleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi, *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, (3), 3, 610-631.
- Deniz, M.E. (2006). The relationships among coping with stress, life satisfaction, decision-making styles and decision self-esteem: an investigation with turkish university students, *Social Behavior and Personality: an international journal*, (34),9, 1161-1170.
- Odacı, ., & ıkrıkı, H. (2012). University students’ ways of coping with stress, life satisfaction and subjective well-being, *tojce: The Online Journal of Counselling and Education*, (1), 3

EXTENDED ABSTRACT

In addition to academic and professional development, university education contributes to many characteristics of individuals as social and personal. University students, who move away from their parents and have their own living spaces, become more socialized by recognizing different people and cultures during the education process. Stress is often used with a negative content, ie the negative effects of stress are discussed. However, stress is beneficial as well as harmful. When stress is overdose and strength, it is harmful to human beings and interferes with mental and physiological functions and affects performance and efficiency negatively. Life satisfaction is a summary evaluation of aspects of one's own life, like or not. In other words, life satisfaction is the emotional response or attitude of the person to the whole of life defined as leisure and other non-working time (zdevecioğlu, Aktaş , 2007). Sports education is an educational process that includes theoretical and practical education experiences. In this educational process, the student is given the necessary theoretical knowledge for his / her profession, while the student tries to turn this knowledge into a field of application. One of the most important and priority conditions in the development of the quality of sports education is that the quality of education is sufficient (Aka 2001; Taşocak 2001). Therefore, it is aimed to investigate the relationship between life satisfaction and coping methods of physical education and sports school students providing sports education.

The research group consisted of 150 students from 73 women and 77 men who studied in Siirt and Batman University School of Physical Education and Sports, of which 45 were physical education teachers, 51 were sports managers and 54 were coaches. In order to determine the demographic characteristics of the students, a personal information form was used as a data collection tool. Stress Coping Attitudes Scale which was developed by Özbay and Şahin (1997), which was developed by Özbay (1993) for foreign students studying at university in USA, was used to measure the methods of coping with stress. Diener et al. (1985) developed by Köker (1991) adapted to Turkish life satisfaction scale was used.

In line with the findings of our study, we have reached sources that are related to our subject or closely related. In our study, when we look at whether life satisfaction and stress coping methods sub-dimensions differ according to gender, age, department variables and according to the correlation results between the scales;

It was found that there was a significant difference between the scores of the participants' life satisfaction levels according to the gender variable in favor of women. It can be said that the responsibilities of the women living in the geography living more than men (home, children, etc.) enable students to have high hopes for the future and high life satisfaction. In addition, there was a significant difference in favor of men in the biochemical subscale of escape abstraction, which is one of the subscales of coping with stress scale. Escaping abstraction is described as an individual's desire to turn to a physiological change as a biochemical passive control method (smoking, alcohol consumption etc.) (Düğenci, 2018) can be said to be higher. Another finding is that the participants were in the 23-27 age group in the active planning and escape abstraction, the emotional action subscale of the coping with stress scale subscales, and in the 33 and over age group. Comparison of Perceived Stress Levels of School of Physical Education and Sports Students and Education Faculty ", a significant difference was found in favor of women according to gender variable. Erkmen and Çetin's (2008) study on "the relationship between physical education teachers' coping styles and some variables "was not found to be significant according to the gender variable. On the other hand, Türküm (2001) found significant differences in ways of coping with stress and seeking social support in favor of female students and stated that they had more positive attitudes towards receiving psychological help. In the thesis of "Investigation of stress coping methods and life satisfaction levels of physical education and sports students" by Düğenci (2018), no significant difference was found in life satisfaction levels according to gender variable. However, escaping from the sub-dimensions of coping with stress, emotional action and escaping biochemical results were significant in favor of males. In the same study, it was concluded that the mean scores of the participants who were between the ages of 18-22 and the participants who were between the ages of 23-27 in the biochemical subdimension of escape were different from the mean scores of 27.

ÜNİVERSİTE SPOR TAKIMLARINDA OYNAYAN SPORCULARIN SÜREKLİ ÖFKE VE ÖFKE TARZLARININ SPOR BRANŞI DEĞİŞKENİNE GÖRE İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF THE TRAIT ANGER AND ANGER STYLE OF THE ATHLETES IN UNIVERSITY SPORT TEAMS ACCORDING TO THE SPORT BRANCH VARIABLE

Servet REYHAN¹

*e-mail: reyhan_servet@hotmail.com

¹Siirt Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Spor Yönetim Bilimleri Anabilim
Dalı

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, üniversitenin spor takımlarında oynayan sporcuların sürekli öfke ve öfke tarzlarının spor branşı değişkenine göre incelenmesidir. Çalışma grubunu Batman, Siirt ve Muş illerindeki Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarının okul takımlarında oynayan 94'ü kadın,106'sı erkek toplamda 200 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak katılımcıların kişisel özelliklerini öğrenmek amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu ile,1980 'li yılların başında C.D. Spielberger tarafından ortaya atılan, ilk olarak ülkemizde 1994 yılında Türkçeye çevirilipkullanılmaya başlanan sürekli öfke ve öfke tarz ölçeği (SÖÖTÖ) kullanılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterdiği görülmüş olup verilerin analizinde parametrik testlerden ikili grupların karşılaştırılması için bağımsız örneklem T-testikullanılmıştır. Sonuç olarak sürekli öfke ve öfke tarz ölçeği alt boyutlarında cinsiyet ve yaş değişkenine göre anlamlı farklılık görüşmüştür $p<0,05$. Fakat spor branşı değişkenine göre anlamlı farklılık görülmemiştir $p>0,05$.

Anahtar kelimeler: spor, sürekli öfke, öfke tarzı, spor branşı

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate the trait anger and anger styles of the athletes playing in the sports teams of the university according to the sport branch variable. The study group consisted of 200 female students (94 female and 106 male) who played in the school teams of Physical Education and Sports Schools in Batman, Siirt and Muş provinces. As the data collection tool, this study used the personal information form constituted by the researchers to collect personal traits of the participants and the "Trait Anger and Anger Style Scale" developed by C.D. Spielberg in the beginning of 1980s which started to be used in turkey after its translation. The data were found to show normal distribution and independent samples t-test was used to compare the binary groups of parametric tests. As a result, there was a significant difference in the trait anger and anger style subscales according to gender and age variable $p < 0.05$. However, there was no significant difference according to sport branch variable $p > 0.05$.

Keywords: sport, trait anger, anger style, sport branch

JEL CODE: L83

GİRİŞ

Sporun çıkış noktasının insanın doğasında var olan hareketler bütünüdür. boş zaman olgusu ile ya da işten uzaklaşma şeklinin zaman içerisinde yarışma ve kazanmaya yönelik teknik ve fiziki bir çaba olduğu görülmektedir. aynı zamanda sporun çok farklı bileşenleri (yarışma, rekabet, barış, estetik, eğlence vb.) içermesi nedeniyle birey üzerindeki mücadelecilik yönünün gelişmesi ve bireyler arası bütünleştirici rolünü ortaya koyduğunu söyleyebiliriz (Yavuz Eroğlu, 2019). Aynı zamanda, spor, bireyler ve toplumlar üzerinde farklı fonksiyonları olan bir olgudur (Yavuz Eroğlu, 2016). Özellikle toplum içinde sağlıklı ve güçlü bireylerin yer

almasında önemli bir etkiye sahiptir. Bu bağlamda spor toplumun her kesiminde ve farklı yaş guruplarında sayısız fayda sağladığı da hemen her araştırmacı tarafından ifade edilmektedir (Türker ve Ark, 2018).

Aynı zamanda spor için tek kelimelelik bir ifade kullanmak gerekirse sporun hareket olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Biraz daha kapsamlı olarak spor, bireylerin bedensel, ruhsal ve zihinsel olarak sağlıklı ve iyi olmaları için yaptıkları etkinlikler bütünüdür (Eroğlu, 2019).

Ayrıca spor kendine has kuralları olmakla birlikte bireysel ve takım halinde oynana, mücadelenin üst düzeyde yaşandığı çoğu zaman kazanan veya kaybedenin olduğu sters düzeyi yüksek aktivitelerdir. Müsabaka sırasında kişinin kazanma isteği ve kaybetme kaygısıyla yaşamış olduğu duygusal durum kişinin kendini engellenmiş hissetmesine ve bu hislerle birlikte öfkelenmesine sebep olacaktır.

Öfke, Türk Dil Kurumu sözlüğünde “Engellenme, incinme veya gözdağı karşısında gösterilen saldırganlık tepkisi; kızgınlık, hıslım, şiddet olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019).

Üstün ve Yavuzarslan (1995) çalışmalarında öfkeyi, bireyin bir tehlikeyle veya engellenmeyle karşılaştığında yaşadığı çaresizliğin, güçsüzlüğün, yetersizliğin oluşturduğu anksiyeteden kurtulmak amacıyla hoşnutsuzluktan, kızgınlık ve şiddete kadar değişebilen bir duygu durumu olarak açıklamaktadır.

Öfkeye etki eden biyolojik ve psikolojik etkenlerin yanında kişinin yaşadığı aile ortamı, sosyal çevre ve kültürün de etkilediği söylenebilir bu bağlamda, Öfkenin başka bir özelliği de farklı sosyal ve kültürel ortamlarda farklı şekillerde yaşanmasıdır. (Baumann 1994:113).

Özer (1994), öfke duygusunun temelinde kişisel mükemmeliyetçilik, kişinin kendisini ispatlaması, çevre tarafından onaylanma isteği ve başkalarının gözündeki kişilik değerinin düşmemesi gerektiği gibi bir düşünce türü ortaya çıkmıştır. Bu düşünceler ışığında, bireyin kendisini yoğun bir şekilde kontrol etmesi ve “ben en iyisini yapmalıyım” gibi bir düşünce içinde olması, öfke duygusunun yaşandığı gerçeğini ortaya çıkarmıştır.

Öfke yaşamın her döneminde yoğun bir şekilde karışımıza çıkacak bir duygudur. Bu duygu öfkeye neden olan olaylar karşısında bilinçli bir şekilde görüldüğünde uygun davranışların görülmesine, rahatsızlık verici durum ve olaylarla karşı karşıya kalmamamıza destek olur (Çetinkaya 2016:20)

Bu araştırmada Üniversite Spor Takımlarında Oynayan Sporcuların Sürekli Öfke Ve Öfke Tarzlarının Spor Branşı Değişkenine Göre İncelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada sporcuların sürekli öfke-öfke ifade tarzları cinsiyet, yaş ve branş değişkenine göre incelenmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL ve METOT

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada veriler anket yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Katılımcılara araştırma konusu ile ilgili bilgi verildikten sonra araştırmaya gönüllü olarak katılanlar tarafından anketlerin doldurulması istenmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırma Grubunu Siirt, Batman ve Muş Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda 94 Kadın 106 Erkek toplam 200 öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin 68’i takım sporu 132’si bireysel sporculardan oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları ve Yöntemleri

Veri toplama aracı olarak katılımcıların kişisel özelliklerini öğrenmek amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu ile,1980 ‘li yılların başında C.D. Spielberg tarafından ortaya atılan, ilk olarak ülkemizde 1994 yılında Türkçeye çevirilipkullanılmaya

başlanan sürekli öfke ve öfke tarz ölçeği (SÖÖTÖ) kullanılmıştır.

İstatistiksel Analiz

Verilerin analizi aşamasında analizler öncesinde verinin normal dağılıp dağılmadığı kontrol edilmiş ve Kolmogorow-Smirnov normallik testi sonucunda verinin normallik varsayımını karşıladığı belirlenmiştir ($p>0,05$). İkili karşılaştırmaların tespiti için T-testi yapılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans Sonuçları

		F	%
Cinsiyet	Erkek	106	53,0
	Kadın	94	47,0
	Toplam	200	100,0
Yaş grubu	18-23 yaş	104	52,0
	24 ve üzeri	96	48,0
	Toplam	200	100,0
Branş	Bireysel spor	132	66,0
	Takım sporu	68	34,0
	Toplam	200	100,0

Tablo 1’de görüldüğü gibi katılımcıların 106’sı (%53,0) erkek, 94’ü (%47,0) kadındır. Katılımcıların 104’ü (%52,0) 18-23 yaş, 96’sı (%48,0) 24 yaş ve üzeridir. Katılımcıların 132’si (%66,0) bireysel spor, 68’i (%34,0) takım sporundadır.

Tablo 2. Katılımcıların Sürekli Öfke Ve Öfke Tarz Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	X	Ss	t	p
Sürekli öfke	Erkek	106	25,38	8,84	2,56	,01
	Kadın	94	22,52	6,60		
İçe yönelik öfke	Erkek	106	18,59	4,99	,45	,64
	Kadın	94	18,29	4,47		
Dışa yönelik öfke	Erkek	106	18,45	5,30	,19	,84
	Kadın	94	18,31	5,24		
Öfke kontrolü	Erkek	106	20,53	4,60	-,78	,43
	Kadın	94	21,03	4,47		

Tabloya göre katılımcıların cinsiyet değişkenine göresürekli öfke ve öfke tarz ölçeği alt boyutundan sürekli öfke tarzında anlamlı farklılık görülmüştür $t(198)=2,56$, $p<0,05$. Sıra ortalamaları dikkate alındığında erkekler lehine ($X=25,38$) anlamlı farklılık görülmüştür. Fakat içe yönelik öfke, dışa yönelik öfke ve öfke kontrolü alt boyutlarında anlamlı farklılık görülmemiştir $p>0,05$.

Tablo 3. Katılımcıların Sürekli Öfke Ve Öfke Tarz Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Yaş Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

	Yaş	N	X	S	t	p
Sürekli öfke	18-23 yaş	104	23,58	7,62	-,84	,40
	24 ve üzeri	96	24,53	8,35		
İçe yönelik öfke	18-23 yaş	104	18,08	4,42	-1,16	,25
	24 ve üzeri	96	18,85	5,06		
Dışa yönelik öfke	18-23 yaş	104	18,06	5,20	-,92	,36
	24 ve üzeri	96	18,74	5,33		
Öfke kontrolü	18-23 yaş	104	20,07	4,23	-2,29	,02
	24 ve üzeri	96	21,52	4,76		

Tablo 3'e göre katılımcıların yaş değişkenine göre sürekli öfke ve öfke tarz ölçeği alt boyutundan öfke kontrolü tarzında anlamlı farklılık görülmüştür $t(198)=-2,29$, $p<0,05$. Sıra ortalamaları dikkate alındığında 24 ve üzeri yaş grubu lehine ($X=21,52$, $p<0,05$) anlamlı farklılık görülmüştür. Fakat sürekli öfke, içe yönelik öfke ve dışa yönelik öfke alt boyutlarında anlamlı farklılık görülmemiştir $p>0,05$.

Tablo 4. Katılımcıların Sürekli Öfke Ve Öfke Tarz Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Branş Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

	Spor branşınız	N	X	S	t	p
Sürekli öfke	Bireysel spor	132	24,00	7,58	-,09	,93
	Takım sporu	68	24,10	8,75		
İçe yönelik öfke	Bireysel spor	132	18,36	4,96	-,36	,70
	Takım sporu	68	18,63	4,31		
Dışa yönelik öfke	Bireysel spor	132	18,54	5,29	,57	,57
	Takım sporu	68	18,09	5,23		
Öfke kontrolü	Bireysel spor	132	20,58	4,59	-,79	,43
	Takım sporu	68	21,12	4,44		

Tablo 4'e göre katılımcıların spor branşı değişkenine göre sürekli öfke ve öfke tarz ölçeği alt boyutlarında anlamlı farklılık görülmemiştir $p>0,05$.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmada Üniversite Spor Takımlarında Oynayan Sporcuların Sürekli Öfke Ve Öfke Tarzlarının Spor Branşı Değişkenine Göre İncelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada sporcuların sürekli öfke-öfke ifade tarzları cinsiyet, yaş ve branş değişkenine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Yapılan bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Sonuçlara baktığımızda katılımcıların cinsiyet değişkenine göre sürekli öfke ve öfke tarz ölçeği alt boyutundan sürekli öfke tarzında anlamlı farklılık görülmüştür $t(198)=2,56$, $p<0,05$. Sıra ortalamaları dikkate alındığında erkekler lehine ($X=25,38$) anlamlı farklılık görülmüştür. Fakat içe yönelik öfke, dışa yönelik öfke ve öfke kontrolü alt boyutlarında anlamlı farklılık görülmemiştir $p>0,05$.

Ayrıca katılımcıların yaş değişkenine göre sürekli öfke ve öfke tarz ölçeği alt boyutundan öfke kontrolü tarzında anlamlı farklılık görülmüştür $t(198)=-2,29$, $p<0,05$. Sıra ortalamaları dikkate alındığında 24 ve üzeri yaş grubu lehine ($X=21,52$, $p<0,05$) anlamlı farklılık görülmüştür. Fakat sürekli öfke, içe yönelik öfke ve dışa yönelik öfke alt boyutlarında anlamlı farklılık görülmemiştir $p>0,05$. Ve son olarak katılımcıların spor branşı değişkenine göre sürekli öfke ve öfke tarz ölçeği alt boyutlarında anlamlı farklılık görülmemiştir $p>0,05$.

Yaptığımız araştırmanın bulgularına literatür düzeyinde tartıştığımızda elde ettiğimiz bazı sonuçların desteklendiğini bazı sonuçların ise desteklenmediğini görüyoruz. Demir, H. ve arkadaşları (2017) sporculara yönelik yaptıkları araştırmada sporcuların, yaş ve cinsiyet bakımından öfke ifade tarzlarının alt boyutlarında herhangi bir anlamlılık ortaya çıkmamıştır. Üniversite öğrencilerinin öfke ifade tarzlarına yönelik yapılan bazı araştırmalar incelendiğinde, öfke ifade tarzının cinsiyet ve yaş değişkenlerine göre anlamlı fark tespit edilmediği ortaya çıkmıştır, (Olmuş 2001:12) de yapmış olduğu “Ergenlerin Aile içi Psikolojik Örutülere Göre Sürekli Öfke ve Öfke ifade Tarzlarının incelenmesi, “Yüksek Lisans Tezinde” “ Sürekli Öfke Ve Öfke İfade Tarz Ölçeği” nin alt ölçeklerinin ortalama değerleri incelendiğinde cinsiyete göre anlamlı bir farka raslanmamıştır, aynı çalışmada ise yaş değişkeni arasında anlamlı fark bulunmuştur (Baygöl 1997:17),”Ergenin Öfke Tepkilerinin İncelenmesi”Yüksek Lisans Tezinde değişkenlere bakıldığında, cinsiyetin öfke puanları üzerinde bir etkisinin olmadığı bulunmuştur. Tutkun ve arkadaşlarının (2010:23), takım ve ferdi sporcuların saldırganlık düzeylerinin incelendiği çalışmasında öfke kontrolüne sahip sporcuların bireysel sporlardan çok takım sporcularında olduğu sonucuna varılmıştır. Bu çalışmanın tam tersine sonuçlar alındığı Uluşık ve Pepe (2015) nin “Spor Yapan ve Yapmayan Ortaöğretim Öğrencilerinin Stres ve Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi ” adlı çalışmada, bireysel sporcuların saldırganlık tutumları takım sporuyla uğraşan sporculardan daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Yapılan bu çalışmaların sonuçlarına baktığımızda mevcut olan çalışmamızı bazılarının desteklemediğini bazılarının ise desteklemediği ortaya çıkmıştır.

KAYNAKLAR

- Baumann, Stephanie (1994). Uygulamalı spor psikolojisi. 1. Baskı, İstanbul, Alfa Basım Yayım Dağıtım, s.112- 115.
- Baygöl, Emel (1997). Ergenin Öfke Tepkilerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa, s.17-20
- Çetinkaya, Mehmet (2016). Ergenlerin başa çıkma stratejileri ile sürekli öfke, öfke ifade tarzları ve şiddete yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Mevlana Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya. s.20-25
- Demir, H. ve arkadaşları (2017). Sporcuların Öfke İfade Tarzları. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Cilt.9 Sayı.19 2017-Haziran (s.408-414)
- Eroğlu, E. (2019). Türkiye’de spor yönetimi, Türkeri, C. (Ed). Beden eğitimi ve spor bilimlerinin temelleri. (ss. 91-103) Ankara. Akademisyen Yayınevi
- Kurumu, T. D. (2019). Büyük Türkçe Sözlük. <http://tdk.gov.tr>. (Aralık 11, 2019).
- Olmuş, Gülser Özkan (2001). Ergenlerin Aile içi Psikolojik Örutülere Göre Sürekli Öfke ve Öfke ifade Tarzlarının incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, s.12-17.
- Özer, A. K. (1994). Öfke, Kaygı, Depresyon Eğilimlerinin Bilişsel Alt Yapısıyla İlgili Bir Çalışma. Türk Psikoloji Dergisi, 9 (31), 12–25.
- Tutkun, Erkut-Güner Buket Çobanoğlu-Ağaoğlu Seydi Ahmet-Soslu Recep (2010). Takım sporları ve bireysel sporlar yapan sporcuların saldırganlık düzeylerinin değerlendirilmesi. Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi, 1(1), s.23-29.
- Türker, A., Er, Y., Yavuz Eroğlu, S., Şentürk, A., & Durmaz, M. (2018). Spor yapan bireylerin sosyal görünüş kaygısı ve benlik saygısının incelenmesi. *Muş Alparaslan Üniversitesi Uluslararası Spor Bilimleri Dergisi*. 2(1) 8-15.
- Uluşık, V., Pepe K (2015) Spor Yapan Ve Yapmayan Ortaöğretim Öğrencilerinin Stres ve Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi Uluslararası Spor Bilimleri Dergisi / Cilt: 1 Sayı:1 Journal of International Sport Sciences / 1 (1), s.9-11.

- Üstün, B., ve Yavuzaslan, F. (1995). Öfkenin gücü. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi, 2, 42–46.
- Yavuz Eroğlu, S. (2019). Spor yönetimi yapısı, Türkeri, C. (Ed). Beden eğitimi ve spor bilimlerinin temelleri. (ss. 91-103) Ankara. Akademisyen Yayınevi
- Yavuz Eroğlu, S., Karakuş, S & Işık, U. (2016). Türk spor politikasında güncel sorunların incelenmesi. *Türk & İslam Dünyası Araştırmaları Dergisi*. 3(9). 186-201

EXTENDED ABSTRACT

It is seen that the starting point of the sport is the technical and physical effort to compete and win over the leisure time or the way out of work for the movements that exist in human nature. At the same time, we can say that because of the very different components of the sport (competition, peace, aesthetics, entertainment, etc.), the agonistic aspect on the individual is developed and its integrative role among the individuals becomes obvious (Yavuz Eroğlu, 2019). At the same time, sport is a phenomenon that has different functions on individuals and societies (Yavuz Eroğlu, 2016). In particular, it has an important effect on the participation of healthy and strong individuals in the society. In this context, it is stated by almost every researcher that sports provide countless benefits for all segments of the society and different age groups (Türker et. al, 2018).

The aim of this study is to investigate the trait anger and anger styles of the athletes playing in the sports teams of the university according to the sport branch variable. The study group consisted of 200 female students (94 female and 106 male) who played in the school teams of Physical Education and Sports Schools in Batman, Siirt and Muş provinces. As the data collection tool, this study used the personal information form constituted by the researchers to collect personal traits of the participants and the “Trait Anger and Anger Style Scale” developed by C.D. Spielberg in the beginning of 1980s which started to be used in turkey after its translation. The data were found to show normal distribution and independent samples t-test was used to compare the binary groups of parametric tests.

Anger refers to the aggression reaction against prevention, offense or intimidation and defined as anger, kinship, and violence in the dictionary of the Turkish Language Institution (TDK, 2019).

In their studies, Üstün and Yavuzarslan (1995) describe anger as a state of emotion that can vary from discontent, anger and violence in order to get rid of the despair, powerlessness and anxiety of the individual when faced with a danger or frustration.

In addition to the biological and psychological factors that affect anger, it can be said that the family environment, social environment and culture also affect the individual. Since emotions are the life parts described in these formats, their contents can be identified and distinguished separately. The words used in the present life are important in revealing the difference (Baumann 1994: 113).

According to Özer (1994), on the basis of the feeling of anger lies personal perfectionism, self-proving, the desire to be approved by the environment and the value of personality in the eyes of others. Based on these thoughts, it is revealed that anger is experienced as a result of the individual's excessive self-control and a tendency like “I should do the best”.

This study aims to investigate the Trait Anger and Anger Styles of the Athletes Playing in University Sports Teams According to the Sport Branch Variable. The aim of the study is also to examine the trait anger as well as anger expression styles of the athletes according to gender, age and branch variable.

When we discuss the findings of our research in the literature, we see that some of our results are supported while some results are not supported.

Demir, H. et al. (2017) found no statistically significant difference in all sub-dimensions of anger expression styles in terms of gender and age. When some studies on the anger

expression styles of university students were examined, it was found that anger expression style did not express significance according to gender and age variables.

When examining the average values of the sub-scales of “Trait Anger and Anger Expression Style Scale” within the Master’s Thesis titled “Investigation of Adolescents' Trait Anger and Anger Expression Styles According to Family Psychological Patterns”, a significant difference was not found according to gender. However, a significant difference was found between the age variable in the same study (Baygöl 1997: 17). Considering the variables in the Master's Thesis titled “Investigation of Adolescent's Anger Reactions”, it was found that gender had no effect on anger scores. In the study of Tutkun et al. (2010: 23) in which the aggression levels of team sports and individual athletes were examined, they found that athletes with anger control were in team athletes rather than those in individual sports.

In contrast to the results of this study, Uluşık and Pepe (2015) conducted a study titled “Investigation of Stress and Aggression Levels of Secondary School Students Who Are/Not Engaged In Sports” and found that individual athletes were more aggressive than team athletes. Looking at the results of the studies, it is revealed that some of them do not support while some support the present study.

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE ÖĞRENİLMİŞ GÜÇLÜLÜK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ¹

INVESTIGATION OF LEARNING RESOURCEFULNESS LEVELS OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORT SCHOOL STUDENTS ACCORDING TO SOME VARIABLES

Erdem EROĞLU², Adnan ERSOY³

*e-mail: erdemeroglu@siirt.edu.tr

²Siirt Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Spor Yöneticiliği Bölümü

³Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Spor Yöneticiliği Bölümü

ÖZET

Bu araştırmanın amacı; Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin Öğrenilmiş Güçlülük düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırmanın çalışma gurubunu; Kastamonu, Siirt ve Dicle Üniversitesinde Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim gören 148 (54 kadın, 94 erkek) öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada katılımcıların demografik bilgileri için, araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu, öğrenilmiş güçlülük düzeyleri için Rosenbaum (1990) tarafından geliştirilen, Siva ve Dağ (1991) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan “Rosenbaum’un Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği” (RÖGÖ) kullanılmıştır. Verilerin analizinde, ikili karşılaştırmaların tespiti için T-testi ikiden fazla bağımsız değişkenler ile bağımlı değişkenler arasındaki farkın tespiti için ANOVA testi kullanılmıştır. Sonuç olarak; yaş, cinsiyet, bölüm, baba eğitimi ve baba çalışma durumu değişkenlerinin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinde anlamlı farklılık görülmezken ($p>0.05$), üniversite değişkeni ile anne eğitim durumu ve anne çalışma durumu değişkenlerinde anlamlı farklı görülmüştür ($p<0.05$).

Anahtar kelimeler: Beden Eğitimi ve Spor, Spor, Öğrenilmiş Güçlülük

ABSTRACT

The aim of this research is; The students of the School of Physical Education and Sports included the study group; Number of 148 students (54 females, 94 males) studying at the School of Physical Education and Sports in Kastamonu, Siirt and Dicle University. For the demographic information of the firsts in the research, personal data in the form of personal information during the research, written by Rosenbaum (1990) for the levels of learned strength, adapted by Siva and Dağ (1991) in Turkish, T-test for the determination of binary comparisons with more than two independent variables ANOVA test to determine the difference between. As a result; age, gender, department, father education and father working status variables did not differ significantly in terms of learned resourcefulness ($p> 0.05$), while university variables and mother education status and mother working status variables differed ($p <0.05$).

Keywords: Physical Education and Sports, Sports, Learning Resourcefulness

JEL CODE: L83

¹Bu çalışma 13-16 Kasım 2019 tarihinde Türkiye/Antalya’da düzenlenen 17. Uluslararası spor bilimleri kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Beden Eğitimi ve sporun literatürde kabul görmüş pek çok faydasının yazıldığı bilinmektedir. Bu faydalar gerek psikolojik gerek sosyolojik gerekse fiziksel ve fizyolojik olarak karşımıza çıkmaktadır. Tabii beden eğitimi ve sporun bu faydalarını görmek için düzenli olarak yapılması önem arz etmektedir. Sporun bireyler için olumlu etkilere sahip olması ancak bu şekilde mümkündür.

Ayrıca Günümüzde en önemli sosyal olgulardan biri olarak gösterilen gerek beden eğitimi gerekse spor olgusu, ekonomik, sosyal ve kültürel bir dinamik olarak da varlığını sürdürmektedir (Reyhan, 2019). Diğer taraftan beden eğitimi ve Spor, bireyler ve toplumlar üzerinde birçok fonksiyonu olan bir olgudur (Yavuz Eroğlu, Karakuş & Işık, 2016). Özellikle toplum içinde sağlıklı ve güçlü bireylerin yer almasında önemli bir fonksiyona sahiptir. Bu açıdan bakıldığında toplumun her kesiminde ve farklı yaş gruplarında, sporun sayısız fayda sağladığı da hemen her araştırmacı tarafından ifade edilmektedir (Türker ve ark, 2018). Bu faydalar beden sağlığının yanı sıra kişilik karakter gibi psikolojik unsurları da içermektedir. Aynı zamanda sporun çok farklı bileşenlerinin olması (yarışma, rekabet, barış, estetik, eğlence vb.) nedeniyle birey üzerindeki mücadeleci yönün gelişmesi ve bireyler arası bütünleştirici rolünü ortaya koyduğu bilinen faydaları arasında sıralayabiliriz (Yavuz Eroğlu, 2019).

Güç denildiğinde akla ilk gelen kavram hiç şüphesiz spordur. Bu söylem her ne kadar fiziksel bir durumu akla getirirse de asıl anlaşılması gereken yukarıda da bahsedildiği gibi sadece bedensel bir güç gelişimi değil aynı zamanda psikolojik ve duygusal unsurları da içermelidir. Güç kavramını Türk Dil Kurumu (TDK) “Fizik, düşünce ve ahlak yönünden bir etki yapabilme veya bir etkiye direnebilme yeteneği, kuvvet, efor: Zihin gücü. Yaşama gücü”, “Bir olaya yol açan her türlü hareket, kuvvet, takat”. Olarak tanımlamaktadır.

Konu kapsamında yer alan öğrenilmiş güçlülük kavramı ise; kişinin olumsuz olaylar karşısında baş etme ve en zor durumlarda bile yaptığı işi başarma yeteneğini belirtmektedir (Polatçı & Boyraz, 2010). Diğer bir ifade ile öğrenilmiş güçlülük, bireylerin bugüne kadar öğrendiği ve hedefe yönelik davranışlarını engelleyen düşünce, duygu, acı vb. faktörleri denetim altına almasına yardımcı olan beceriler olarak tanımlanmaktadır (Rosenbaum, 1983, 1990). Öğrenilmiş güçlülük; olumsuz duygu ve düşüncelerin tümüyle ortadan kaldırılması, bu duyguların olumsuz sonuçlarını minimuma düşürebilmek için tekrar düzenlenmesi ve yönetilmesini ifade etmektedir (Mcwhirter, 1997).

Öğrenilmiş güçlülük kavramı ilk kez Meichenbaum (1977) tarafından kullanılmış, insan davranışlarını açıklamada kişisel faktörlerden biri olarak ifade edilmiştir. (Çakır, 2009) Buna göre öğrenilmiş güçlülük stresli yaşam olayları ve sorunlarla başa çıkmada bireye yardımcı olan belirli tutumları içermektedir (Çakır, 2009). Diğer bir ifade ile öğrenilmiş güçlülük bireylerin stresle karşı karşıya kaldıkları ortamda bilinçli olarak bu durumdan ne denli başarıyla kendilerini kurtarabildiklerini ifade etmektedir (Dağ, 1991). Rosenbaum’un bu kavram ile ilgili yaptığı çalışmalarda öğrenilmiş güçlülüğün aslında öğrenilmiş çaresizlik kavramının tam olarak tersi olduğunu belirtmiştir (Rosenbaum, 1983, 1990). Dolayısı ile beden eğitimi ve sporun yukarıda bahsedilen hem fiziksel hem de duygusal ve psikolojik gelişimlerine katkısı düşünüldüğünde, beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin incelenmesi önemli görülmektedir.

MATERYAL ve METOT

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada veriler anket yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Katılımcılara araştırma konusu ile ilgili bilgi verildikten sonra araştırmaya gönüllü olarak katılanlar tarafından anketlerin doldurulması istenmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini; Kastamonu, Siirt ve Dicle Üniversitesinde Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur. Örneklem gurubunu ise gönüllü olur ilkesine göre evrenden rast gele örneklem yöntemi ile seçilmiş 148 (54 kadın, 94 erkek) öğrenci oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları ve Yöntemleri

Araştırmada veri toplama aracı olarak öğrencilerin demografik bilgilerini tespit etmek için, araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu ile öğrenilmiş güçlülük düzeylerini tespit etmek için Rosenbaum (1990) tarafından geliştirilen, Siva ve Dağ (1991) tarafından Türkçede uyarlanması ve geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmış olan “Rosenbaum’un Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği” (RÖGÖ) kullanılmıştır.

İstatistiksel Analiz

Verilerin analizinde, normallik testleri yapılmış ve ikili karşılaştırmaların tespiti için T-testi ikiden fazla bağımsız değişkenler ile bağımlı değişkenler arasındaki farkın tespiti için ANOVA testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1) Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Puanlarının Yaş Değişkenine Göre T Testi Sonucu

	Yaş	N	X	S	sd	t	P
Öğrenilmiş Güçlülük	23 Yaş ve Altı	79	121,78	15,01	146	-1,705	,090
	24 Yaş ve Üzeri	69	125,99	14,89			

Tablo 1’de yer alan analiz sonuçlarına göre, katılımcıların öğrenilmiş güçlülük ölçeği puanlarının, yaş değişkeninde anlamlı bir farklılık göstermemektedir. $t(146)=-1,705$, $p>0,05$

Tablo 2) Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre T Testi Sonucu

	Cinsiyet	N	X	S	sd	t	p
Öğrenilmiş Güçlülük	Kadın	54	123,57	12,94	146	-,103	,918
	Erkek	94	123,84	16,20			

Tablo 2’de yer alan analiz sonuçlarına göre, katılımcıların öğrenilmiş güçlülük ölçeği puanlarının, cinsiyet değişkeninde anlamlı bir farklılık göstermemektedir. $t(146)=-,103$, $p>0,05$

Tablo 3) Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Puanlarının Üniversite Değişkenine Göre Anova Testi Sonucu

	Kareler Toplamı	df	Kareler ortalaması	F	p
Gruplar Arası	1963,24	2	981,62	4,54	,012
Gruplar İçi	31331,00	145	216,08		
Toplam	33294,24	147			

Tablo 3’ de yer alan analiz sonuçları, katılımcıların öğrenilmiş güçlülük ölçeği puanlarının üniversite değişkenine göre anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. $F(2,145)=4,54$, $p<0,05$.

Tablo 4) Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Puanlarının Üniversite Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları Farkına İlişkin Tukey Testi Sonuçları

(I) üniversite	(J) üniversite	Ortalama Fark (I-J)	ss	p
Dicle Üniversitesi	Siirt Üniversitesi	-,08	2,94	1,00
	Kastamonu Üniversitesi	-7,82*	2,97	,03
Siirt Üniversitesi	Dicle Üniversitesi	,08	2,94	1,00
	Kastamonu Üniversitesi	-7,74*	2,97	,03
Kastamonu Üniversitesi	Dicle Üniversitesi	7,82*	2,97	,03
	Siirt Üniversitesi	7,74*	2,97	,03

Tablo 4’de yer alan analiz sonuçlarına göre, katılımcıların üniversite değişkenine göre öğrenilmiş güçlülük puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır. Bu anlamlı farklılık Kastamonu üniversitesinden kaynaklanmaktadır. Kastamonu üniversitesinde öğrenim görenlerin diğer üniversitelerde öğrenim görenlere göre öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin puanları daha yüksektir.

Tablo 5) Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Puanlarının Bölüm Değişkenine Göre Anova Testi Sonucu

	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	87,71	2	43,85	,191	,826
Gruplar İçi	33206,54	145	229,01		
Toplam	33294,24	147			

Tablo 5’ de yer alan analiz sonuçları, katılımcıların öğrenilmiş güçlülük ölçeği puanlarının bölüm değişkenine göre anlamlı bir farkın olmadığını göstermektedir. $F(2,145)=,191, p>0,05$.

Tablo 6) Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Anova Testi Sonucu

	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	87,71	2	43,85	,191	,826
Gruplar İçi	33206,54	145	229,01		
Toplam	33294,24	147			

Tablo 6’ de yer alan analiz sonuçları, katılımcıların öğrenilmiş güçlülük ölçeği puanlarının baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farkın olmadığını göstermektedir. $F(4,143)=2,428, p>0,05$.

Tablo 7) Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Puanlarının Baba Mesleği Değişkenine Göre Anova Testi Sonucu

	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	2117,23	4	529,31	2,428	,051
Gruplar İçi	31177,01	143	218,02		
Toplam	33294,24	147			

Tablo 7’ da yer alan analiz sonuçları, katılımcıların öğrenilmiş güçlülük ölçeği puanlarının baba mesleği değişkenine göre anlamlı bir farkın olmadığını göstermektedir. $F(4,143)=,681, p>0,05$.

Tablo 8) Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Anova Testi Sonucu

	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	2648,790	3	882,930	4,149	,007
Gruplar İçi	30645,453	144	212,816		
Toplam	33294,243	147			

Tablo 8' de yer alan analiz sonuçları, katılımcıların öğrenilmiş güçlülük ölçeği puanlarının anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. $F(3,144)=4,149$, $p<0,05$.

Tablo 9) Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları Farkına İlişkin Tukey Testi Sonuçları

(I) anne eğitim durumu	(J) anne eğitim durumu	Ortalama Fark (I-J)	ss	p
Okur-Yazar Değil	Okur-Yazar	1,81	3,27	,95
	İlköğretim	-8,21	3,16	,05
	Lise	-5,99	3,69	,37
Okur-Yazar	Okur-Yazar Değil	-1,81	3,27	,95
	İlköğretim	-10,02*	3,25	,01
	Lise	-7,80	3,76	,17
İlköğretim	Okur-Yazar Değil	8,21	3,16	,05
	Okur-Yazar	10,02*	3,25	,01
	Lise	2,22	3,67	,93
Lise	Okur-Yazar Değil	5,99	3,69	,37
	Okur-Yazar	7,80	3,76	,17
	İlköğretim	-2,22	3,67	,93

Katılımcıların anne eğitim durumu değişkenine göre öğrenilmiş güçlülük puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır. Bu anlamlı farklılığın okuryazar ve ilköğretim gruplarından kaynaklandığı görülmektedir. Okuryazar ve ilköğretim gruplarının öğrenilmiş güçlülük puanları diğer gruplara göre daha yüksektir.

Tablo 10) Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Puanlarının Anne Mesleği Değişkenine Göre t Testi Sonucu

	Anne Mesleği	N	X	S	sd	t	p
Öğrenilmiş Güçlülük	Çalışmıyor	123	122,55	15,15	146	-2,161	,032
	Çalışıyor	25	129,60	13,33			

Tablo 10' de yer alan analiz sonuçları, katılımcıların öğrenilmiş güçlülük ölçeği puanlarının anne mesleği değişkenine göre çalışanlar lehine ($X=129.60$) anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. $t(146)=-2,161$, $p<0,05$.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Çalışmamıza konu, öğrenilmiş güçlülük ile beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesindeki analizler sonucunda katılımcıların yaş, cinsiyet, bölüm, baba eğitim durumu, baba mesleği değişkenlerinde öğrenilmiş güçlülük ile arasında anlamlı fark görülmemiştir. Fakat okuduğu üniversite, anne eğitim durumu ve anne çalışma durumlarında istatistiksel olarak daha anlamlı fark bulunmuştur.

Literatür taraması sonucunda yapılan çalışmalarda öğrenilmiş güçlülük ile bazı değişkenler arasında doğrudan herhangi bir çalışmaya rastlanmamakla birlikte benzer çalışmalara bakıldığında aşağıdaki bulgular ortaya çıkmaktadır;

Sobacı ve Polatçı, Meslek yüksekokullarında eğitim gören öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük seviyelerini belirlemek ve bu seviyenin demografik değişkenlerle ilişkisini ortaya koymak amacıyla, toplam 340 öğrenci üzerinde yaptığı araştırmada; öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri yaş, sınıf ve eğitime göre farklılık görülmezken, cinsiyet ve okula göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır (Sobacı & Polatçı, 2012).

Coşkun tarafından yapılan başka bir araştırmada, ortaöğretim öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülükleri ile aile içi psikolojik ilişki örüntüleri arasındaki ilişki ve aile içi psikolojik ilişki örüntülerinin öğrenilmiş güçlülüklerini yor ayıcılığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda kız öğrencilerin öğrenilmiş güçlülüğü, erkek öğrencilerden; anneleri ilköğretim mezunu olan öğrencilerin öğrenilmiş güçlülüklerinin, anneleri ortaöğretim ve yükseköğretim mezunu olan öğrencilerden; babaları okul mezunu olmayan ve ilköğretim mezunu olan öğrencilerin öğrenilmiş güçlülüklerinin, babaları yükseköğretim mezunu olan öğrencilerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Coşkun, 2007).

Öztürk, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği araştırmasında, üniversite öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile çatışma davranışları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Öğrenilmiş güçlülük grubu temel etkisi ile cinsiyet temel etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermiştir. Cinsiyet ve öğrenilmiş güçlülük etkileşimi anlamlı bulunmamıştır (Öztürk, 2006).

Sarı, Başkent Üniversitesi öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği araştırmasında, öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin cinsiyet, akademik not ortalaması, burs durumu, duygusal ilişki statüsü, kaldığı yer, aile ve medeni durumuna göre belirlenmesini amaçlamıştır. Araştırma verilerinin analizi sonucunda; cinsiyet, duygusal ilişki statüsü, kalınan yer, aile ve medeni durum değişkenleri açısından anlamlı farklılıklar olmadığı görülürken, sadece akademik not ortalaması yüksek olan öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür (Sarı, 2004).

Mc Whirter tarafından yalnızlık, öğrenilmiş güçlülük, özgüven ve cinsiyet arasındaki ilişki açısından yapılmış bir başka araştırmada da, öğrenilmiş güçlülük açısından cinsiyet önemli bulunmamıştır (Mc Whirter, 1997).

Sonuç olarak çalışmamızda, katılımcıların kişisel özellikleri ile ilgili değişkenlerin öğrenilmiş güçlülük ile arasında sadece anne çalışma durumu ve anne eğitim durumunda farklılıklar olduğu, diğer değişkenlerde herhangi bir farklılık olmadığı görülmüştür. Genel olarak literatürde yer alan çalışmalara benzer sonuçların olduğu görülmektedir. Böyle bir genellemenin açıklamasını şu şekilde yapmak mümkün olacaktır. İnsanoğlunun her ne kadar büyük oranda ata-erkil bir toplumda yetişse de asıl etkiye anne sahiptir. Bu etkinin ise yetişme dönemlerinde hem duygusal hem de bilişsel olarak direk annenin daha etkin rol almasından kaynaklandığını söylemek mümkündür.

KAYNAKLAR

- Coşkun, Y. (2007). Lise öğrencilerinde öğrenilmiş güçlülük ve kontrol odağı algılama düzeyi ilişkisi. Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25, 71-85.
- Çakır, Ö. (2009) *Öğrenilmiş güçlülük ve çalışma yaşamı, içinde: çalışma yaşamında davranış*, Editör: Aşkın Keser, Gözde Yılmaz, Senay Yürür, İzmit: Umuttepe Yayınları.
- Çakır., Ö. (Mayıs 2009). *Çalışma Yaşamında Öğrenilmiş Güçlülük ve İş Stresi ile Başa Çıkmada Rolünü Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma*,17. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi, 21-23, Mayıs, Eskişehir.

- Dağ, İ. (1991) *Rosenbaum'un öğrenilmiş güçlülük ölçeği'nin üniversite öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliği*, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2, (4), 269-274.
<https://sozluk.gov.tr/> erişim tarihi: 09.12.2019
- Mc Whirter, B. T. (1997). Loneliness, learned resourcefulness, and self-esteem in college students. *Journal of Counseling and Development*, 75, 460-469.
- Mcwhirter, B.T. (1997) Loneliness, Learned Resourcefulness, and Self-Esteem in College Students, *Journal of Counseling and Development*, 75, 460-469.
- Öztürk, S. (2006). *The relationship between learned resourcefulness and conflict behaviors*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Dogu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Polatcı, S., Boyraz, E. (2010). Öğretmenlerin öğrenilmiş güçlüklerinin kaynak ve sonuçlarına ilişkin bir model önerisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 24(4), 137-154.
- Reyhan, S. (2019). Profesyonel Liglerde Görev Yapan Futbol Hakemlerinin Hakemlik Deneyimlerine Göre Benlik Saygısı, Kaygı ve Mesleki Doyum Düzeylerinin İncelenmesi (11. Bölge Örneği)" *KOSBED*, 37. 161 - 172
- Rosenbaum, M. (1983) Learned Resourcefulness as a Behavioral Repertoire for the Self Regulation of Internal Events: Issues and Speculations, Rosenbaum, M., Franks, C. M & Jaffe, Y. (Der.), *Perspectives on Behavior Therapy in the Eighties*, New York, Springer, 54-73.
- Rosenbaum, M. (1990). The Role of Learned Resourcefulness in the Self-control of Health Behavior. In M. Rosenbaum (Eds.), *Learned Resourcefulness: On Coping Skills, Self-control, and Adaptive Behavior* New York: Springer, 3-30
- Sarı, T. (2004). Üniversite öğrencilerinde bazı degiskenlere göre öğrenilmiş güçlülük. <http://www.baskent.edu.tr/~tugba/Psikoloji%20bildiri.doc>. Web adresinden 15 Temmuz 2007 tarihinde edinilmiştir.
- Sobacı F, Polatcı S. "Öğrenilmiş Güçlülük: Meslek Yüksekokulu Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma", *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2012, 28(2): 17-38.
- Türker, A., Er, Y., Yavuz Eroğlu, S., Şentürk, A., & Durmaz, M. (2018). Spor yapan bireylerin sosyal görünüş kaygısı ve benlik saygısının incelenmesi. *Muş Alparaslan Üniversitesi Uluslararası Spor Bilimleri Dergisi*. 2(1) 8-15.
- Yavuz Eroğlu, S. (2019). Spor yönetimi yapısı, Türkeri, C. (Ed). *Beden eğitimi ve spor bilimlerinin temelleri*. (ss. 91-103) Ankara. Akademisyen Yayınevi
- Yavuz Eroğlu, S., Karakuş, S & Işık, U. (2016). Türk spor politikasında güncel sorunların incelenmesi. *Türk & İslam Dünyası Araştırmaları Dergisi*. 3(9). 186-201

EXTENDED ABSTRACT

Physical Education and sports literature is accepted, very very useful. These benefits are both psychological, sociological and physical and physiological. Of course, we regularly prioritize to see these benefits of physical education and sport. Sport has positive effects for individuals. In addition, one of the most important social phenomena today, both physical education and sports, continues to exist as an economic, social and cultural dynamic (Reyhan, 2016). Physical education and sport of others is a personalized phenomenon on individuals and societies (Yavuz Eroğlu, Karakuş & Işık, 2016). The place of healthy and strong individuals in deep society. When this type is looked at, it is expressed in every aspect of the society and in different age groups and in numerous research benefits of sports (Türker et al., 2018). The concept that comes to mind when power is mentioned is undoubtedly sport. Although this discourse brings to mind a physical situation, the main point that should be understood is that it should not only include the development of physical power, but also psychological and emotional elements as mentioned above. The concept of learned

resourcefulness; It indicates the ability of the person to cope with negative events and to accomplish the job even in the most difficult situations (Polatçı & Boyraz, 2010). In other words, learned resourcefulness is a way of thinking, emotion, pain, etc. that prevents individuals from behaving in a targeted way. It is defined as skills that help to control factors (Rosenbaum, 1983, 1990). Learned resourcefulness; the elimination of negative emotions and thoughts completely means that the negative consequences of these emotions should be rearranged and managed to minimize them (McWhirter, 1997). Therefore, considering the contribution of physical education and sport to both the physical and emotional and psychological developments mentioned above, it is important to examine the learned strength levels of the students of physical education and sports.

Quantitative research method was used in the research. The data were obtained by using survey method. After the participants were informed about the research subject, they were asked to complete the questionnaires by the volunteers. The universe of the research; Kastamonu, Siirt and Dicle University School of Physical Education and Sports. The sample group consisted of 148 students (54 females, 94 males) selected by random sampling method. In order to determine the demographic information of the students as a data collection tool in the study, the personal information form created by the researchers to determine the learned strength levels of Rosenbaum (1990), developed by Siva and Mountain (1991) in Turkish adaptation and validity and reliability study was done "Rosenbaum Learned resourcefulness scale (RÖSÖ) was used. In the analysis of the data, normality tests were performed and T-test was used for the determination of binary comparisons and ANOVA test was used to determine the difference between more than two independent variables and dependent variables.

In conclusion, as a result of the analysis of the subject, learned resourcefulness and physical education and sports school students according to some variables, there was no significant difference between the participants' age, gender, department, father education status and father profession variables. However, it was found that there was a statistically significant difference in the university, mother education and mother working conditions

Although there is no direct study between the learned difficulty and some variables in the studies conducted as a result of the literature review, the following findings emerge when similar studies are examined; Sobacı and Polatçı, In order to determine the levels of learned resourcefulness of the students studying in vocational schools and to reveal the relationship between demographic variables, 340 students; it was found that while students' learned resourcefulness levels did not differ according to age, class and education, they differed according to gender and school (Sobacı & Polatçı, 2012). In another study conducted by Coşkun, it was aimed to determine the relationship between the learned strengths of the secondary school students and the patterns of psychological relationships within the family, and the difficulty of learning learned strengths of the patterns of psychological relationships within the family. As a result of the research, the learned strength of female students was compared to male students; the learned strengths of the students whose mothers are primary school graduates and those whose mothers are secondary and higher education graduates; it was determined that the learned resourcefulness of the students whose fathers were not school graduates and those who were primary school graduates was higher than those whose fathers were higher education graduates (Coşkun, 2007). In another study conducted by Mc Whirter in terms of the relationship between loneliness, learned resourcefulness, self-confidence and gender, gender was not found important in terms of learned resourcefulness (Mc Whirter, 1997).